

Βελγίων
Ἰσοπρίων

Κυβερνήτης Ἀ. Δ. Δικαίου.

ΣΧΟΛΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΑΞΙΣ Δ!

47 44

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΝΙΚΗ", ΖΩΔ. ΠΗΓΗΣ 7

Η φωτογράφηκε από το Ινστιτούτο Έκδοσης Σχολικών Βιβλίων

43

Κλεάνθη 'Αθ. Δικαίου

πλάτ. α
μ. α βρ. β

βρ. β σταθ. β

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δ' ΤΑΞΕΩΣ

Κλεάνθη Δικαίου.

17037

Τὰ βιβλία « ΝΙΚΗΣ » ὑπογράφονται ἀπὸ ἓνα τῶν συγγραφέων ἢ σφραγίζονται μὲ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότου.

Ἀπαγορεύεται ἡ καθ' οἰοσδήποτε τρόπον ἀντιγραφή ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ τοῦ κειμένου, τῆς διαρθρώσεως τῆς ὕλης, τῆς μορφῆς καὶ μεθόδου προσφορᾶς αὐτῆς ὡς καὶ τοῦ σχήματος τοῦ βιβλίου, ἄνευ ἀδείας τοῦ Ἐπιμελητοῦ τῶν ἐκδόσεων « ΝΙΚΗ ».

Copyright : N. Ἀναγνωστοπούλου

ΣΧΟΛΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Κλεινὴ Δεμαίον

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὑπό : *Κλεινὴ Δεμαίον*

ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΘΥΜΙΟΥ

Συνεργασία :

ΒΕΛΙΑΡΟΥΤΗ Α. — ΔΗΜΟΓΛΟΥ Β. — ΠΑΥΛΙΔΗ Ι.

Καλλιτεχνική ἐπιμέλεια :

ΔΗΜΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

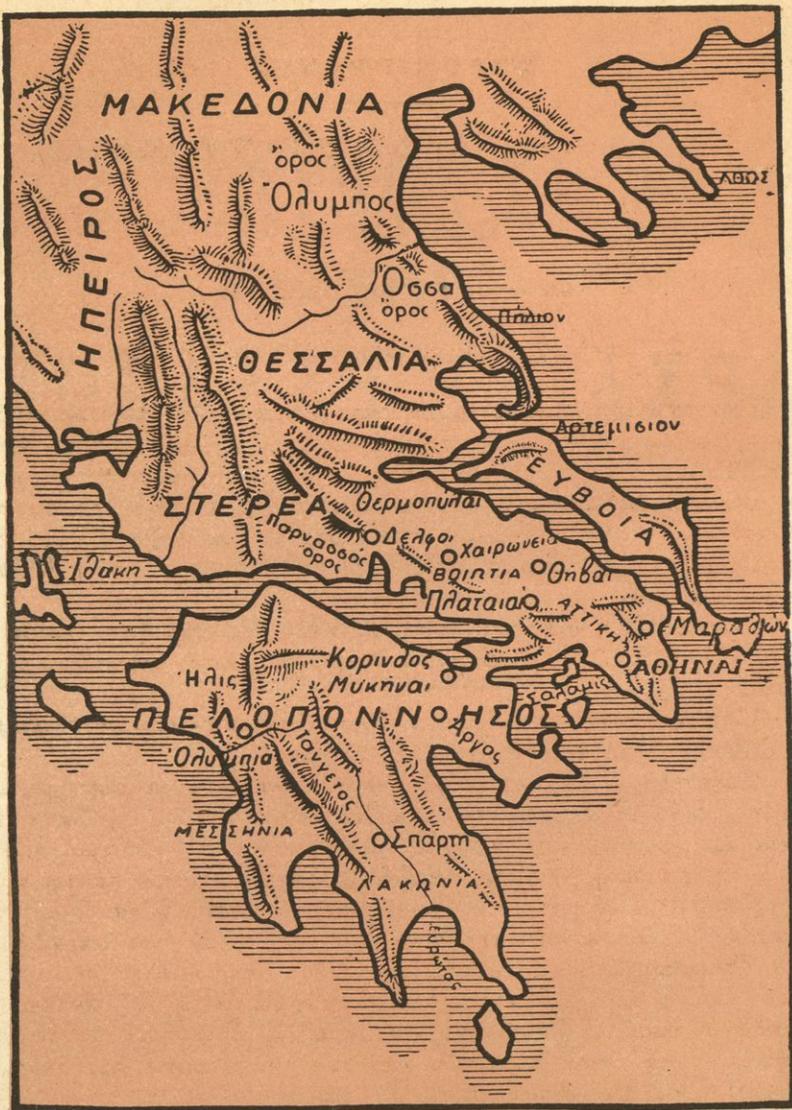

17037

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΝΙΚΗ", ΑΘΗΝΑΙ

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 7 — ΤΗΛ. 628.132 Τ. 142

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Χάρτης Ἀρχαίας Ἑλλάδος

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Οί δεσμοί τῶν Ἑλλήνων

1. Ἡ ζωὴ τῶν πρωτογόνων ἀνθρώπων

Ἐκατοντάδες χιλιάδες χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε ποὺ πρωτοφάνηκε ὁ ἄνθρωπος στὴ γῆ. Στὴν ἀρχὴ βρισκόταν σὲ μιὰ ἡμιαγρία κατάστασι. Ψῆλός, δυνατός καὶ τριχωτός, ζοῦσε μόνος μέσα στὰ δάση καὶ στὶς σπηλιές. Δὲν ἔσπερνε, οὔτε φύτευε. Ζοῦσε μὲ τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων καὶ τὸ κρέας τῶν ζώων ποὺ σκότωνε. Γιὰ νὰ ζήσῃ, ἦταν ὑποχρεωμένος διαρκῶς νὰ μετακινῆται, ψάχνοντας γιὰ καρποὺς ἢ κυνηγώντας τὰ ζῶα.

Ἐκαμε ὅμως δυὸ σπουδαῖες ἀνακαλύψεις· ἔμαθε ν' ἀνάβῃ τὴ φωτιά καὶ νὰ σπάσῃ τὴν πέτρα σὲ μικρὰ κομμάτια γιὰ ὄπλα καὶ ἐργαλεῖα.

Αὐτὴ ἡ ἐποχὴ, στὴν ἱστορίᾳ ὀνομάζεται **παλαιολιθικὴ ἐποχὴ** καὶ διήρκησε ἑκατοντάδες χιλιάδες χρόνια.

Ἀργότερα, οἱ ἄνθρωποι ζοῦν ὁμαδικὰ καὶ γίνονται συστηματικοὶ κυνηγοί. Σιγὰ σιγὰ ἀποκοτοῦν κοπάδια ἀπὸ ἀγελάδες, πρόβατα, κατσίκια καὶ χοίρους. Ἐξημερώνουν τὸ σκύλο καὶ τὸ γάϊδαρο, κι ἔτσι ζοῦν ζωὴ **νομαδική**. Ἀπὸ τὰ κοπάδια τοὺς ἔχουν τακτικὴ τροφή, κρέας καὶ γάλα. Μὲ τὰ δέρματα τῶν ζώων τοὺς, ντύνονται. Εἶναι ὅμως ὑποχρεωμένοι νὰ μετακινοῦνται γιὰ νὰ βρίσκουν κατάλληλα λειβάδια.

Τέλος ἀρχίζουν νὰ καλλιεργοῦν τὴ γῆ. Σπέρνουν σιτᾶρι, κριθάρι, κάνουν ἀλεύρι καὶ ψωμί καὶ κατοικοῦν μόνιμα πλέον σὲ πεδιάδες καὶ κοιλάδες ποταμῶν. Ἔτσι δημιουργοῦνται καὶ οἱ πρῶτοι συνοικισμοί, συνήθως κοντὰ στοὺς ποταμούς καὶ στὶς λίμνες γιὰτὶ ἐκεῖ βρίσκουν νερὸ καὶ εἶναι πιὸ ἀσφαλεῖς.

Ἀρχίζουν νὰ κατεργάζωνται τὸ λίθο, τὸν τρυποῦν, κάνουν ἀξίνες, πρίονια, μαχαίρια καὶ βέλη. Εἶναι ἡ **Νεολιθικὴ ἐποχὴ**.

Περίπου 5.000 χρόνια π.Χ. έμαθαν νά χρησιμοποιουύν τά μέταλλα καί πρώτα τò χαλκό καί τò χρυσό, αργότερα τόν όρειχαλκο καί στα 2.000 π.Χ. ανακάλυψαν καί τò σίδηρο.

2. Καταγωγή τών 'Αρχαίων 'Ελλήνων (Προέλληνες)

Κατά τήν Νεολιθική έποχή ή πατρίδα μας κατοικεΐται ώς έξής : Πρώτοι κάτοικοι αναφέρονται **οί Πελασγοί**. Οί ανασκαφές έδειξαν ότι 4.000 χρόνια π.Χ., στα νησιά τού Αιγαίου Πελάγους, στην Κρήτη καί στα παράλια έζησαν **οί Αιγαίοι**, λαός ναυτικός πού ήρθαν από τά παράλια τής 'Ασίας καί τής Αιγύπτου.

Κέντρον τού πολιτισμού των ήτο ή **Κρήτη**. Οί Κρήτες τελειοποίησαν τήν κατεργασία τού όρειχαλκου καί προώδευσαν στις τέχνες. 'Ανέπτυξαν τήν ναυτιλία καί με τά πλοΐα τους διέσχισαν τή Μεσόγειο Θάλασσα. Οί βασιλείς τής Κρήτης ώργάνωσαν πολεμικό στόλο καί στα 1500 - 1200 π.Χ. υπέταξαν όλα τά νησιά, τά παράλια τής 'Αττικής καί τής Πελοποννήσου. Αυτό μάς τò δείχνει καί ό μύθος τού Μινωταύρου.

Κνωσός

Πρωτεύουσα τού κράτους ήτο ή **Κνωσός** καί αργότερα ή **Φαιστός**. Στις ανασκαφές πού έγιναν βρέθηκαν ανάκτορα, αγάλματα, αγγεία, τοιχογραφίες πού μάς βεβαιώνουν ότι ό πολιτισμός τής Κρήτης ήτο πολύ ανεπτυγμένος. Είναι ό **Κρητικός** ή **Μινωϊκός** πολιτισμός.

3. 'Αχαιοί - Δωριείς ('Ελληνες)

Περί τò 2000 π.Χ. έφθασαν στην 'Ελλάδα από τήν Κεντρική Εύρώπη, οί **'Αχαιοί**. Θεωρουύνται οί πρώτοι 'Ελληνες. 'Ισχυροί, ώργανωμένοι καί καλά ώπλισμένοι κυριαρχουύν από τήν Θεσσαλία μέχρι τήν Πελοπόννησο. 'Εμαθαν πολλά από τούς Κρήτες καί σε πολλά τούς έπέρασαν. 'Ιδρυσαν πολλά κράτη, μά τò σπουδαιότερο ήταν τών **Μυκηνών**. Χτίζουν άκροπόλεις σε ψηλά μέρη καί τις όχυρώνουν με ψηλά τείχη. Σπουδαΐα είναι τά ανάκτορα, οί θολωτοί τάφοι τών βασιλέων.

Περί τò 1400 π.Χ. απέκτησαν ναυτικό, ήλθαν σε σύγκρουσι με τούς Κρήτες καί τούς ένίκησαν. Κατέλαβον όλα τά νησιά τού Αί-

γαίου, κι έφθασαν στα παράλια τής Μ. 'Ασίας. Στην εποχή τους έγινε κι ο Τρωϊκός πόλεμος.

Οί άνασκαφές πού έγινάν στις Μυκῆνες, μάς δείχνουν ότι κι αὐτοί ανέπτυξαν σπουδαίο πολιτισμό, τόν **Μυκηναϊκό πολιτισμό** ό όποῖος διαδόθηκε παντοῦ.

Ἡ κοινωνική ζωὴ εἶχε ὀργανωθῆ, ἡ γῆ ἐκαλλιεργεῖτο, ὁ πληθυσμός και οἱ πόλεις μεγάλωναν, οἱ τέχνες προώδευαν και ἡ ζωὴ ἐκαλυτέρευσε.

Περὶ τὸ 1100 π.Χ. ἔφθασαν στήν Ἑλλάδα οἱ **Δωριεῖς**. Εἶναι ἀπό τήν ἴδια φυλὴ μέ τούς Ἀχαιοῦς, ὁμιλοῦν τήν ἴδια γλῶσσα, μέ λίγες διαφορές. Εἶναι ὅμως δυνατώτεροι στό σῶμα, και ὀπλισμένοι μέ σιδερένια ὄπλα.

Μπῆχαν ὀρηκτικά στή Βόρειο Ἑλλάδα, σέ πυκνές μάζες και ἔφθασαν ὡς τήν Νότιο. Ἐνίκησαν τούς Ἀχαιοῦς, ἐκυρίευσαν τίς ἀκροπόλεις κι έγιναν κύριοι τῆς Ἑλλάδος. Κόρινθος, Ἄργος, Λακωνία Μεσσηνία ὑπετάγησαν. Τέλος ἐσταμάτησαν στή Σπάρτη. Ὅσοι ἀπό τούς παλαιούς κατοίκους ἔμειναν και ἀντιστάθηκαν, έγιναν δουλοπάροικοι εἶτε εἰλωτες. Πολλοί ἀπό τούς κατοίκους ἔφυγαν στή Μ. Ἄσία, ὅπου και προώδευαν. Στην Ἑλλάδα σταμάτησε ἡ πρόδος.

4. Ἡ θρησκεία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίστευαν σέ πολλούς Θεούς, μέ δώδεκα ἦταν ἀνώτεροι. Ἐπίστευαν ότι κατοικοῦσαν στόν Ὀλυμπο, ἔτρωγαν ἀμβροσία κι ἔπιναν νέκταρ.

Οἱ δώδεκα Θεοὶ ἦταν:

1. Ὁ **Ζεὺς**. Πατέρας Θεῶν και ἀνθρώπων.
2. Ὁ **Ποσειδῶν**. Θεός τῆς θαλάσσης.
3. Ὁ **Ἀπόλλων**. Θεός τοῦ ἡλίου, τῆς μαντικῆς και τῆς μουσικῆς.
4. Ὁ **Ἄρης**. Θεός τοῦ πολέμου.
5. Ὁ **Ἥφαιστος**. Θεός τῆς φωτιάς.
6. Ὁ **Ἑρμῆς**. Θεός τοῦ ἐμπορίου και ἀγγελιοφόρος τῶν Θεῶν.
7. Ἡ **Ἥρα**. Γυναίκα τοῦ Δία.
8. Ἡ **Ἀθηνᾶ**. Θεά τῆς σοφίας και τῶν γραμμάτων.
9. Ἡ **Ἄρτεμις**. Θεά τοῦ κυνηγίου.
10. Ἡ **Ἀφροδίτη**. Θεά τῆς ὀμορφιάς.
11. Ἡ **Ἑστία**. Θεά τῆς οἰκογενείας.
12. Ἡ **Δήμητρα**. Θεά τῆς γεωργίας.

“Όμως έπίστευαν και σέ άλλους Θεούς όπως στον **Πλούτωνα** και την **Περσεφόνη** (Θεοί του “Αδου), στο **Διόνυσο**, στον **Αϊολο**, στις **9 Μούσες** και τις **3 Μοΐρες**. κ.ά.

5. ‘Η λατρεία τών Θεών

Οί άρχαιοι παραδέχονταν τούς Θεούς με όλα τά ανθρώπινα προτερήματα και έλαττώματα, τó μΐσος, τήν έχθρα, τή φιλία κι άλλα. Παραδέχονταν πώς οί Θεοί κατέβαιναν από τόν “Όλυμπο με μορφή ανθρώπων ή άλλη και έπαιρναν μέρος στή ζωή αλλά και στις ύποθέσεις των, σέ πολέμους, γιορτές, πανηγύρια. Έπλασαν ωραίους μύθους για τή ζωή και τήν καταγωγή τών Θεών.

Οί άνθρωποι για να προστατεύωνται τούς λάτρευαν προσφέροντας δώρα. Τέτοια ήσαν :

α) ‘Η **Σπονδή**. Κρασί ή λάδι τά έρριχναν στή φωτιά του βωμοΐ ή στή γή, για χάρι τών Θεών.

β) ‘Η **προσφορά**. Διάφοροι καρποί: τούς προσέφεραν στο βωμό.

γ) ‘Η **θυσία**. Διάφορα ζώα που τά έσφαζαν και τά εκαιγαν επάνω στο βωμό.

6. Μαντεΐα

Τά **μαντεΐα**. Τά μαντεΐα ήταν ιεροί τόποι όπου υπήρχαν ναοί. Κάθε μαντεΐο είχε τή δική του χάρι από τούς Θεούς, ώστε οί ιερείς των να προλέγουν στους ανθρώπους τί θά συμβή στο μέλλον. Τά σπουδαιότερα ήταν δύο : τó μαντεΐο τής **Δωδώνης** στήν “Ηπειρο, αφιερωμένο στο Δία, και τó μαντεΐο τών **Δελφών** αφιερωμένο στο Θεό ‘Απόλλωνα.

α) Τὸ **μαντεῖον τῆς Δωδώνης**, ἦταν τὸ πιὸ παλαιό. Ἐξω ἀπὸ τὸν ναὸ ὑπῆρχε μίᾳ πελώρια βελανιδιά. Κοντὰ τῆς τὸ ἄγαλμα τοῦ Δία κρατοῦσε στὰ χέρια ἓνα μαστίγιο. Μὲ τὸ φύσημα τῶν ἀνέμων, τὰ κλωνάρια βουίζαν, καὶ τὸ μαστίγιο χτυποῦσε ἓνα χάλκινο ἄγγεϊο. Τὸ βουητὸ καὶ τὸ κουδούνισμα ἐρμήνευαν τρεῖς ἱερεῖες: οἱ Πλειάδες. Οἱ ἀπαντήσεις των λέγονταν **χρησμοί**.

β) Τὸ **μαντεῖον τῶν Δελφῶν**. Βρίσκεται στὴν Φωκίδα, στὶς πλαγιὰς τοῦ Παρνασσοῦ. Στὸν ἱερὸ τόπο **Πυθῶ** ὑπῆρχε ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος.

Τὰ προμηνύματά του ὁ Θεὸς τάλεγε μὲ τὴν **Πυθία**, μιὰ ἱερεῖα τοῦ ναοῦ. Οἱ μέρες τοῦ χρησμοῦ ἦταν ὠρισμένες. Ἡ Πυθία νήστευε τρεῖς ἡμέρες, λουζόταν τὸ πρωτὶ στὰ νερά τῆς **Κασταλίας** πηγῆς, καὶ ἔπινε νερὸ ἀπὸ τὴν **Κασσοτίδα** πηγῆ, γιὰ νὰ πάρῃ τὴν προφητικὴ δύναμι.

Τὴν ἡμέρα τοῦ χρησμοῦ, ντυμένη μὲ λευκὰ φορέματα, ἀνέβαινε σ' ἓνα τρίποδα. Κάτω ἀπὸ τὸν τρίποδα ἔκαιγαν λιβάνια καὶ ξηρὰ φύλλα δάφνης, ἐνῶ αὐτὴ μασοῦσε δάφνες. Ζαλισμένη, ξεφώνιζε ἀσυνάρτητα λόγια. Οἱ ἱερεῖς τὰ ἔγραφαν καὶ τὰ ἔδιδαν στοὺς ἀνθρώπους. Μὰ τὶς περισσότερες φορές οἱ χρησμοὶ ἦσαν διφοροῦμενοι καὶ δύσκολα τοὺς ἐρμήνευαν, ὅπως τὸ περίφημο « ἤξεις ἀφίξεις οὐ ἐν πολέμῳ θνήξεις », πού ἡ σημασία του ἀλλάζει μὲ τὴν θέσιν τοῦ κόμματος, πρὶν ἢ μετὰ τὸ ου.

Ἐπῆρχαν ὅμως καὶ ἄνθρωποι μὲ μαντικὴ δύναμι ὅπως ὁ μάντις **Κάλχας** καὶ ὁ μάντις **Τειρεσίας**.

Ἐπίσης ὑπῆρχαν οἱ **Θυοσκοποὶ** πού ἐξήταζαν τὰ σπλάχνα τῶν ζώων στὴ θυσία, καὶ τὸν καπνὸ τῆς θυσίας καὶ προφήτευαν τὰ μέλλοντα.

Οἱ **οἰωνοσκοποὶ** ἐξήταζαν τὸ πέταγμα τῶν πουλιῶν.

Πυθία

† 7. Οἱ Ἀμφικτυονίες

Οἱ ἀρχαῖοι ἂν καὶ εἶχαν τὴν ἴδια καταγωγὴ, τὴν ἴδια γλῶσσα, τὴν ἴδια θρησκεία, ἦσαν χωρισμένοι σὲ μικρὰ κράτη - πόλεις.

Ὅμως εἶχαν πανηγύρια, ἀγῶνες, ναοὺς, πού ἦταν κοινὰ γιὰ ὅλους. Γιὰ νὰ μιλήσουν γιὰ τὶς θρησκευτικὲς γιορτές, τὰ πανηγύρια,

και ακόμη για να λύσουν τις διαφορές τους, συγκεντρώνονταν σε συν-
έδρια και μιλούσαν για τις υποθέσεις τους.

Την άνοιξη συγκεντρώνονταν στους Δελφούς και το φθινόπωρο
στις Θερμοπύλες, στο ναό της Δήμητρας. Κάθε πόλι έστελνε δύο αντι-
προσώπους, τον *Ιερομνήμονα* για τα θρησκευτικά ζητήματα και τον
Πυλαγόρα για τα πολιτικά.

Στά συνέδρια έπαιρναν αποφάσεις για ειρήνη, για πόλεμο και
συμμαχίες, συζητούσαν τα έμπορικά συμφέροντα και τιμωρούσαν έ-
κείνους που καταπατούσαν ιερά μέρη. Έτσι η φιλία γινόταν πιό με-
γάλη και οι δεσμοί πιό δυνατοί. Οι δεσμοί λέγονταν *άμφικτυονίες*,
τα συνέδρια *άμφικτυονικά* και οι αντιπρόσωποι *άμφικτύονες*.

8. Ίεροί τόποι και Πανελλήνιοι άγώνες

Έκτος από τα ιερά και τους ναούς κάθε πόλεως, υπήρχαν και
ιεροί τόποι κοινής λατρείας, όπως η **Δωδώνη**, οι **Δελφοί**, η **Δήλος**,
η **Νεμέα**, ο **Ίσθμος** και η **Όλυμπία**. Στους ιερούς αυτούς τό-
πους, μαζεύονταν από όλα τα μέρη της Ελλάδος αντιπρόσωποι και
όλοι μαζί έκαναν θυσίες στους θεούς και άγώνες.

α) Στη **Δήλο** κάθε άνοιξη έγινονταν μουσικοί άγώνες προς τιμήν
του **Απόλλωνος** και της **Αρτέμιδος**.

β) Τα **Πύθια** έγινονταν κάθε τέσσερα χρόνια στους Δελφούς
προς τιμήν του **Απόλλωνος**. Αγωνίζονταν στο τρέξιμο, στο πήδημα
και στο λιθάρι. Τον νικητή τον στεφάνωναν με στεφάνι δάφνης.

γ) Τα **Ίσθμια** έγινονταν κάθε δύο χρόνια στον **Ίσθμο** της Κο-
ρίνθου προς τιμήν του Ποσειδώνος.

δ) Τα **Νέμεα** έγινονταν κάθε δύο χρόνια στη Νεμέα προς τι-
μήν του **Δία**.

ε) Τα **Όλύμπια** έγινονταν στην Όλυμπία κάθε τέσσερα χρό-
νια προς τιμήν του **Δία** και ήταν οι καλύτεροι άγώνες. Μ' ένα στεφάνι
άγριελιάς στεφάνωναν τον νικητή. Το στεφάνι λεγόταν **κότινος**.

9. Όλυμπιακοί άγώνες

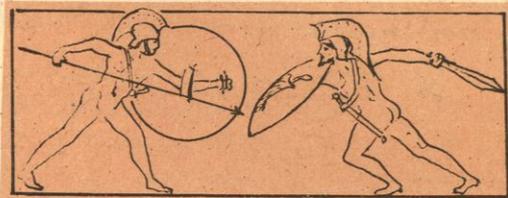
Οι σπουδαιότεροι από τους άγώνες ήταν οι Όλυμπιακοί άγώνες.
Έγινονταν κάθε 4 χρόνια και διαρκούσαν πέντε ημέρες. Οι πρώτοι
Όλυμπιακοί άγώνες έγιναν το **776 π.Χ.**

Πολύ πριν αρχίσουν, οι έφοροι της Όλυμπίας έστελναν κήρυκες
σ' όλη την Ελλάδα για να πάψουν οι πόλεμοι και να γίνη ειρήνη για
τους άγώνες.

Ἡ κάθε πόλι ἔστελνε ἕναν ἀντιπρόσωπο τὸν θεωρὸ. Μαζί του πήγαιναν οἱ ἀθλητές, ποιητές, ρήτορες, καὶ ἄλλοι τοῦ ἤθελαν νὰ ἀγωνισθοῦν. Γιὰ ν' ἀγωνισθοῦν ἔπρεπε νὰ εἶναι Ἕλληνες. Στις ἀρχές τ' ἀγωνίσματα ἦσαν πέντε: τὸ τρέξιμο, τὸ πήδημα, τὸ ἀκόντιο, ἡ δισκοβολία καὶ ἡ πάλη (πένταθλον). Ἀργότερα γίνονταν ἀγῶνες πυγμαχίας, ἀρματοδρομίες καὶ ἵπποδρομίες. Γυναῖκες ἀπαγορευόταν στοὺς ἀγῶνες.

Κριτὲς ἦσαν οἱ Ἑλληνοδίκες. Στὸ τέλος τῶν ἀγῶνων φώναζαν τὰ ὀνόματα τῶν νικητῶν καὶ τῆς πατρίδας των. Τέλος μπροστὰ στὸν κόσμο, μὲ μεγάλες τιμὲς στεφάνωναν τοὺς νικητὲς μ' ἕνα κλαδὶ ἀγριελιάς, τὸν κότιμο τῆς νίκης, ἀπὸ τὸ ἱερὸ δάσος τῆς Ὀλυμπίας (**Ἄλτη**).

Οἱ νικητὲς ἐγύριζαν περήφανοι στὴν πατρίδα τους. Οἱ ἄρχοντες μὲ ὄλο τὸν λαὸ γκρέμιζαν ἕνα μέρος ἀπὸ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, γιὰ νὰ δείξουν πὼς μὲ τέτοια παλληκάρια δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τεῖχη.

Ἄγῶν δύο πολεμιστῶν

Στὴν Ὀλυμπία ἔγραφαν τὰ ὀνόματα τῶν νικητῶν καὶ τὴν πατρίδα τους σὲ μαρμάρινες πλάκες. Ὅταν ὁ ἀθλητὴς νικοῦσε τρεῖς φορές, μπορούσε νὰ στήσῃ τὸ ἄγαλμά του στὸ ἱερὸ ἄλσος.

Μέσα στὸ ναὸ ὑπῆρχε τὸ χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τοῦ Δία, ἔργο τοῦ γλύπτη Φειδία. Σήμερα στὴν ἀρχαία Ὀλυμπία βρῖσκονται τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ καὶ στὸ μουσεῖο σώζεται τὸ περίφημο ἄγαλμα τοῦ Ἐρμῆ, ἔργο τοῦ Πραξιτέλη καὶ ἡ Νίκη τοῦ Παιονίου.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες καταργήθηκαν τὸ 394 μ.Χ. καὶ ξανάρχισαν νὰ γίνωνται ἀπὸ τὸ 1896.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

β ο 'Η Σπάρτη

1. Οί κάτοικοι τῆς Σπάρτης

'Η σημερινή Σπάρτη, ἦταν δοξασμένη πόλι γιατί εἶχε τὸν καλύτερο στρατό.

Οἱ κάτοικοι τῆς Σπάρτης ἦσαν καθαροὶ Δωριεῖς. Μὲ τὸν ὀρμητικὸ ἔρχομό τους κατέλαβαν καὶ διέλυσαν τὶς πόλεις τῶν Ἀχαιῶν (Μυκῆνες, Τίρυνθα), ὑποδούλωσαν τοὺς ντόπιους κατοίκους καὶ βασιλεύσαν πάνω ἀπὸ 500 χρόνια.

Ἦσαν χωρισμένοι σὲ τρεῖς τάξεις : Σπαρτιᾶτες, Περίοικοι καὶ Εἰλωτες.

Α'. Οἱ **Σπαρτιᾶτες** ἦσαν οἱ Δωριεῖς ποὺ ὑπέταξαν τὴν Λακωνία. Ἔμειναν στὴ Σπάρτη καὶ ἀποτελοῦσαν τὸ στρατό. Ἀπὸ τοὺς Σπαρτιᾶτες ἐβγαίνουν οἱ ἄρχοντες τῆς πολιτείας. Γιὰ μόνη ἀσχολία τους εἶχαν τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια.

Τὰ κτήματά τους τὰ καλλιεργοῦσαν οἱ Εἰλωτες κι αὐτοὶ ἐπαιρναν τὸ μισθ εἰσόδημα.

Β'. Οἱ **Περίοικοι** ἦσαν οἱ ντόπιοι κάτοικοι τῆς Λακωνικῆς ποὺ δὲν ἀντιστάθηκαν στοὺς Δωριεῖς. Ἦσαν ἐλεύθεροι ἀλλὰ δὲν εἶχαν ἀξιώματα οὔτε ἔμεναν στὴ Σπάρτη. Κατοικοῦσαν ἔξω ἀπὸ τὴ Σπάρτη στὰ χωριά. Καλλιεργοῦσαν τὰ κτήματά τους, ἔκαναν ἐμπόριο καὶ ἦσαν καλοὶ τεχνίτες. Στὴν ἀνάγκη, οἱ Σπαρτιᾶτες τοὺς ἐπαιρναν νὰ πολεμήσουν, χωρὶς νὰ τοὺς δώσουν ἀξιώματα.

Γ'. **Εἰλωτες** ἦσαν οἱ κάτοικοι τῶν χωριῶν ποὺ ἀντιστάθηκαν καὶ πολέμησαν κατὰ τῶν Δωριέων. Αὐτοὶ καλλιεργοῦσαν τὰ κτήματα τῶν Σπαρτιατῶν, δὲν εἶχαν πολιτικὰ δικαιώματα, καὶ ὑπηρετοῦσαν στὸ στρατὸ σὲ βοηθητικὲς ὑπηρεσίες. Ὅταν στὸ πόλεμο ἔκαναν κανένα κατορθώμα, γίνονταν ἐλεύθεροι καὶ λέγονταν νεοδαμῶδεις. Πάντοτε ποθοῦσαν τὴν ἐλευθερία τους καὶ πολλὰ φορὲς ἐπαναστατοῦσαν. Οἱ Σπαρτιᾶτες ὅμως τοὺς τιμωροῦσαν σκληρά.

2. Ὁ Λυκοῦργος

Ὅταν πέθανε ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης **Πολυδέκτης** ἡ γυναίκα

του ἐπρόκειτο νὰ γεννήσῃ. Ἄν τὸ παιδί ἦταν ἀρσενικὸ θὰ γινόταν βασιλιάς.

Οἱ Σπαρτιαῖτες προσωρινὸ βασιλιά ἐβαλον τὸν ἀδελφὸ τοῦ Πολυδέκτη τὸν **Λυκοῦργο**.

Σὲ λίγο καιρὸ ἡ βασίλισσα ἐγέννησε ἀγόρι. Ὁ Λυκοῦργος τὸ παρουσίασε στὸ λαὸ κι ἀπ' τὴ χαρὰ τοὺς τὸ ὠνόμασαν **Χαρίλαο**. Ὁσπου νὰ μεγαλώσῃ ὁ Χαρίλαος, τὴ Σπάρτη τὴν κυβέρνησε ὁ Λυκοῦργος. Ὅταν μεγάλωσε τοῦ παρέδωσε τὴ βασιλεία κι ἔφυγε. Ταξίδεψε σὲ μακρινὲς χώρες, εἶδε κόσμον, γνώρισε βασιλιάδες, σοφοὺς, μελέτησε νόμους κι ἔμαθε πολλά.

Ὅταν γύρισε βρῆκε τὴ Σπάρτη σὲ κακὰ χάλια. Ὁ Χαρίλαος εἶχε σκοτωθῆ, νόμοι δὲν ὑπῆρχαν, ἐπαναστάσεις γίνονταν συχνές. Οἱ πατριῶτες τοῦ τὸν παρεκάλεσαν νὰ τοὺς κυβερνήσῃ καὶ πάλι. Ὁ Λυκοῦργος ἔγραψε νέους νόμους. Πρὶν τοὺς παρουσιάσῃ ἔστειλε καὶ ρώτησε τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν. Ἐπῆρε τὴν ἀπάντησι ὅτι οἱ νόμοι εἶναι καλοὶ κι ἂν τοὺς κρατήσουν οἱ Σπαρτιαῖτες θὰ δοξασθῆ ἡ Σπάρτη. Παρουσίασε τοὺς νόμους κι ἔφυγε χωρὶς νὰ γυρίσῃ ποτέ.

3. Οἱ Νόμοι τοῦ Λυκοῦργου

α) Ἀνατροφή τῶν παιδιῶν καὶ ζωὴ τῶν Σπαρτιατῶν

Οἱ Σπαρτιαῖτες ἤθελαν νὰ ἔχουν καλοὺς στρατιῶτες καὶ παρακολουθοῦσαν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὴ γέννησί τους ἀκόμη. Μόλις γεννιόταν τὸ παιδί, οἱ ἑφοροὶ τὸ ἐξήταζαν ἂν εἶναι γερό. Τὰ ἐλαττωματικὰ τὰ ἔριχναν στὶς χαράδρες τοῦ Ταυγέτου, στὸν **Καιάδα**. Τὰ γερά ἔμειναν στὸ σπίτι μέχρι 7 ἐτῶν. Ὑστερα τὰ ἔπαιρνε ἡ πολιτεία. Ζοῦσαν σὲ στρατῶνες ὅλα μαζί, φοροῦσαν τὰ ἴδια φορέματα, ὅλο τὸν χρόνον, κοιμῶνταν κάτω σὲ στρώματα ἀπὸ καλάμια ποὺ ἔχοβαν μόνονα τοὺς

Λυκοῦργος

ἀπὸ τὸν Εὐρώτα ποταμό. Τὰ συνήθιζαν στὴ σκληρῇ ζωῇ καὶ στὴν κούρασι. Ἀγωνίσματα, πολεμικὰ γυμνάσια, μεγάλες πορεῖες, κυνήγι. Τὰ ἔδερναν, καὶ τὰ ἐμάθαιναν νὰ κλέβουν ἀπὸ τὸν ἔχθρό. Γράμματα ἐμάθαιναν λίγα, ἤξεραν ὅμως νὰ σέβωνται τοὺς μεγαλυτέρους, τοὺς ἄρχοντες, νὰ ὑπακούουν στοὺς νόμους τῆς πατρίδος καὶ νὰ εἶναι λιγομίλητοι.

Στὰ 20 χρόνια γίνονταν στρατιῶτες καὶ μέχρι 60 χρονῶν ἐλάβαιναν μέρος στοὺς πολέμους. Ἐτρωγαν ὅλοι μαζί τὸ συσσίτιο ποὺ λεγόταν μέλας ζωμός, μαγειρεμμένο μὲ χοιρινὸ κρέας, ἀλάτι καὶ ζῦδι.

Ἡ μητέρα ὅταν ἔδινε τὴν ἀσπίδα στὸ παιδί της γιὰ τὸν πόλεμο τοῦ ἔλεγε «ἦ τὰν ἦ ἐπὶ τὰς». δηλ. ἦ νὰ φέρῃς τὴν ἀσπίδα νικητῆς ἦ νὰ σὲ φέρουν πάνω σ' αὐτὴν νεκρόν.

β) Ἡ διοίκησι τῆς Σπάρτης

Ἡ Σπάρτη εἶχε δύο βασιλεῖς, μὲ τὰ ἴδια δικαιώματα. Ἀνελάμβαναν τὴν ἀρχιστρατηγία στὶς ἐκστρατεῖες, διώριζαν ἀντιπροσώπους, προσέφεραν τὶς θυσίες καὶ ἐδίκαζαν τοὺς πολῖτες.

β) Ἡ Ἐκκλησία τοῦ δήμου ἢ Ἀπέλλα. Τὴν ἀποτελοῦσαν οἱ πολῖτες πάνω ἀπὸ 30 χρονῶν. Διάλεγαν τοὺς 28 γερουσιαστὰς καὶ τοὺς 5 Ἐφόρους. Στὶς συνελεύσεις παρακολουθοῦσαν τὶς συζητήσεις τῶν ἀρχόντων καὶ ἀποφάσιζαν γιὰ πόλεμο ἢ εἰρήνη.

γ) Ἡ γερουσία. Τὴν ἀποτελοῦσαν πολῖτες πάνω ἀπὸ 60 χρονῶν. Ἦσαν 28 καὶ τοὺς διάλεγεν ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου καὶ οἱ βασιλεῖς. Πρότειναν τοὺς νόμους καὶ ἀποτελοῦσαν τὸ ἀνώτερο δικαστήριον. Ἐδίκαζαν καὶ τοὺς βασιλεῖς ἀκόμη ὅταν τοὺς κατηγοροῦσαν οἱ Ἐφοροί. Ἦσαν ἰσόβιοι.

δ) Οἱ 5 Ἐφοροί. Ἐκλέγονταν κάθε χρόνο ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ δήμου καὶ ἦταν ἡ ἰσχυρότερη ἐξουσία τῆς Σπάρτης. Ἐπέβλεπαν τὴν πολιτεία μὲ Ἀστυνομία, ἀπὸ 300 νέους ἵππεῖς. Παρακολουθοῦσαν καὶ τοὺς βασιλεῖς ἀκόμη τοὺς ὁποίους μπορούσαν καὶ νὰ φυλακίσουν. Δύο ἔφοροι ἀκολουθοῦσαν τὸ στρατὸ στὶς ἐκστρατεῖες.

Ἀκόμη ὁ Λυκοῦργος χάρισε τὴ γῆ σὲ κλήρους γιὰ κάθε οἰκογένεια μὰ κανέναν δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ πωλῆσῃ τὸν κλῆρο (τὰ χωράφια του). Ἡ γῆ ἀνήκει στὴν πολιτεία.

Κατήγγησε τὰ χρυσᾶ νομίσματα καὶ ἔκοψε σιδερένια καὶ βαρεῖα γιὰ νὰ πολεμήσῃ τὴν φιλαργυρία.

Κανέναν δὲν μπορούσε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴ Σπάρτη, μὰ οὔτε καὶ ξένους δέχονταν γιὰ νὰ μὴ ἀλλάξουν τὰ ἔθιμα καὶ τὴ ζωὴ τους.

Δὲν ἐμάθαιναν τέχνες, οὔτε ἦσαν γεωργοί. Μοναδική τους ἀπασχόλησι ἦταν τὰ πολεμικὰ ἔργα καὶ τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια.

4. Πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος. (743 - 724 π.Χ.)

Δυτικὰ τῆς Σπάρτης βρίσκεται ὁ πλούσιος κάμπος τῆς Μεσσηνίας. Οἱ Σπαρτιᾶτες ἤθελαν νὰ μεγαλώσουν τὸ κράτος των καὶ σκέφθηκαν νὰ κυριεύσουν τὴν εὐφορὴ Μεσσηνία. Ἡ ἀφορμὴ δὲν ἄργησε νὰ δοθῇ.

Στὰ σύνορά τους βρισκόταν ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος καὶ κάθε χρόνον Σπαρτιᾶτες καὶ Μεσσήνιοι πανηγύριζαν μαζί. Σ' ἓνα πανηγύρι μερικοὶ Μεσσήνιοι ἄρπαξαν τὰ κορίτσια τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἔφυγαν. Στῆ συμπλοκὴ ποὺ ἔγινε σκοτώθηκε καὶ ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης **Τήλεκτος**.

Οἱ Σπαρτιᾶτες ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον. Μὲ στρατὸ ἐμπῆκαν στὴ Μεσσηνία, κατέλαβαν τὴν πόλιν Ἀμφεία καὶ πῆραν πίσω τὰ κορίτσια. Οἱ Μεσσήνιοι ἀναγκάσθηκαν νὰ κλεισθοῦν στὸ ἰσχυρὸ φρούριον **Ἰθώμη**. Ἡ πολιορκία κράτησε πολὺ καὶ οἱ Μεσσήνιοι ἔστειλαν ἀντιπροσώπους στὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν, νὰ μάθουν τί θὰ γίνῃ. Τὸ μαντεῖο τοὺς ἀπάντησε ὅτι πρέπει νὰ χυθῇ βασιλικὸ αἷμα γιὰ νὰ νικήσουν. Ὁ βασιλιάς **Ἀριστόδημος** γιὰ νὰ σώσῃ τὸ λαὸν του ἀπεφάσισε νὰ θυσιάσῃ τὴν κόρη του. Οἱ Μεσσήνιοι, μὲ θάρρος τώρα, ὤρμησαν ἔξω ἀπὸ τὸ φρούριον, ἐνίκησαν τοὺς Σπαρτιᾶτες καὶ ἐφόνευσαν καὶ τὸν βασιλιά τῆς Σπάρτης **Θεόπομπο**.

Ὁ Ἀριστόδημος ὅμως καταλυπημένος γιὰ τὸ χαμὸ τῆς κόρης του αὐτοκτόνησε ἐπάνω στὸ τάφο της.

Ὅταν τὸ ἔμαθαν οἱ Σπαρτιᾶτες ἐπετέθησαν καὶ πάλιν ἐναντίον τῶν Μεσσηνίων, τοὺς ἐνίκησαν καὶ ὑποδούλωσαν τὴν εὐφορὴ Μεσσηνία. Πολλοὶ Μεσσήνιοι τότε, ἔφυγαν γιὰ τὴν κάτω Ἰταλία. Ὁ πόλεμος διήρκεσε 20 ἔτη ἀπὸ τὸ 743 - 724 π.Χ.

† 5. Δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος (685 - 668 π.Χ.)

Πολλὰ χρόνια οἱ Μεσσήνιοι ἦσαν δούλοι τῶν Σπαρτιατῶν. Πάντοτε ὅμως ποθοῦσαν τὴν ἐλευθερίαν τους καὶ ἤθελαν νὰ ἐπαναστατήσουν.

Τὴν ἐπανάστασιν τὴν προετοίμασε ἓνας Μεσσήνιος ὁ **Ἀριστομένης**. Κατῶρθωσε νὰ ξεσηκώσῃ τοὺς πατριῶτες του σὲ ἐπανάστασιν, καὶ ἀφοῦ ἐμάζεψε στρατὸν, ἐπετέθηκε ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν, τοὺς ἐνίκησε καὶ τοὺς ἔδωξε ἀπὸ τὴν Μεσσηνία. Προχώρησε μέχρι τὴ Σπάρτη καὶ μιὰ νύχτα ἐμπῆκε στὴν πόλιν. Ἐπῆγε στὸν ναὸν τῆς Ἀθη-

νάς, κρέμασε μιὰ άσπίδα κι έγραψε : « 'Ο 'Αριστομένης άφιερώνει στη θεά 'Αθηνά την άσπίδα αυτή από τὰ λάφυρα των Σπαρτιατών ».

Οί Σπαρτιατες τρομαγμένοι έρώτησαν στο μαντείο τί πρέπει να κάνουν για να σωθοϋν και το μαντείο άπάντησε ότι πρέπει να ζητήσουν 'Αθηναίο στρατηγό για να σωθοϋν.

Οί 'Αθηναίοι για να τους ταπεινώσουν τους έστειλαν στρατηγό ένα κουτσό ποιητή, τον **Τυρταίο**.

'Ο Τυρταίος όμως τους έκαμε σπουδαία πολεμικά τραγούδια και μ' αυτά τους έδωσε θάρρος. Οί Σπαρτιατες ένθουσιασμένοι ώρμησαν έναντιόν των Μεσσηνίων, τους ένίκησαν, έπιασαν αιχμάλωτο τον 'Αριστομένη και τον έρριξαν σ' ένα βάραθρο του Ταϋγέτου. 'Ο 'Αριστομένης έπεσε πάνω σε άλλα πτώματα και δέν σκοτώθηκε. Ύστερα άκολουθώντας μιὰ άλεπού βγήκε και γύρισε στην πατρίδα του.

Οί Μεσσήνιοι μόλις τον είδαν ένθουσιάστηκαν κι επανεστάτησαν πάλι. 'Επολέμησαν γενναία, μα στο τέλος ένικήθηκαν για πάντα. 'Απελπισμένος ό 'Αριστομένης έφυγε για τή Ρόδο. Πολλοί Μεσσήνιοι έφθασαν στη Σικελία κι έχτισαν εκεί την πόλι **Μεσσήνη** που υπάρχει και σήμερα. Οί υπόλοιποι έγιναν έιλωτες. 'Ο δεύτερος πόλεμος κράτησε 17 χρόνια (685 - 668 π.Χ.). 'Ετσι ή Σπάρτη έγινε ισχυρό και μεγάλο κράτος.

'Οπλίτης

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἡ Ἀθήνα

1. Ἡ Ἀττική

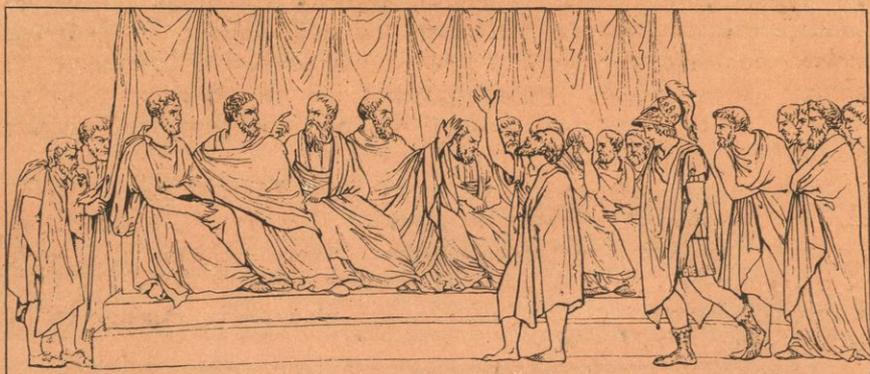
Δεύτερο σπουδαῖο κράτος στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα ἦταν τὸ Κράτος τῶν Ἀθηναίων στὴν Ἀττικὴν.

Ἡ Ἀττικὴ εἶναι μιὰ χερσόνησος. Βόρεια καὶ Ἀνατολικά εἶναι

τὰ βουνὰ Κιθαιρώνας, Πάρνηθα, Πεντέλη, Ὑμηττός. Βρέχεται ἀπὸ τὸ Σαρωνικὸ κόλπο, κι ἔχει θαυμάσιο ξηρὸ κλίμα μὲ καθαρὸ οὐρανό.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγαν ὅτι πρῶτος βασιλιάς τους ἦταν ὁ **Θησεύς**. Αὐτὸς ἐλευθέρωσε τὴν Ἀθήνα ἀπὸ τοὺς Κρῆτες, ἔνωσε τὰ χωριὰ γύρω ἀπὸ τὴν ἀκρόπολι κι ἔκανε τὴν Ἀθήνα δυνατὴ πολιτεία. Ἐπειδὴ ἡ Ἀττικὴ ἦταν φτωγὴ καὶ κοντὰ στὴ θάλασσα, οἱ Ἀθηναῖοι ἐφτιαξαν

Ὁ Σωκράτης πρὸ τῶν Δικαστῶν του.
Υπὸ Canova

ἐμπορικὰ καράβια, ἐταξίδεψαν σὲ μακρυνές χώρες καὶ μὲ τὸ ἐμπόριο ἐπλούτισαν. Ἡ Ἀθήνα προώδευσε στὰ γράμματα, στὶς τέχνες κι ἐγι-
νε ἰσχυρὸ κράτος.

2. Ὁ βασιλιάς Κόδρος

Οἱ βασιλεῖς ποὺ ἐβασίλευσαν μετὰ τὸν Θησέα ἦσαν ὅλοι καλοὶ κυβερνήτες. Τελευταῖος βασιλιάς τῆς Ἀθήνας ἦταν ὁ **Κόδρος**. Στὰ χρόνια τῆς βασιλείας του οἱ Δωριεῖς (Σπαρτιᾶτες) μὲ πολὺ στρατὸ ἐμπῆκαν στὴν Ἀττικὴ.

Οἱ Ἀθηναῖοι μπροστὰ στὸ μεγάλο κίνδυνο ἐρώτησαν τὸ μαντεῖον, τί πρέπει νὰ κάνουν. Τὸ μαντεῖο ἀπάντησε : « Θὰ νικήσῃ ὁ στρατὸς ποὺ θὰ σκοτωθῇ ὁ βασιλιάς του ».

Ὅταν ἔμαθε τὸ χρησμὸ ὁ Κόδρος ἀπεφάσισε νὰ θυσιασθῇ. Ἐφό-
ρεσε ροῦχα χωριάτικα καὶ πῆγε κοντὰ στὸ στρατόπεδο τοῦ ἐχθροῦ γιὰ
νὰ κόψῃ ξύλα. Ἐνας στρατιώτης τὸν διέταξε νὰ φύγῃ. Ὁ Κόδρος δὲν
τὸν υπάκουσε καὶ ὁ στρατιώτης τὸν ἐσχότωσε.

Ὅταν οἱ Δωριεῖς ἔμαθαν ὅτι αὐτὸν ποὺ σκότωσαν ἦταν ὁ βασι-
λιάς τῆς Ἀθήνας, ἐφοβήθηκαν τὸ χρησμὸ κι ἔφυγαν.

Οἱ Ἀθηναῖοι μιά κι ἔχασαν τέτοιο βασιλιά, ἀπεφάσισαν νὰ μὴν
κάνουν ἄλλο βασιλιά καὶ τὴν διοίκησι τὴν ἀνέθεσαν σὲ ἄρχοντες.

3. Οἱ ἄρχοντες τῆς Ἀθήνας καὶ οἱ νόμοι τοῦ Δράκοντος

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Κόδρου, οἱ Ἀθηναῖοι διώρισαν ἐννέα ἄρ-
χοντες ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς, νὰ διοικοῦν γιὰ ἓνα χρόνο. Ἐμοιράσθηκαν

τὴν ἐξουσία μεταξύ τους. Ὁ πρῶτος λεγόταν Ἐπόνομος ἀρχων καὶ φρόντιζε γιὰ τὰ πολιτικά ζητήματα καὶ τοὺς νόμους. Ὁ δεύτερος λεγόταν βασιλεὺς καὶ φρόντιζε μόνο γιὰ θρησκευτικά ζητήματα. Ὁ τρίτος λεγόταν Πολέμαρχος καὶ φρόντιζε γιὰ τὰ στρατιωτικά ζητήματα. Οἱ ἄλλοι 6 ἐλέγοντο θεσμοθέτες καὶ βοηθοῦσαν τοὺς τρεῖς πρῶτους.

Ὅταν ὅμως ἐπλούτισαν οἱ ναυτικοί, οἱ ἔμποροι καὶ οἱ τεχνίτες, δὲν ἤθελαν νὰ κυβερνοῦν μόνον οἱ εὐγενεῖς. Ὁ λαὸς ἐπίσης εἶχε πολλὰ παράπονα ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς. Ἦσαν σκληροί, τυραννικοὶ καὶ φιλοχρήματοι. Ἔτσι ἄρχισαν νὰ γίνωνται ταραχές. Τότε ἐζήτησαν νὰ γίνουν γραπτοὶ νόμοι καὶ ἀνέθεσαν στὸ Θεσμοθέτη Δράκοντα νὰ γράψῃ νόμους (621 π.Χ.).

Οἱ Νόμοι ἦταν αὐστηροὶ καὶ ἔλεγαν ὅτι τοὺς ἔγραψε μὲ αἷμα. Γι' αὐτὸ λέμε « Δρακόντειος νόμος » γιὰ κάθε αὐστηρὸ νόμο. Οἱ ἄρχοντες ὅμως δὲν τοὺς ἐφάρμοζαν. Ἐκαναν πολλές ἀδικίες καὶ ἡ πολιτεία ἐταράζετο συχνά ἀπὸ κινήματα.

Ἡ Ἀθήνα βρέθηκε σὲ δύσκολη θέσι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέθεσαν τὴν ἐξουσία στὸ Σόλωνα.

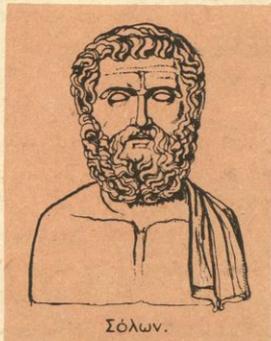
4. Ὁ Σόλων

Ὁ Σόλων καταγόταν ἀπὸ τὴ γενιὰ τοῦ Κόδρου. Ἀπὸ μικρὸς ἀσχολήθηκε μὲ τὸ ἐμπόριο. Ἐπεσκέφθηκε πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Ἐγνώρισε τὰ πολιτικά συστήματα καὶ τὴν σοφία τῶν λαῶν.

Ὅταν ἐγύρισε, βρῆκε τὴν Ἀθήνα σὲ ἀσχημη κατάστασι. Τὰ Μέγαρα εἶχαν καταλάβει τὸ νησί Σαλαμίνα καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν πάθει τόση καταστροφή ὥστε μὲ νόμο ἀπηγόρευσαν νὰ γίνεται λόγος γιὰ τὴν Σαλαμίνα.

Ὁ Σόλων θεωροῦσε ντροπὴ τὸ πάρσιμο τῆς Σαλαμῖνος, γιὰτὶ ἀγαποῦσε πολὺ τὴν πατρίδα του.

Μιὰ ἡμέρα ἔκανε τὸν τρελλό, βγῆκε γυμνὸς στὸ δρόμο καὶ πλῆθος μαζεύτηκε γύρω του. Ἀμέσως ἄρχισε νὰ λέῃ μὲ βροντερὴ φωνὴ ἓνα πατριωτικὸ ποίημα. Ὁ κόσμος ἐνθουσιάστηκε καὶ τὴν ἴδια στιγμή 500 νέοι, πῆραν τὰ ὅπλα καὶ ἔτρεξαν γιὰ τὴ Σαλαμίνα. Μὲ ἀρχηγὸ τὸν Σόλωνα τὴν ξαναπῆραν πίσω. (598 π.Χ.).

Σόλων.

5. Οί νόμοι τοῦ Σόλωνος

Τὸ ἔτος 594 π.Χ. οἱ Ἀθηναῖοι ἐξέλεξαν ἄρχοντα τὸν Σόλωνα μὲ ἀπεριόριστη ἐξουσία γιὰ νὰ κανονίσῃ τὰ ζητήματα τῆς πολιτείας.

Ὁ Σόλων ἄρχισε τὸ ἔργο του μὲ μιὰ τολμηρὴ πράξι. Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐπώλησαν τὰ κτήματά τους γιὰ νὰ ζήσουν ἄλλοι πάλι ἐδανείζοντο χρήματα, καὶ ἐπειδὴ δὲν μπορούσαν νὰ τὰ ἐπιστρέψουν, οἱ δανειστὲς τοὺς ἐπαίρναν τὴν περιουσία κι αὐτοὺς τοὺς ἰδίους δούλους, ὁ Σόλων γιὰ νὰ τακτοποιήσῃ τὰ πράγματα ἔκαμε τὰ ἑξῆς :

1. Ἐκαμε ἓνα σπουδαῖο νόμο τῆ **σεισάχθεια**. Δηλαδή : α) Οἱ δανειστὲς ἔδωσαν πίσω τὰ κτήματα ποὺ ἐπῆραν

β. Ὅσοι ἦσαν δούλοι γιὰ χρέη, ἀπέκτησαν τὴν ἐλευθερία τους.

γ. Ἀπαγορεύτηκε νὰ πωλῆται ὡς δούλος, γιὰ χρέη, ὁ ἄνθρωπος.

2. Ἐχώρισε τοὺς κατοίκους τῆς Ἀθήνας σὲ 4 τάξεις ἀνάλογα μὲ τὰ εἰσοδήματά τους.

α) Οἱ **Πεντακοσιομέδιμνοι**, ὅσοι εἶχαν εἰσόδημα πάνω ἀπὸ 500 μεδίμνους τὸ χρόνο, (500 μεδίμνους σιτᾶρι, ἢ ἄλλα προϊόντα, (μέδιμνος = 50 κιλά περίπου).

β) Οἱ **Τριακοσιομέδιμνοι**, ὅσοι εἶχαν εἰσόδημα 300 - 500 μεδίμνους.

γ) Οἱ **Διακοσιομέδιμνοι**, ὅσοι εἶχαν εἰσόδημα 200 - 300 μεδίμνους.

δ) Οἱ **Θῆτες** εἶχαν μικρὸ εἰσόδημα ἢ καθόλου περιουσία.

Ἀπὸ τὴν πρώτην τάξι ἐκλέγονταν οἱ ἐννέα ἄρχοντες. Ἀπὸ τὴν δευτέρην καὶ τὴν τρίτην οἱ βουλευτές. Οἱ πολῖτες τῆς τετάρτης τάξεως ἐψήφισαν ἀλλὰ δὲν εἶχαν δικαίωμα γιὰ ἀξιώματα.

Σὲ καιρὸ πολέμου οἱ πρῶτοι ἐξώπλιζαν ἓνα πολεμικὸ πλοῖο, οἱ δεύτεροι ἔδιναν ἓνα ἄλογο καὶ λέγονταν καὶ ἱππεῖς, οἱ τρίτοι ἓνα ζευγάρι βόδια καὶ λέγονταν καὶ ζευγίτες.

3. Καθιέρωσε τὴν **Ἐκκλησίαν τοῦ δήμου**. Ἦταν συγκέντρωσις ὄλων τῶν πολιτῶν πάνω ἀπὸ 20 ἐτῶν. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ δήμου ἐξέλεγε, μὲ βοή, τοὺς ἄρχοντες, καὶ τοὺς βουλευτές, ἐψήφισε τοὺς νόμους, ἔκανε ἔλεγχο στοὺς ἄρχοντες κι ἀπεφάσιζε γιὰ πόλεμο ἢ εἰρήνη.

4. Ἐκαμε τὴν **Βουλήν**. Τὴν ἀποτελοῦσαν 400 βουλευτές ποὺ τοὺς ἐβγαζε ἡ Ἐκκλησία τοῦ δήμου. Ἦσαν πάνω ἀπὸ 30 χρονῶν κι ἔπρεπε ν' ἀνήκουν στὶς τρεῖς πρῶτες τάξεις. Ἐπρότεινε νόμους καὶ καλοῦσε σὲ συνέλευσι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ δήμου.

5. Σύστησε ὡς ἀνώτερο δικαστήριον τὸν **Ἄρειον Πάγον**, ποὺ μπορούσε νὰ ἐπιβάλλῃ καὶ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου.

6. Ἐφρόντισε γιὰ τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν. Ἡ ἐκπαίδευσι

Ήταν ιδιωτική. Τὰ παιδιὰ ἐπῆγαιναν στοὺς παιδαγωγούς, ἐμάθαιναν γράμματα, ποιήματα, μουσική καὶ λύρα. Στὰ γυμναστήρια ἐγυμνάζοντο, ἔκαναν πάλη κι ἄκουαν τοὺς σοφοὺς ποὺ μιλοῦσαν.

7. Τέλος ἐφρόντισε γιὰ τὴν ἀνάπτυξι τῆς βιοτεχνίας. Ἐργαστήρια γιὰ ἀγγεῖα, γιὰ ὄπλα καὶ ὑφαντήρια, ἐγέμισαν τὴν Ἀθήνα. Ἐπίσης ἐφρόντισε γιὰ τὴν ἀνάπτυξι τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου.

Ἄλλοτε, ἀφοῦ ἐψηφίσθησαν οἱ νόμοι του καὶ ὤρκισε τοὺς Ἀθηναίους πὼς δὲν θὰ τοὺς ἀλλάξουν, ἔφυγε γιὰ δέκα χρόνια ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

6. Σόλων καὶ Κροῖσος

Ἄλλοτε ἐπέρασε ἀπὸ πολλὰς χώρες. Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ἐπῆγε στὴν Κύπρο κι ἀπὸ κεῖ πέρασε στὴ Μ. Ἀσία, στὶς Ἑλληνικὰς πόλεις κι ἔφθασε στὴ Λυδία.

Ἄλλοτε βασιλεὺς τῆς Λυδίας **Κροῖσος** ἦταν ὁ πλουσιώτερος βασιλεὺς τοῦ κόσμου. Στὸ χρυσοστολισμένο παλάτι του φιλοξένησε τὸ Σόλωνα. Μὲ περηφάνεια τοῦ ἔδειξε τοὺς ἀμέτρητους θησαυροὺς καὶ τὰ πλοῦτη του. Τέλος τὸν ρώτησε ἂν γνωρίζη πιὸ εὐτυχημένο ἄνθρωπο στὸν κόσμον. Ἄλλοτε εἶπε γιὰ τὸν «**Τέλλον τὸν Ἀθηναῖον**». Ἄλλοτε ἦτο ἕνας τίμιος ἄνθρωπος, εἶχε καλὰ παιδιὰ, καὶ πέθανε πολεμῶντας γιὰ τὴν πατρίδα.

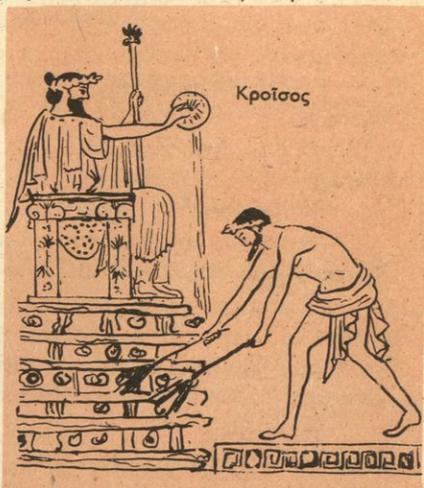
Ἄλλοτε Κροῖσος τὸν ρώτησε γιὰ δευτέρη φορά κάπως εἰρωνικά :

— Καὶ ποιὸν θεωρεῖς εὐτυχισμένο μετὰ τὸν Τέλλον ;

Ἄλλοτε Σόλων εἶπε ὅτι ἐγνώρισε δύο ἀδελφία τὸν **Κλέοβιν** καὶ **Βίτωνα**.

Αὐτοὶ ἦταν παιδιὰ ἱέρειας τοῦ ναοῦ τῆς Ἥρας στὸ Ἄργος.

Κάποτε ἡ μητέρα τους ἔπρεπε νὰ πάη στὸ ναὸ ποὺ πανηγύριζε μὰ δὲν εἶχαν φθάσει τὰ βόδια νὰ τὰ ζέψουν στὴν ἄμαξα. Τὰ δύο ἀδελφία ἐξέουθησαν τὴν ἄμαξα καὶ ἐπῆγαν τὴ μητέρα τους στὸ ναὸ. Οἱ ἄνθρωποι καλοτύχιζαν τὴν μητέρα μὲ τέτοιους γιουούς. Ἄλλοτε μητέρα εὐχαριστημένη παρεκάλεσε τοὺς Θεοὺς νὰ κἀνὴ στὰ παιδιὰ της τὸ καλύτερο δῶρο. Στὸ πανηγύρι τὰ δύο ἀδελφία, παρακολούθησαν τὶς γιορτές, τὶς θυσίες, ἔφαγαν, τραγούδησαν καὶ τέλος ἀγκαλιασμένα ἔκοι-

μήθηκαν, μὰ δὲν ἐξύπνησαν ποτέ. Πέθαναν εὐτυχισμένα κι ἀγαπημένα.

Τότε ὁ Κροῖσος ὠργισμένος φώναξε :

— Μὰ τὰ δικά μου πλούτη δὲν τὰ θεωρεῖς γιὰ τίποτε ;

ἽΟ Σόλων ἀτάραχος ἀπάντησε :

— «Μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε», δηλαδή, «κανέναν μὴν καλοτυχίσης πρὶν ἰδῆς τὸ τέλος του».

Καὶ δὲν ἄργησε ν' ἀληθέσουν τὰ λόγια τοῦ Σόλωνα.

ἽΟ Κροῖσος νικῆθηκε σὲ κάποιον πόλεμο ἀπὸ τὸν βασιλιὰ τῆς Περσίας Κῦρο. ἽΟ Κῦρος κατέλαβε τὴν πρωτεύουσα, ἄρπαξε τοὺς θησαυροὺς τοῦ Κροῖσου κι ἐπιασε τὸν ἴδιο αἰχμάλωτο καὶ διέταξε νὰ τὸν κάψουν ζωντανό. Πάνω στὴ φωτιά, ὁ Κροῖσος, θυμήθηκε τὰ λόγια τοῦ Σόλωνα καὶ φώναξε : « Σόλων, Σόλων, Σόλων ».

ἽΟταν ὁ Κῦρος ἔμαθε τί ἐσήμαιναν τὰ λόγια αὐτά, κι ἄκουσε τὴν ἱστορία, φοβήθηκε καὶ γιὰ τὴ δική του τύχη καὶ χάρισε τὴ ζωὴ στὸν Κροῖσο.

7. ἽΟ Πεισίστρατος (560 - 527 π.Χ.)

ἽΟ Πεισίστρατος ἦταν φιλόδοξος καὶ πολὺ ἐξυπνος. Εἶχε διακριθῆ στὸν πόλεμο κατὰ τῶν Μεγαρέων. Κατῶρθωσε νὰ γίνῃ ἀρχηγὸς τῶν φτωχῶν καὶ νὰ ἐκλεγῆ ἄρχοντας. Τοῦ ἔδωσαν μιὰ μικρὴ φρουρὰ σωματοφυλάκων καὶ μ' αὐτοὺς κατέλαβε τὴν ἀκρόπολι καὶ τὸ 560 π.Χ. ἔγινε τύραννος τῶν Ἀθηῶν.

Οἱ ἀντίπαλοί του δυὸ φορές κατῶρθωσαν νὰ τὸν διώξουν, ἀλλὰ τελικὰ ἐπεκράτησε καὶ κυβέρνησε τὴν Ἀθῆνα μέχρι τὸ 527 π.Χ.

ἽΟ Πεισίστρατος ἔδωσε ζῶα, σπόρους καὶ δάνεια στοὺς γεωργοὺς γιὰ νὰ καλλιεργηθῆ ἡ γῆ. ἽΕφρόντισε γιὰ τὴν ναυτιλία καὶ τὸ ἐμπόριο. Κατέλαβε ὠρισμένα λιμάνια, ἐμπορικὲς θέσεις καὶ τὴν ἽΘρακικὴ Χερσόνησο.

ἽΗ Ἀθῆνα εἶδε λαμπρὲς ἡμέρες. Κατεσκευάσε ὕδραγωγεῖα, ἐστόλισε τὴν Ἀκρόπολι μὲ ναοὺς καὶ ἀγάλματα, ἔβαλε τὰ θεμέλια τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ποὺ τὰ ἐρείπια του σῶζονται καὶ σήμερα. ἽΕτσι βρῆκαν δουλειὰ οἱ φτωχοὶ ἐργάτες. ἽΊδρυσε δημοσία βιβλιοθήκη, ὠρίσε τὴν μεγάλη γιορτὴ τῶν Παναθηναίων κάθε 4 χρόνια καὶ τέλος ἔκαμε τὴ συλλογὴ τῶν ποιημάτων τοῦ Ὀμήρου.

Πέθανε τὸ 527 π.Χ. καὶ τὸν διαδέχθηκαν οἱ τρεῖς γυιοὶ του ἽΙππίας, ἽΙππαρχος καὶ Θεσσαλός. Δυὸ νέοι ὅμως ὁ Ἀρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων, ἐσκότωσαν τὸν ἽΙππαρχο καὶ ὁ ἽΙππίας ἄρχισε νὰ παίρνῃ σκληρὰ μέτρα καὶ νὰ κυβερνᾷ τυραννικά.

Τὸ 510 π.Χ. οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὴ βοήθεια τῶν Σπαρτιατῶν ἐδιώξαν τοὺς τυράννους.

Ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου, συνῆλθε ἀμέσως, ὕστερα ἀπὸ τριάντα χρόνια τυραννίας, καὶ ἐξέλεξε ὡς ἐπώνυμο ἄρχοντα τὸν **Κλεισθένη**.

Ὁ Κλεισθένης ἐχώρισε τοὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς σὲ 10 φυλές. Κάθε φυλὴ ἔβγαζε μὲ κλῆρο 50 βουλευτάς, ὥστε ἡ βουλὴ εἶχε 500 βουλευτάς. Ἐπίσης κάθε φυλὴ ἔβγαζε καὶ τὸ στρατηγὸ τῆς. Ἔτσι εἶχαν 10 στρατηγούς ποὺ διοικοῦσαν τὸ στρατὸ μὲ τὴ σειρά.

Γιὰ νὰ στερεωθῇ τὸ πολίτευμα ἔκαμε τὸ νόμο τοῦ ἐξοστρακισμοῦ. Ἄν ὑποψιάζονταν κάποιον πολιτικὸ ὅτι θὰ ἀνατρέψῃ τὸ πολίτευμα, σὲ συνέλευσι οἱ πολῖτες ἔγραφαν τ' ὄνομά του σ' ἓνα κεραμίδι (ὀστρακὸν) καὶ τὸν ἐξώριζαν μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα του γιὰ 10 χρόνια.

Ὁ Κλεισθένης εἶναι ὁ κύριος ἰδρυτὴς τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

1η ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

1. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ὀνομάζονταν μ' ἓνα γενικὸ ὄνομα Πελασγοὶ (Αἰγαῖοι — Κρήτες). Στὴν Ἱστορία ὀνομάζονται *Προέλληνες*. Ἀπὸ τὸ 2000 — 1000 π. Χ. ἀρχίζει ἡ μετακίνησι τῶν Ἑλληνικῶν φυλῶν ἀπὸ τὰ Β.Α. τῆς Ἑλλάδος.

2. Τελευταῖοι κατέβηκαν στὴν Ἑλλάδα οἱ **Δωριεῖς**. Τελικὰ, ἀφοῦ ἀπώθησαν ἢ σκλαβώσανε τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ κατέστρεψαν τὸν πολιτισμὸ τους, ἐγκατεστάθηκαν στὴ Λακωνία. Ἐκεῖ ἔκτισαν τὴ **Σπάρτη**. Οἱ ἐντόπιοι κάτοικοι, ποὺ ἀντιστάθηκαν, ἔγιναν δοῦλοι (*Ἐλλοις*).

3. Οἱ Ἕλληνες εἶχαν σχεδὸν τὴν ἴδια γλῶσσα, τὴν ἴδια θρησκεία, τὰ ἴδια ἥθη καὶ ἔθιμα. Ἐπίστευαν στοὺς 12 θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου. Εἶχαν πολλὰ μαντεῖα. Ὄνομαστὰ ἦσαν τὰ μαντεῖα τῆς *Δωδώνης* στὴν Ἠπειρὸ καὶ τῶν *Δελφῶν* στὸν Παρνασσό.

4. Στὰ ἀμφικτυονικὰ συνέδρια συγκεντρῶνόνταν ἀντιπρόσωποι ἀπὸ τὶς πόλεις — Κράτη τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔλυναν εἰρηνικὰ τὶς διαφορὰς των. Οἱ *πανελλήνιοι ἀγῶνες*, ποὺ ἐτελοῦντο σὲ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, εἶδιν ἀφορμὴ νὰ σμίγουν ἀναμεταξύ τους οἱ Ἕλληνες.

5. Ἰσχυρὸν κράτος ἔγινε ἡ *Σπάρτη*, ποὺ ἔκτισαν οἱ *Δωριεῖς*. Οἱ Δωριεῖς ἦσαν πολεμικὴ φυλὴ. Τὴν καλὴ ὀργάνωσι τοῦ κράτους τὴ χρωστοῦν στὸ Νομοθέτη *Λυκούργου* (800 π.Χ.). Χάρις στὴ νομοθεσία τοῦ Λυκούργου ἔγινε ἡ Σπάρτη κράτος πολεμιστῶν. Μὲ τοὺς δύο Μεσσηνιακοὺς πολέμους μεγάλωσαν τὸ κράτος τους καὶ τὸ ἔκαναν ἰσχυρότερο.

6. Ἰσχυρὸν κράτος ἦταν καὶ ἡ *Ἀθήνα*, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν *Ἴωνες*. Δὲν ἦσαν πολεμιστὲς, ὅπως οἱ Σπαρτιᾶτες, ἀλλὰ, ὡστόσο, ἦσαν ἐξυπνοὶ καὶ ἐπιτήδειοι στὴ ναυτιλία, στὸ ἐμπόριο, στὰ γράμματα καὶ στὶς τέχνες. Ὁ πρῶτος νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν ἔλεγτο *Δράκοντας*. Τοὺς Νόμους τοῦ Δράκοντος συνεπλήρωσε καὶ ἐτελειοποίησε ἀργότερα ὁ *Σόλωνας*. Τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηνῶν ἦταν *Δημοκρατία*, ἐνῶ τῆς Σπάρτης ἦταν *Βασιλεία*.

Έργασίες

Συμπλήρωσε τὰ παρακάτω. Γράψε τὴν ἀπάντησι στὶς στιγμές.

1. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ὀνομάζονται ἀπὸ τὴν ἱστορία ... *Δελφιοί* "Ὅσοι κατοικοῦσαν στὴν Ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα λέγονταν *Ἠπειρώτες* ... ὅσοι στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου λέγονταν *Αἰγίοι* ... καὶ ὅσοι στὴν Κρήτη λέγονταν ... *Κρητικοί* ...

2. Τὰ ἑλληνικὰ φύλα ἦσαν 4. α) *Δωριεῖς* β) *Αἰετοί* γ) *Ιωνεῖς* δ) *Δαρυεῖς* ... Τελευταῖοι κατέβηκαν στὴν Ἑλλάδα οἱ *Δαρυεῖς* ...

3. Ποῦ ἐγκατεστάθηκαν τελικὰ οἱ Δωριεῖς; *σποδῶνα* ...

4. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τῆς Λακωνικῆς, ποὺ ἀντιστάθηκαν καὶ ἔγιναν δοῦλοι ὀνομάζονταν *Λακωνοὶ* ... "Ὅσοι ὑπετάγησαν μὲ τὴ θέλησί τους λέγονταν *Ἀσπιδομαχοὶ* ...

Γράψε σὲ 2 στῆλες τὰ 12 ὀνόματα τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου

1. <i>Ζεὺς</i>	7. <i>Ἥρα</i>
2. <i>Ποσειδῶν</i>	8. <i>Ἄρτεμις</i>
3. <i>Ἄθηνά</i>	9. <i>Ἥφαιστος</i>
4. <i>Ἄρης</i>	10. <i>Ἑρμῆς</i>
5. <i>Ἑρμῆς</i>	11. <i>Ἄφροδίτη</i>
6. <i>Ἄφροδίτη</i>	12. <i>Ἄδωνας</i>

6. Ἀρχαιότερο μαντεῖο ἦταν τὸ μαντεῖο τῆς *Σοφομένης* ... ποὺ ἦταν ἀφιερωμένο στὸν Θεό *Δία* ... Νεώτερο μαντεῖο ἦταν τὸ μαντεῖο τῶν *Σελφιδῶν* ... ποὺ ἦταν ἀφιερωμένο στὸν Θεό *Ἄπολλωνα* ... Ὁ Ἄπολλωνας ἐλέγετο καὶ Λοξίας, γιατί ἔδινε μὲ τὸ στόμα τῆς Πυθίας διαφοροῦμενους *χρησιμότητες*.

7. α) Νὰ φέρης ἀπὸ τὴν Ἐγκυκλοπαίδειά σου περισσότερα στοιχεῖα γιὰ τὸ μαντεῖο τῆς Δωδώνης.

β) Νὰ φέρης κάρτ-ποστὰλ μὲ τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν.

γ) Τί ἦταν ἡ Κασταλία πηγὴ;

8. Τὰ πανελλήνια συνέδρια γιὰ τὴν εἰρηνικὴ λύση τῶν διαφορῶν λέγονταν *Ἀμφικτυονεῖα* ...

9. Ὁ νικητὴς στὰ Ὀλύμπια ἐλέγετο Ὀλυμπιονίκης

»	»	» Ἴσθμια	» <i>Ἰσθμια</i>
»	»	» Πύθια	» <i>Πύθια</i>
»	»	» Νέμεα	» <i>Νέμεα</i>

10. Γράψε στη σειρά τὰ ἀγωνίσματα, πού ἀποτελοῦσαν τὸ πένταθλον :

α) τὸ ... *ῥίξιμο* ..., β) τὸ *ἀθλοπαιχία* ..., γ) τὸ *ἀ-
ποκρίματα* ..., δ) ἡ *λαομαχία* ..., ε) ἡ *σφαιρομαχία* ...

Τὸ στεφάνι τῆς ἀγριελιάς τὸ ἔλεγαν *ἀπὸ τῆς νίκης*
καὶ τὸ προσέφερε στὸ νικητὴ ἢ *ἔργον διακούς* ... Ἐπιτροπή.

11. Οἱ Νομοθέτες α) τῆς Σπάρτης ἀνομάζονταν *ἡγεμόνες*
β) τῶν Ἀθηναίων 1. *ἄρχοντες* ... 2. *δρακονομοί* ...

Τί σημαίνει ἡ φράση « Ἡ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς »; *ἡ νικητὴς* ... ἢ
... *ἡ φράση ἀποφασιστικὴ ἐστὶν* ...

Τί σημαίνει ἡ παροιμιακὴ ἔκφρασι « ἐργάζεται σὰν εἰλωτας »
... *ἐργάζεται σὰν σκλήρα* ...

Νόμοι ἀσθηροὶ σὰν *δρακονομοί* ...

12. Στὸ ἀ΄ Μεσσηνιακὸ πόλεμο ἐδοξάστηκεν ὁ βασιλεὺς τῶν
Μεσσηνίων *Ἄρκαδιος*. Τὸν δεῦτερο Μεσσηνιακὸ πόλε-
μο κατηύθυνε ὁ γενναῖος *Ἄρκαδιος* ... Ὁ κουτσὸς Ἀθη-
ναῖος ποιητὴς *Ἄρκαδιος* ... ἔσωσε τοὺς Σπαρτιᾶτες.

13. Γράψε τὴ φράση, πὸν εἶπε ὁ Σόλωνας στὸν Κροῖσο « *μυθία*
... *καὶ ἴσως ματαίωσις* ... »

14. α) Κάθε πόσα χρόνια ἐγίνονταν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες;
κάθε 4 ἔτη

β) Ἡ πρώτη Ὀλυμπιάδα ἀρχίζει τὸ ἔτος *776 π.Χ.*

15. Τὴ συνέλευσις ὄλων τῶν ἐνηλίκων Ἀθηναίων τὴν ἔλεγαν
ἔκκλησις. Τὸ ἀνώτατο δικαστήριον τῶν Ἀθηναίων ἦταν
ὁ *ἄρχαι* ... Οἱ Σπαρτιᾶτες εἶχαν *57* ... βασι-
λιάδες.

15. Νὰ σχηματίσης ἓνα λεύκωμα ἀπὸ κάρτ-ποστὰλ μὲ ἀρχαῖα
μνημεῖα.

16. Νὰ σχηματίσης μιὰ συλλογὴ γραμματοσῆμων, πὸν νὰ πα-
ρασταίνοιν ἀρχαῖα μνημεῖα.

17. Ποιὸ ἦταν τὸ ἱερό φυτὸ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν; *δάφνη*
... Τοῦ μαντείου τῆς Δωδώνης; *ἑξάνηδρος* ...

18. Πῶς ἐλέγονταν ἡ χαράδρα τοῦ Ταυγέτου, πὸν ἔρριχναν οἱ
Σπαρτιᾶτες τὰ σακάτικα παιδιὰ; *καρδὰ* ...

19. Ἀπὸ τί ἀποτελεῖτο ὁ « μέλας ζωμός »; *χοιρὸ φρέσιν ξίδι*

20. Νὰ γράψης ἔκθεσι μὲ θέμα « Ὁ Κόδρος σώζει τὴν Ἀθή-
να ».

21. Νὰ ἱχνογραφῆσης ἓνα βωμὸ καὶ ὁ, τι ἄλλο σοῦ ἔκαμε ἐν-
τόπωσι.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

1. Ἑλληνικὲς ἀποικίες

Ἡ Ἑλλάδα εἶναι χώρα μικρὴ καὶ ὀρεινὴ. Τὸ φτωχὸ ἔδαφός της δὲν μπορεῖ νὰ θρέψῃ πολλοὺς κατοίκους. Γι' αὐτὸ καὶ πολλοὶ Ἕλληνας ξενητεύονται σ' ἄλλα μέρη νὰ ζήσουν. Ἔτσι γινόταν καὶ στὰ παλιὰ χρόνια. Πολλοὶ ἔφευγαν καὶ πήγαιναν σ' ἄλλα μέρη νὰ ἐγκατασταθοῦν καὶ νὰ ζήσουν καλύτερα.

Οἱ Μεσσήνιοι π.χ. γιὰ νὰ μὴ γίνουν δοῦλοι τῶν Σπαρτιατῶν, ἐπῆγαν στὴ Σικελία καὶ ἔχτισαν τὴν Μεσσήνη. Ἄλλοι ἔφυγαν γιὰ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, στὸν Εὐξείνιο Πόντο, στὴ Νότιο Ἰταλία, Β. Ἀφρική, Ν. Γαλλία καὶ ἔφθασαν μέχρι τὴν Ἰσπανία.

Περισσότεροι ὅμως ἔφυγαν γιὰ τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου καὶ πρὸ παντὸς γιὰ τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐκεῖ ἀναπτύχθηκαν μεγάλες πόλεις καὶ προώδευσαν στὰ γράμματα καὶ στὶς τέχνες. Οἱ πόλεις αὐτὲς ὠνομάστηκαν ἀποικίες.

Στὰ δυτικὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας ὑπῆρχαν οἱ Ἰωνικὲς ἀποικίες (12 πόλεις), πρὸς βορρᾶν οἱ Αἰολικὲς (12 πόλεις) καὶ πρὸς Νότον οἱ Δωρικὲς ἀποικίες (6 πόλεις). Περισσότερο προώδευσαν οἱ Ἰωνικὲς ἀποικίες. Τὸ πλούσιο ἔδαφος, τὸ γλυκὸ κλῆμα, ἡ θάλασσα, ἐβοήθησαν ν' ἀναπτυχθῇ τὸ ἐμπόριο καὶ ἡ ναυτιλία, τὰ γράμματα καὶ οἱ τέχνες. Πάντοτε ὅμως διατηροῦσαν σχέσεις μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα, πού τὴν ἔλεγαν *Μητρόπολι*. Ἔστελναν ἀντιπροσώπους στὶς γιορτὲς καὶ τοὺς ἀγῶνες της.

2. Ἰωνικὴ ἐπανάστασις (500 π.Χ.)

Περὶ τὸ 550 π.Χ. οἱ Ἑλληνικὲς ἀποικίες τῆς Μ. Ἀσίας ὑποδουλώθηκαν στὸν βασιλέα τῶν Περσῶν **Κῦρος**. Ὁ Κῦρος διώρισε διοικητὰς γιὰ νὰ μαζεύῃ τοὺς φόρους καὶ νὰ ἐπιβλέπουν τοὺς Ἕλληνας. Οἱ διοικητὰὶ ἐλέγονταν *σατράπαι* καὶ ἦσαν σκληροὶ καὶ τυραννικοὶ.

Οἱ Ἕλληνες δὲν μποροῦσαν νὰ ὑποφέρουν τὴ σκλαβιά καὶ ζητοῦσαν εὐκαιρία νὰ ἐπαναστατήσουν.

Χρειάζομαι 'Α. Διμαρτίου - 1963

Τὸ 514 π.Χ. ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν **Δαρεῖος**, θέλησε νὰ ἐξ-
πλώσῃ τὸ κράτος του καὶ στὴν Εὐρώπῃ. Μὲ 700.000 στρατὸ καὶ
600 πλοῖα πέρασε στὴ Θράκη, πάνω ἀπὸ γέφυρα ποὺ ἔστησαν Ἴω-
νες τεχνῖτες στὸ Βόσπορο. Ἐπροχώρησε πρὸς Βορρᾶν καὶ ἔφθασε στὸν
ποταμὸν **Ἰστρο** (Δούναβις). Ἐκεῖ οἱ Ἴωνες ἔστησαν ἄλλη γέφυρα
γιὰ νὰ περάσῃ ὁ Δαρεῖος μὲ τὸ στρατὸ του. Μπῆκε στὴ χώρα **Σκυθία**
καὶ ἄρχισαν οἱ ἐπιχειρήσεις. Ἐνικήθηκε ὅμως καὶ ἀναγκάσθηκε νὰ ὑπο-
χωρήσῃ. Ὁ Διοικητὴς τῆς Θράκης, Ἀθηναῖος στρατηγὸς **Μιλτιάδης**,
συμβούλευσε τοὺς Ἕλληνας νὰ διαλύσουν τὴ γέφυρα γιὰ νὰ καταστρα-
φῇ ὁ Δαρεῖος καὶ ἐλευθερωθοῦν οἱ Ἑλληνικὲς ἀποικίαι τῆς Μ. Ἀσίας.
Ἄλλ' ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου **Ἰστιαῖος** δὲν δέχτηκε καὶ ἔτσι ἐπέστρε-
ψε ὁ Δαρεῖος στὴν Ἀσία ἀφοῦ ὑπέταξε τὴ Θράκη καὶ τὴ Μακεδονία.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Ἰστιαῖος θεωρήθηκε ἐπικίνδυνος καὶ ὁ Δαρεῖος
τὸν πῆρε μαζί του στὴ πρωτεύουσα τὰ Σοῦσα. Τύραννος τῆς Μιλήτου
ἔγινε ὁ γαμπρὸς του **Ἀρισταγόρας**.

Ὁ Ἰστιαῖος δυσαρεστημένος, συνεννοήθηκε μὲ τὸν Ἀρισταγόρα
γιὰ ἐπανάστασι. Πραγματικὰ ὁ Ἀρισταγόρας ἐπαναστάτησε τὸ 500
π.Χ. καὶ μὲ τὸ στόλο κατέλαβε τὰ περισσότερα νησιά.

Ἀμέσως ἔφυγε γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ζήτησε βοήθεια. Ἡ Σπάρτη
ἀρνήθηκε, ἡ Ἀθήνα ὅμως καὶ ἡ Ἐρέτρια ἔστειλαν 25 πλοῖα. Οἱ Ἀ-
θηναῖοι καὶ οἱ Ἐρετριεῖς ἀποβιβάστηκαν στὴν Ἐφεσο, ἐνώθησαν μὲ
τοὺς Ἴωνες καὶ κατέλαβαν τὰς **Σάρδεις**, πρωτεύουσα τῆς Λυδίας.
Ὁ Δαρεῖος ἀμέσως ἔστειλε πολὺ στρατὸ, ἔγιναν πολλὲς μάχες καὶ
τέλος οἱ Ἕλληνες ἐνικήθησαν. Οἱ Πέρσες κατέλαβαν τὴν Μίλητο ποὺ
ἦταν ἡ μεγαλύτερη πόλι καὶ τὴν ἔκαναν στάχτη. Οἱ ἄνδρες σκοτώ-
θηκαν, γυναῖκες καὶ παιδιά ἐπωλήθησαν δοῦλοι στὰ βάρη τῆς Ἀσίας
τὸ 495 π.Χ.

✓ **ΑΜΥΝΤΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

3. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Μαρδονίου (492 π.Χ.)

Ὁ Δαρεῖος ἀποφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Ἀθηναίους γιὰ τὴ βοή-
θησαν τοὺς Ἴωνες. Διέταξε μάλιστα ἓνα δοῦλο του, ὅταν τοῦ φέρ-
νῃ τὸ φαγητὸ νὰ τοῦ λέῃ « **Κύριε, θυμήσον τοὺς Ἀθηναίους** » Στὰ
σχέδιά του τὸν ἐβοήθησε καὶ ὁ ἐξόριστος τύραννος τῶν Ἀθηνῶν **Ἰπ-
πίας**, γυῖος τοῦ Πεισιστράτου.

Ἐτοίμασε λοιπὸν πολὺ στρατὸ καὶ στόλο καὶ μὲ ἀρχηγὸ τὸν γαμ-
πρὸ του **Μαρδόνιο** τὸν ἔστειλε στὴν Ἑλλάδα. Ὁ Στρατὸς πέρασε τὸν
Ἑλλήσποντο καὶ βάρδιζε στὴ Θράκη καὶ ὁ στόλος του ἔπλεε στὰ παράλια.

“Όταν ο στόλος έφθασε στο άκρωτήριο Νυμφαίον του ‘Αγίου Όρους μεγάλη τρικυμία τον κατέστρεψε έντελώς. ‘Αλλά και ο στρατός του στη Θράκη έπαθε ζημιές από επιθέσεις των κατοίκων. Έτσι ο Μαρδόνιος γύρισε στη Περσία άπρακτος.

4. ‘Η έκστρατεία του Δάτι και του ‘Αρταφέρνη

Με την καταστροφή του Μαρδονίου ο Δαρείος δέν έχασε το θάρρος του. Διέταξε να έτοιμασθί άλλος στρατός και στόλος. Έν τώ μεταξύ έστειλε στην ‘Ελλάδα κήρυκες για να ζητήσουν από τις ‘Ελληνικές πόλεις « γήν και ύδωρ » ως σημεία ύποταγής. Πολλές πόλεις φοβήθηκαν κι έδωσαν, οι ‘Αθηναίοι όμως έρριξαν τους κήρυκες σ’ ένα γκρεμό και οι Σπαρτιάτες σ’ ένα πηγάδι για να πάρουν « γήν και ύδωρ »...!

Την άνοιξη του 490 π.Χ. 600 πλοία με 100 χιλιάδες στρατό και με άρχηγούς τον Δάτι και τον ‘Αρταφέρνη ξεκίνησαν για την ‘Ελλάδα. Μαζί τους ήταν και ο ‘Ιππίας ως σύμβουλος. Αυτή τη φορά άκολούθησαν άλλο δρόμο. Έπλευσαν από το Αίγαίο πέλαγος και κατέλαβαν όλα τα νησιά. Στην Εύβοια κυρίευσαν την Κάρυστο και ύστερα πολióρκησαν την ‘Ερέτρια. Οι Έρετριείς άντιστάθηκαν πολλές μέρες περιμένοντας βοήθεια των ‘Αθηναίων. Οι Πέρσες με προδοσία μπήκαν στη πόλι, έκασαν τα σπίτια και τους ναούς, έφόνευσαν τους άνδρες και τα γυναικόπαιδα τα έστειλαν στο Δαρείο.

5. ‘Η μάχη του Μαραθώνος (490 π.Χ.)

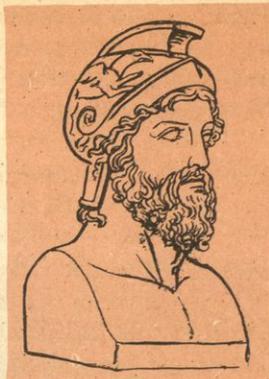
Οι Πέρσες μετά την ‘Ερέτρια, κατά συμβουλή του ‘Ιππία, μπήκαν στα πλοία και άποβιβάστηκαν στο Μαραθώνα για να έπιτεθούν έναντίον των ‘Αθηνών. Ο κίνδυνος ήταν μεγάλος, μά οι ‘Αθηναίοι έτοιμάστηκαν ν’ άποκρούσουν τους Πέρσες. ‘Αμέσως έστειλαν στη Σπάρτη τον ταχυδρόμο Φειδιπίδη και ζήτησαν βοήθεια. Ο Φειδιπίδης έφθασε σε 48 ώρες. Οι Σπαρτιάτες έφάνηκαν πρόθυμοι, άλλ’ είπαν πως δέν μπορούν να έκστρατεύσουν πριν γίνη πανσέληνος. Οι Πλαταιείς όμως, μόνοι τους, έστειλαν 1000 άνδρες για βοήθεια των ‘Αθηναίων.

Οι ‘Αθηναίοι άπεφάσισαν να πολεμήσουν και χωρίς την βοήθεια των Σπαρτιατών. Μαζί με τους Πλαταιείς ήταν 10.000, κι έπρεπε να πολεμήσουν με 100 χιλιάδες Πέρσες. Έπήγαν και παρατάχθηκαν άπέναντι των Περσών.

Οι δέκα ‘Αθηναίοι στρατηγοί, μεταξύ των οποίων, ο Μιλτιάδης,

ὁ Ἄριστειδης καὶ ὁ πολέμαρχος Καλλιμάχος, ἔκαναν πολεμικὸ συμβούλιο. Πέντε ἀπὸ τοὺς στρατηγούς ἐπρότειναν νὰ περιμένουν τὴν βοήθεια τῶν Σπαρτιατῶν. Ὁ Μιλτιάδης μὲ τοὺς ἄλλους ἐπρότειναν νὰ ἐπιτεθοῦν ἀμέσως, διότι ἐφοβόνταν τοὺς φίλους τοῦ Ἴππία ἀπὸ προδοσία. Τέλος ὁ Μιλτιάδης κατώρθωσε νὰ πείσῃ καὶ τὸν πολέμαρχο Καλλιμάχο ν' ἀποφασίσουν τὴν ἐπίθεσι. Ὁ Ἄριστειδης ἐπρότεινε νὰ δοθῇ ἡ ἀρχιστρατηγία στὸν Μιλτιάδη.

Ὁ Μιλτιάδης ὑπηρέτησε πολλὰ χρόνια, στρατηγὸς — διοικητὴς τῆς Θράκης καὶ γνώριζε πολὺ καλὰ τὴν πολεμικὴ τακτικὴ τῶν

Μιλτιάδης.

Περσῶν. Ἐρ-

ριχναν τὸν περισσότερο στρατὸ στὸ κέντρο τῆς παρατάξεως. Ὁ Μιλτιάδης ἔκαμε τὸ ἀντίθετο, ἄφησε ἀδύνατο τὸ κέντρο μὲ στρατηγὸ τὸν Ἄριστειδην, ὅπου ἦταν καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ δυνάμωσε τὰ ἄκρα.

Ὅταν ἐδόθηκε τὸ σύνθημα τῆς μάχης, οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τοὺς λόγους τῶν στρατηγῶν καὶ τὰ σαλπίσματα ὤρμησαν μὲ ἰαχές καὶ γενναϊότητα. Οἱ Πέρσες τοὺς ἐπέρασαν γιὰ τρελλούς, ρίχνουν βροχὴ τὰ βέλη καὶ ἡ συμπλοκὴ ἀρχίζει. Μάχη φοβερὴ γίνεται σ' ὅλη τὴν παράταξι. Τὸ κέντρο τῶν Ἀθηναίων ἀναγκάζεται νὰ ὑποχωρήσῃ, μὰ ὁ Μιλτιάδης διατάσσει ἐπίθεσι στὰ ἄκρα τῶν Περσῶν. Ἀδυνατισμένοι ἐκεῖ καθὼς ἦσαν οἱ Πέρσες, ὑποχωροῦν. Τότε, ἐνῶ στέλνει βοήθεια στὸν Ἄριστειδην, κάνει κυκλωτικὴ ἐπίθεσι σ' ὅλη τὴν παράταξι τῶν Περσῶν. Οἱ Πέρσες τώρα πιά κινδυνεύουν νὰ κυκλωθοῦν καὶ φεύγουν πανικόβλητοι γιὰ τὰ πλοῖα τους, μέσα ἀπὸ τὰ βάλτα τῆς μικρῆς λίμνης. Σωστὴ πανωλεθρία. Οἱ Ἀ-

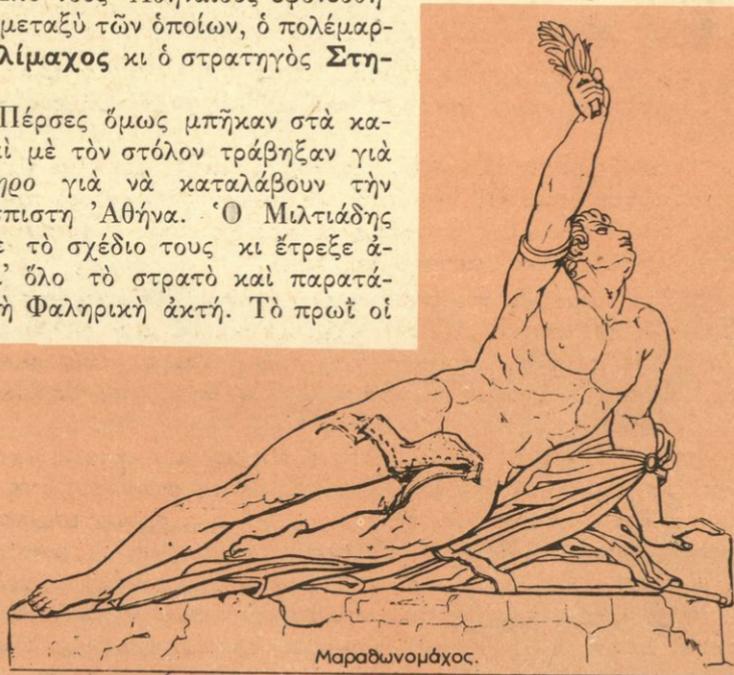
Ἄριστειδης

θηναῖοι τοὺς κυνηγοῦν μὲ σκοπὸ νὰ κάψουν καὶ τὰ πλοῖα τους ἀκόμη. Ὁ **Κυναίγειρος**, ἀδελφὸς τοῦ ποιητοῦ *Αἰσχύλου*, ἀρπάζει ἕνα πλοῖο μὲ τὸ χέρι. Τὸ κόβουν οἱ Πέρσες, τὸ πιάνει μὲ τὸ ἄλλο, τὸ κόβουν καὶ κεῖνο, τ' ἀρπάζει μὲ τὰ δόντια τοῦ κόβουν καὶ τὸ κεφάλι!

Ἕνας ἀγγελιοφόρος ἔτρεξε στὴν Ἀθῆνα νὰ φέρῃ τὸ μήνυμα τῆς χαρᾶς. « *Νενικήκαμεν* » φώναξε μόλις ἔφθασε καὶ ξεψύχησε!

Τὸ πεδίο τῆς μάχης τὸ σκέπασαν 6.400 Πέρσες νεκροὶ! Πολλὰ καὶ πλούσια λάφυρα, μὲ 7 πλοῖα βρισκόνταν στὰ χέρια τῶν Ἀθηναίων. Ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους ἐφονεύθησαν 192 μεταξὺ τῶν ὁποίων, ὁ πολέμαρχος **Καλλίμαχος** κι ὁ στρατηγὸς **Στησίλαος**.

Οἱ Πέρσες ὅμως μπῆκαν στὰ κάραβια καὶ μὲ τὸν στόλον τράβηξαν γιὰ τὸ *Φάληρο* γιὰ νὰ καταλάβουν τὴν ἀνυπεράσπιστη Ἀθῆνα. Ὁ *Μιλτιάδης* κατὰλαβε τὸ σχέδιο τους κι ἔτρεξε ἀμέσως μ' ὄλο τὸ στρατὸ καὶ παρατάχθηκε στὴ *Φαληρικὴ ἀκτὴ*. Τὸ πρῶτ' οἱ

Μαραθωνομάχος.

Πέρσες μόλις εἶδαν ν' ἀστράφτουν τὰ ὄπλα, ἔφυγαν ντροπιασμένοι γιὰ τὴν Περσία.

Τὴν ἴδια μέρα ἔφθασαν 2000 Σπαρτιᾶτες γιὰ βοήθεια. Ἐπῆγαν στὸν Μαραθῶνα, ἐθαύμασαν τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐλυπήθηκαν γιὰτὶ δὲν ἐπρόφθασαν νὰ λάβουν μέρος στὴ μάχη ποὺ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοὺς Βαρβάρους.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς μὲ μεγάλες τιμὲς στὸ πεδίο τῆς μάχης. Σὲ μαρμαρινὴ πλάκα ἔγραψαν τὰ ὀνόματα τῶν νεκρῶν καὶ τὸ ἐπίγραμμα τοῦ ποιητοῦ *Σιμωνίδη*.

« Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι,
χρυσοφόρων Μήδων ἐστόρεσαν δύναμιν ».

Ἡ μάχη τοῦ Μαραθῶνος εἶναι ἓνας λαμπρὸς ἱστορικός σταθμὸς ὄχι μόνον γιὰ τὴν Ἑλλάδα μας ἀλλὰ γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα.

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΞΕΡΞΗ

6. Προετοιμασίες τῶν Περσῶν

Ὁ Δαρεῖος, ἂν καὶ νικήθηκε ὁ στρατὸς του στὸ Μαραθῶνα, ἐξακολούθησε νὰ ἐπιμένῃ στὸ σχέδιό του, νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα. Ἀποφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ ὁ ἴδιος κι ἄρχισε μεγάλες προετοιμασίες. Δὲν ἐπρόφθασε ὅμως, γιατί πέθανε καὶ τὸν διαδέχθηκε ὁ γυιὸς του **Ξέρξης**.

Ὁ Ξέρξης ἦταν φιλόδοξος καὶ υπερήφανος. Δὲν εἶχε τίς ἱκανότητες τοῦ πατέρα του. Θέλησε ὅμως νὰ συνεχίσῃ τὸ σχέδιό του. Διέταξε γενικὴ ἐπιστράτευσι στὸ ἀπέραντο κράτος του. Ἐτοίμασε πεζικό, ἵππικό, πολεμικὰ καὶ μεταφορικὰ πλοῖα.

Οἱ προετοιμασίες του ἐκράτησαν 4 χρόνια. Συγκέντρωσε 1.700.000 πεζικό, 80.000 ἵππικό, 1.200 πολεμικὰ πλοῖα καὶ 3.000 φορτηγὰ. Παρήγγειλε μεγάλες ἀποθῆκες στὸ δρόμο καὶ τίς ἐγέμισαν μὲ τροφίμα. Ἔτσι τὴν ἀνοιξὶ τοῦ 480 π.Χ. ἐξεκίνησε ἀπὸ τίς Σάρδεις γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ὅταν ἔφθασε στὸν Ἑλλήσποντο, διέταξε καὶ κατασκεύασαν γέφυρα γιὰ νὰ περάσῃ ὁ στρατὸς ἀπὸ τὴν Ἀσία στὴν Εὐρώπη. Μεγάλῃ τρικυμία ὅμως κατέστρεψε τὴ γέφυρα. Ὁ Ξέρξης ὠργισμένος διέταξε νὰ μαστιγώσουν τὴ θάλασσα. Ἐπειτα Ἴωνες τεχνῖτες κατασκεύασαν δύο γέφυρες πάνω σὲ πλοῖα κι ἔστι ἡ στρατιὰ πέρασε στὴ Θράκη.

Ὁ Στρατὸς προχωροῦσε στὰ παράλια καὶ τὰ πλοῖα ἔπλεαν στὴ θάλασσα κοντὰ στὶς ἀκτές. Ὅταν ἔφθασε στὸ ἀκρωτήριο Ἄθως, ὅπου ἄλλοτε καταστράφηκε ὁ στόλος τοῦ Μαρδονίου, διέταξε κι ἔκαναν διώρυγα.

Ὅλες οἱ πόλεις ἀπ' ὅπου περνοῦσαν, ἦσαν ὑποχρεωμένες νὰ τρέφουν τὸν ἀμέτρητο στρατό. Τὸν Ξέρξη ἀκολούθησε κι ὁ ἐξόριστος βασιλιάς τῆς Σπάρτης **Δημάρατος**.

7. Προετοιμασίες τῶν Ἑλλήνων

Οἱ Ἕλληνες ἦσαν βέβαιοι ὅτι οἱ Πέρσες θὰ τοὺς κτυποῦσαν πάλι. Ἔστειλαν κατασκόπους στὶς Σάρδεις καὶ ἔμαθαν τίς προετοιμασίες τῶν Περσῶν.

Ὁ Μιλτιάδης εἶχε πεθάνει, μὰ δυὸ νέοι στρατηγοί, συμπολεμισταὶ του στὸ Μαραθῶνα, ἀναδείχθηκαν. Ὁ Ἄριστειδης καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς.

Ὁ Ἄριστειδης ἦταν τίμιος, γενναῖος καὶ ἀγαθός. Περιφημὸς γιὰ τὴν δικαιοσύνη του, ὠνομάστηκε « Ἄριστειδης ὁ δίκαιος ». Ὑποστήριξε ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐτοιμάσουν μεγάλο στρατὸ καὶ ν' ἀντιμετωπίσουν τοὺς Πέρσες.

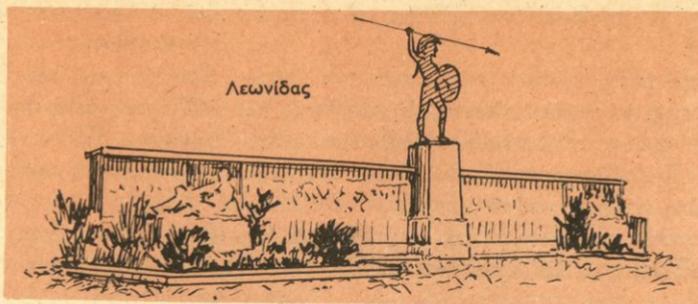
Θεμιστοκλῆς

Μπροστὰ στὸ κίνδυνο, ποὺ ἦταν κίνδυνος ὅλης τῆς Ἑλλάδος, ἐκάλεσαν Πανελλήνιο συνέδριο στὸν Ἴσθμὸ τῆς Κορίνθου καὶ ἀποφάσισαν ἐνωμένοι οἱ Ἕλληνες νὰ πολεμήσουν γιὰ νὰ σωθοῦν.

Ἄρχηγὸς τοῦ στρατοῦ ἔγινε ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης **Λεωνίδα** καὶ τοῦ στόλου ὁ Σπαρτιάτης **Εὐριβιάδης**.

Ὁ Ξέρξης ἔστειλε κήρυκες καὶ ζητοῦσε « γῆν καὶ ὕδωρ » ὡς σημεῖα ὑποταγῆς, ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ τὴ Σπάρτη.

Οἱ Ἕλληνες ἔστειλαν 10.000 στρατὸ καὶ Θεσσαλικὸ ἵππικὸ στὰ στενά τῶν Τεμπῶν γιὰ νὰ ἐμποδίσουν τοὺς Πέρσες. Τὰ στενά ὅμως τὰ ἐγκατέλειψαν γιὰτὶ ἐφοβήθηκαν μήπως κυκλωθοῦν.

8. Ἡ μάχη τῶν Θερμοπυλῶν (480 π.Χ.)

Ὁ Ξέρξης ἐπέρασε στὴ Θεσσαλία καὶ οἱ πόλεις ἔδωσαν « γῆν καὶ ὕδωρ ». Οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, πού ἐπίστευαν στὴν νίκη τους, ἀποφάσισαν νὰ πολεμήσουν ὅπωςδῆποτε.

Ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης **Λεωνίδας** μὲ 300 Σπαρτιᾶτες καὶ 7.000 ἄλλους Ἕλληνας, κατέλαβε τὰ στενὰ τῶν **Θερμοπυλῶν** γιὰ νὰ ἐμποδίσει τὸν Ξέρξη νὰ προχωρήσει πρὸς Νότον. Τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν ἦταν ἓνας στενὸς δρόμος ἀνάμεσα στὸ βουνὸ Καλλίδρομον καὶ στὴ θάλασσα τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, πού μόλις μποροῦσε νὰ περάσει ἓνα ἀμάξι.

Ὁ στόλος τῶν Ἑλλήνων ἔπιασε τὸ ἀκρωτήριο Ἀρτεμίσιον, βορειῶς τῆς Εὐβοίας, γιὰ νὰ μὴν περάσει ὁ περσικὸς στόλος στὸν Μαλιακὸ κόλπο.

Ὁ Ξέρξης ὅταν ἔφθασε στὶς Θερμοπύλες ἔμεινε 4 ἡμέρες καὶ περιμένε νὰ φτάσει κι ὁ στόλος. Ἐμαθε ὅτι, ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης Λεωνίδας μὲ λίγους Ἕλληνας κρατᾷ τὰ στενὰ γιὰ νὰ τὸν ἐμποδίσει καὶ μάλιστα οἱ Ἕλληνες γυμνάζονται καὶ κτενίζονται. Πρὶν διατάξει τὴν ἐπίθεσι, ἔστειλε κήρυκες καὶ ἐζήτησε νὰ παραδώσει τὰ ὅπλα ὁ Λεωνίδας, μὰ ἐκεῖνος ἀπάντησε « *Μολὼν λαβὲ* » δηλαδή « ἔλα νὰ τὰ πάρεις ».

Οἱ κήρυκες τοὺς εἶπαν ὅτι εἶναι τόσοι πολλοὶ οἱ Πέρσες, πού τὰ βέλη τους νὰ ρίξουν θὰ σκεπάσουν τὸν ἥλιο. Ἐνας Σπαρτιᾶτης ἀπάντησε « *καλύτερα θὰ πολεμοῦμε στὸν ἴσκιον* ».

Ὁ Ξέρξης θυμωμένος διέταξε ἐπίθεσι. Μὰ τὸ μέρος ἦταν στενὸ καὶ δὲν μποροῦσε νὰ χρησιμοποιήσει πολὺ στρατό. Κύματα, κύματα πέφτουν πάνω στοὺς Ἕλληνες οἱ μισθοφόροι του. Οἱ Ἕλληνες μὲ θάρρος καὶ ἀνδρεία ἀποκρούουν ὅλες τὶς ἐπιθέσεις. Τότε ὁ Ξέρξης ρίχνει στὴ μάχη τὸ σῶμα τῶν ἀθανάτων, δηλαδή 10.000 νέους τῆς βασιλικῆς

φρουράς. Ὁ ἀγώνας συνεχίζεται δυὸ μέρες καὶ οἱ Ἕλληνες κρατοῦν τὰ στενά.

Τὴν τρίτη ἡμέρα παρουσιάζεται στὸν Ξέρξη ἓνας προδότης ὁ **Ἐφιάλτης** καὶ ἀναλαμβάνει νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Πέρσες ἀπὸ ἓνα κρυφὸ μονοπάτι ὥστε νὰ βρεθοῦν πίσω ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες. Ἔτσι καὶ ἐγίνε.

Ὁ Λεωνίδα κατὰλαβε ὅτι πρόκειται νὰ κυκλωθῆ καὶ διέταξε τοὺς ἄλλους Ἕλληνες ν' ἀπασυρθοῦν ἀπὸ τὴ μάχη γιατί ἡ πατρίδα θὰ τοὺς χρειασθῆ. Αὐτὸς μὲ τοὺς 300 Σπαρτιᾶτες ἔμεινε, γιατί οἱ νόμοι τῆς Σπάρτης ἀπαγόρευαν νὰ φύγουν. Μαζί του ἔμειναν καὶ 700 Θεσπιεῖς.

Ὁ Λεωνίδα γιὰ νὰ φέρῃ μεγαλύτερη καταστροφή στὸν Περσικὸ στρατὸ διέταξε ἐπίθεσι. Οἱ Σπαρτιᾶτες μάχονται σκληρά, μὲ μανία, σὰ λιοντάρια καὶ ἀναγκάζουν τοὺς Πέρσες νὰ ὑποχωρήσουν. Στὸ μεγάλο φονικὸ σκοτώνονται δυὸ ἀδελφία τοῦ Ξέρξη. Μὰ στὸ τέλος πέφτει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Λεωνίδα. Μεγάλος ἀγώνας γίνεται γύρω στὸν νεκρὸ βασιλιά. Τέλος, οἱ Σπαρτιᾶτες παίρνουν τὸ πτώμα τοῦ Λεωνίδα γιὰ νὰ τὸ θάψουν, μὰ τώρα πιά εἶναι κυκλωμένοι. Πολεμοῦν ἀψηφῶντας τὸ θάνατο καὶ πέφτουν ὅλοι.

Στὴ μάχη ἐφονεύθηκαν 20.000 Πέρσες καὶ λίγοι Ἕλληνες.

Ὁ Λεωνίδα μὲ τοὺς 300 ἔδωσε λαμπρὸ παράδειγμα ἡρωϊσμοῦ καὶ πατριωτισμοῦ γιὰ ὅλες τίς γενεές τῶν Ἑλλήνων.

Ἀργότερα, στὸ τόπο ποῦ ἔπεσαν οἱ Σπαρτιᾶτες, ἔστησαν μνημεῖο μ' ἓνα μαρμαρίνο λιοντάρι καὶ ἔγραψαν τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Σιμωνίδη :

« ὦ ξεῖν, ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε
κείμεθα τοῖς κείνων ρήμασι πειθόμενοι. »

δηλαδή :

« ὦ διαβάτη ν' ἀναγγείλῃς στοὺς Λακεδαιμονίους ὅτι
ἐδῶ εἴμαστε θαμμένοι ὑπακούοντας στοὺς νόμους των »

Στις ἡμέρες τῆς μάχης τῶν Θερμοπυλῶν, ὁ Περσικὸς στόλος μὲ τὸν Ἑλληνικὸ συγκρούσθηκαν καὶ οἱ Πέρσες ἔχασαν 45 πλοῖα. Ὅταν ὁ Εὐριβιάδης ἔμαθε ὅτι ὁ Λεωνίδα ἐφονεύθη ἡρωϊκὰ στις Θερμοπύλες, ἔπλευσε μὲ τὸ στόλο στὸν Ἴσθμὸ τῆς Κορίνθου.

9. Ὁ Ξέρξης καταστρέφει τὴν Ἀθήνα (480 π.Χ.)

Ὅταν ὁ Ξέρξης ἐπέρασε τὰ στενά, ἔστειλε στρατὸ νὰ λεηλατήσουν τοὺς θησαυροὺς τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν. Καθὼς ἐβάδιζαν ὁμῶς στις πλαγιές τοῦ Παρνασσοῦ, ἀκούστηκαν βροντὲς φοβερὲς καὶ εἶδαν

βράχους νά κυλιῶνται κατ' ἐπάνω τους. Οἱ στρατιῶτες τὸ θεώρησαν γιὰ κακὸ σημάδι κι ἔφυγαν.

Ὁ Ξέρξης ἐπροχώρησε στὴν Ἀττικὴ. Οἱ Ἀθηναῖοι βρίσκονταν σὲ δύσκολη στιγμή. Πολλοὶ γέροντες, ξέροντας τὸ χρησμὸ « Τὰ ξύλινα τείχη θὰ σώσουν τὴν Ἀθήνα », ἔκαναν ξύλινα τείχη στὴν ἀκρόπολι καὶ κλείστηκαν μέσα. Ὁ Θεμιστοκλῆς ὁμως ἐξήγησε ὅτι ξύλινα τείχη εἶναι τὰ πλοῖα, γι' αὐτὸ ἔβαλε τὰ γυναικόπαιδα μέσα στὰ πλοῖα καὶ τὰ μετέφερε στὴν Πελοπόννησο καὶ στὰ νησιά. Ἀνεκάλεσε ὅλους τοὺς ἐξορίστους ν' ἀγωνισθοῦν γιὰ τὴν Ἀθήνα. Μὲ μεγάλη θλίψη ὅλοι τοὺς ἄφηναν σπίτια, περιουσίες, ἱερὰ κι ἔμπαιναν στὰ πλοῖα, ἄλλοι νὰ φύγουν κι ἄλλοι νὰ πολεμήσουν γιὰ τὴ σωτηρία τῆς πατρίδος των.

Ὁ Ξέρξης ὅταν μπῆκε στὴν Ἀθήνα, τὴ βρῆκε ἔρημη. Μόνο πάνω στὴν ἀκρόπολι ἦσαν περίπου 500 γέροντες, οἱ ὅποιοι ἀντιστάθηκαν γιὰ λίγο ἀλλὰ μπῆκαν οἱ Πέρσες καὶ τοὺς ἐθανάτωσαν. Κατόπιν ἄρχισαν νὰ λεηλατοῦν σπίτια, ναοὺς καὶ τέλος ἔβαλαν φωτιά κι ἔκαψαν τὴν πόλι. Οἱ Ἀθηναῖοι μὲ δάκρυα στὰ μάτια ἔβλεπαν τὴν ὁμορφὴ πόλι τους γὰ καίεται, μὰ μέσα τους ἔμεινε ἡ ἐλπίδα τοῦ γυρισμοῦ.

10. Πολεμικὸ συμβούλιο στὴ Σαλαμίνα (480 π.Χ.)

Ὁ στόλος τοῦ Ξέρξη ἔφτασε στὸ Φάληρο καὶ ἄραξε στὰ παράλια. Ὁ στρατὸς του εἶχε στρατοπεδεύσει στὸ κάμπο τῆς Ἐλευσίνας. Ὁ στόλος τῶν Ἑλλήνων εἶχε ἀράξει στὸ μικρὸ κόλπο τῆς Σαλαμίνας. Ἡ Σαλαμίνα εἶναι ἓνα νησί, ἀπέναντι τῆς Ἀττικῆς καὶ σχηματίζεται ἀνάμεσα μιὰ στενὴ λωρίδα θάλασσας. Ὁ στρατὸς τῶν Πελοποννησίων εἶχε πιάσει τὸν Ἴσθμὸ τῆς Κορίνθου γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ στρατὸ τοῦ Ξέρξη νὰ περάσῃ στὴν Πελοπόννησο.

Οἱ Ἕλληνες ἔκαναν πολεμικὸ συμβούλιο μὲ θέμα « πού θὰ δοθῇ ἡ μάχη ». Ὁ Σπαρτιάτης Εὐριβιάδης, πού ἦταν καὶ ἀρχηγὸς τοῦ στόλου, ἐπρότεινε νὰ γίνῃ ἡ ναυμαχία στὴ θάλασσα κοντὰ στὸν Ἴσθμὸ, νὰ βοηθήσῃ καὶ τὸ πεζικὸ, ἀλλὰ καὶ σὲ περίπτωσι πού θὰ νικηθοῦν νὰ ὑποχωρήσουν στὴν ξηρὰ, στὸν Ἴσθμὸ. Ὁ Θεμιστοκλῆς ὁμως ἐπέμεινε νὰ δοθῇ ἡ ναυμαχία στὰ στενά τῆς Σαλαμίνας, γιατί τὰ Περσικὰ καράβια ἦταν μεγάλα καὶ πολλὰ κι ἔτσι δὲν θὰ μπορούσαν νὰ κινήθουν εὐκολὰ ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ λάβουν μέρος στὴ ναυμαχία ὅλα. Ἡ συζήτησι ἐγίνε νευρική, πάνω στὸ θυμὸ του ὁ Εὐρυβιάδης σήκωσε τὸ ραβδί του νὰ χτυπήσῃ τὸ Θεμιστοκλή, αὐτὸς ὁμως τοῦ ἀπάντησε ἀτάραχος « Πάταξον μὲν, ἄκουσον δέ », δηλαδὴ, « χτύπησέ με ἀλλὰ ἄκουσέ με ».

Τότε πετάχτηκε ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Ἀδείμαντος καὶ τοῦ εἶπε :

— Θεμιστοκλῆ, πάψε, γιατί δὲν εἶσαι ἀντιπρόσωπος καμμιᾶς ἐλεύθερης πόλης. Μὴ ξεχνᾶς ὅτι ἡ Ἀθήνα βρίσκεται στὰ χέρια τοῦ ἑχθροῦ.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπάντησε θυμωμένος :

— « Κι ἂν χάθηκε ἡ Ἀθήνα, ἔχω 200 πλοῖα, μποροῦμε νὰ πᾶμε στὴν Σικελία, νὰ κτίσωμε ἄλλη πολι, καλλίτερη ἀπὸ τὴν Κόρινθο ». Ὑστερα εἶπε στὸν Εὐριβιάδῃ :

« Εὐριβιάδῃ, ἂν μείνης ἐδῶ νὰ πολεμήσωμε, θὰ σώσης τὴν Ἑλλάδα, ἀλλιῶς θὰ γίνης αἰτία τῆς καταστροφῆς της ».

Ὁ Εὐριβιάδης ἀκούοντας αὐτὰ, ἀποφάσισε νὰ ναυμαχήσῃ στὴ Σαλαμίνα, μὰ οἱ Πελοποννήσιοι ἐπέμειναν νὰ φύγουν.

Ἀργὰ τὴν νύχτᾳ ἔφτασε ὁ Ἀριστείδης, γυρίζοντας ἀπὸ τὴν Αἴγινα, ὅπου ἦταν ἐξόριστος, καὶ τοὺς εἶπε ὅτι ἦταν περικυκλωμένοι ἀπὸ τὸν Περσικὸ στόλο. Οἱ Πέρσες εἶχαν καταλάβει καὶ τὸ μικρὸ νησι Ψυττάλεια στὴν εἴσοδο τῶν στενῶν.

11. Ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας (480 π.Χ.)

Χίλια περσικὰ καράβια μὲ 300.000 διαλεχτοὺς πολεμιστὲς, σὲ τρεῖς σειρές, εἶχαν πιάσει τὰ στενὰ τῆς Σαλαμίνας. Στὸ βουνὸ Αἰγάλεω, πάνω σὲ χρυσοῦ θρόνον καθόταν ὁ Ξέρξης γιὰ νὰ παρακολουθήσῃ τὴ ναυμαχία. Στὸ νησι Ψυττάλεια, βρισκόνταν Πέρσες ἡγεμόνες γιὰ νὰ παρακολουθοῦν κι αὐτοί, τὴ ναυμαχία.

Στὸν κόλπο τῆς Σαλαμίνας 300 Ἑλληνικὰ πλοῖα μὲ 80.000 ἀνδρεῖους πολεμιστὲς ἦσαν ἔτοιμοι νὰ θυσιαθοῦν γιὰ τὴν πατρίδα.

Σεπτέμβριος τοῦ 480 π.Χ. Οἱ Ἕλληνες εἶναι ἔτοιμοι γιὰ ἐπίθεσι, οἱ ἀρχηγοὶ δίνουν τὶς τελευταῖες ὁδηγίες γιὰ τὴ μάχη. Ξαφνικὰ ἀκούεται ἡ σάλπιγγα τοῦ Εὐριβιάδῃ, ποὺ διατάσσει ἐπίθεσι. Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα τοῦ κέντρου προχωροῦν. Νὰ καὶ τὰ μεγάλα Περσικὰ, κάνουν τὴν ἐμφανισί των. Τὰ Ἑλληνικὰ ἀρχίζουν καὶ ὀπισθοχωροῦν σιγὰ σιγὰ, τὰ Περσικὰ ἀκολουθοῦν καὶ φτάνουν μέσα στὰ Ἑλληνικὰ. Ξαφνικὰ ἐπιτίθενται ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ, κυκλώνουν τὰ λίγα Περσικὰ ποὺ εἶχαν βγῆ καὶ ἡ ναυμαχία ἀρχίζει.

Ὁ ἀγὼν εἶναι σκληρός. Ἡ ἰαχὴ : « Ἴτε παῖδες Ἑλλήνων ἐλευθεροῦτε πατρίδα... » ἀντηχεῖ στὸ στενὸ τῆς Σαλαμίνας. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπιτίθεται μὲ τὰ καλλίτερα Ἀθηναϊκὰ πλοῖα, διασπᾷ τὸ ἀριστερὸ τῆς Περσικῆς παρατάξεως, βυθίζει πολλὰ καὶ ἀναγκάζει τοὺς Πέρσες νὰ βγοῦν στὴ στεριά. Ἀμέσως στρέφεται καὶ κτυπᾷ ἀπὸ τὰ πλευρὰ τὸ κέντρο τῆς Περσικῆς παρατάξεως καὶ ἀναγκάζει τοὺς Πέρσες νὰ ὑποχωρήσουν.

Σαλαμίνα

Τὰ Περσικά πλοῖα εἶναι μεγάλα, δύσκολα κινουῦνται, δὲν μποροῦν ν' ἀλλάξουν πορεία, νὰ κάνουν ἐλιγμούς. Τὰ Ἑλληνικά, μικρά καὶ γοργά, κινουῦνται μὲ εὐκολία. Οἱ Ἕλληνες βυθίζουσι τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο, μὰ καὶ αὐτοὶ δὲν μένουσι χωρὶς ζημιές.

Ὁ Θεμιστοκλῆς διακρίνει τὴν Περσικὴ ναυαρχίδα, πού τὴν διοικοῦσε ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ξέρξη, ὁ Ἄριαβίγνης. Ἐπιτίθεται ἀμέσως, μὰ ὁ Ἀμεινίας ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυναιγείρου προλαβαίνει καὶ τὴν βυθίζει μὲ τὸ δικό του πλοῖο. Γιὰ μιὰ στιγμή βλέπουσι τὴν βασίλισσα τῆς Ἀλικαρνασσοῦ Ἄρτεμισία, νὰ πολεμᾷ μαζί μὲ τοὺς Πέρσες. Πέφτουσι οἱ Ἕλληνες ἐπάνω τῆς, αὐτὴ γιὰ νὰ ξεφύγη, πάνω στὴ βία τῆς, χτυπᾷ ἓνα Περσικὸ πλοῖο καὶ τὸ βυθίζει. Ὁ Ξέρξης τὴ βλέπει καὶ φωνάζει: « *Οἱ γυναῖκες ἔγιναν ἄνδρες καὶ οἱ ἄνδρες γυναῖκες* ». Ἐνόμισε πὼς τὸ βυθισμένον πλοῖο ἦταν Ἑλληνικό.

Οἱ Πέρσες ὑποχωροῦν μὲ ἀταξία, μὰ τὰ πλοῖα τους εἶναι μεγάλα. καὶ συγκρούονται μεταξύ των. Στὴν ἀτακτὴ φυγὴ τους δὲν μπόρεσαν νὰ πάρουσι τοὺς ἡγεμόνες τους ἀπὸ τὴν Ψυτάλεια, ὅπου ὁ Ἀριστείδης τοὺς θανατώνει ὅλους. Οἱ Πέρσες φεύγουσι καὶ οἱ Ἕλληνες τοὺς κυνηγοῦν μέχρι τὴν Ἄνδρο.

Στὴ ναυμαχία ἐβυθίστηκαν 200 Περσικά πλοῖα καὶ 40 Ἑλληνικά. Ὁ Ξέρξης ἀναγκάστηκε νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν Ἀσία γιὰτὶ, φοβήθηκε μήπως οἱ Ἕλληνες καταστρέψουσι τὴ γέφυρα τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τότε θὰ ὀλοκληρώνετο ἡ καταστροφὴ του.

12. Ὁ Μαρδόνιος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι

Ὁ Ξέρξης φεύγοντας ἄφησε τὸ γαμπρό του Μαρδόνιο στὴ Θεσ-

σάλια με 300 χιλιάδες στρατό για να συνεχίση τὴν ἐκστρατεία τὸν ἄλλο χρόνο. Οἱ Μακεδόνες, οἱ Θεσσαλοὶ, οἱ Φωκεῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι ὑπετάγησαν καὶ ἔγιναν σύμμαχοί του.

Οἱ Σπαρτιᾶτες ἐφοβήθησαν μὴ γελαστοῦν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἔστειλαν πρέσβεις. Ὑποσχέθησαν πὺς θὰ τοὺς βοηθήσουν μὲ στρατὸ καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειαστοῦν.

Ὁ Ἀριστείδης ὅμως μπροστὰ στοὺς Σπαρτιᾶτες ἔδωσε τὴν ἐξῆς ἀπάντησι στοὺς πρέσβεις τῶν Περσῶν: « Ἐφ' ὅσον ὁ ἥλιος ἀκολουθεῖ τὸ δρόμο του, οὐδέποτε οἱ Ἀθηναῖοι θὰ συμμαχήσουν μὲ ἐκείνους πὺ ἐκάψαν τοὺς ναοὺς των, ἀλλὰ θὰ ἀγωνισθοῦν γιὰ τὴν ἐλευθερίαν τους ».

Παρεκάλεσε μόνον τοὺς Σπαρτιᾶτες νὰ στείλουν γρήγορα στρατό. Ὅταν ὁ Μαρδόνιος ἔμαθε τὴν ἀπάντησι τῶν Ἀθηναίων ἐβάδισε ἀπὸ τὴν Βοιωτία στὴν Ἀττικὴ. Οἱ Ἀθηναῖοι μπροστὰ στὸ νέο κίνδυνον γιὰ δευτέρα φορά, στέλνουν τὰ γυναικόπαιδα στὸν Σαλαμίνα. Ὁ Μαρδόνιος στέλνει καὶ γιὰ δευτέρα φορά πρέσβεις στὴν Ἀθήνα. Ὁ βουλευτὴς Λυκίδης ἐπρότεινε νὰ συνθηκολογήσουν μὰ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν λιθοβόλησαν καὶ ἀπέριψαν τὶς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου. Ἔστειλαν ἀμέσως καὶ ζήτησαν βοήθεια τῆς Σπάρτης.

Σὲ λίγες μέρες ἔφθασαν 50 χιλ. Σπαρτιᾶται μὲ ἀρχηγὸ τὸν Πausανία, ὁ Ἀριστείδης μὲ 8 χιλ. στρατὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἄλλοι Ἕλληνες. Ἔτσι συγκεντρώθηκαν στὸν Ἴσθμὸ τῆς Κορίνθου, ἐν ὄλῳ 110 χιλιάδες ἄνδρες.

Ὁ Μαρδόνιος μπῆκε μέσα στὴν Ἀθήνα καὶ τὴν κατέστρεψε γιὰ δευτέρα φορά. Ὅταν ὅμως ἔμαθε ὅτι Ἑλληνικὸς στρατὸς συγκεντρώθηκε στὸν Ἴσθμὸ ὑποχώρησε καὶ πάλι στὴ Βοιωτία.

13. Ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν (479 π.Χ.)

Ὁ Μαρδόνιος στρατοπέδευσε στὶς Πλαταιᾶς κοντὰ στὸν Ἀσωπὸ ποταμὸ καὶ ὠχυρώθηκε σ' ἓνα μεγάλο στρατόπεδο. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς μὲ ἀρχηγὸ τὸν Pausanias στρατοπέδευσε ἀπέναντι τῶν Περσῶν. Πέρασαν 10 ἡμέρες χωρὶς νὰ δοθῇ μάχη, γιὰτὶ οἱ μάντιες εἶπαν πὺς «θὰ νικηθῇ ὁ στρατὸς πὺ θὰ ἐπιτεθῇ πρῶτος». Στὸ μεταξὺ ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, κρυφὰ τὸ βράδυ, εἰδοποίησε τὸν Pausanias γιὰ τὸ σχέδιο τῆς μάχης πὺ εἶχε ὁ Μαρδόνιος.

Ὁ Pausanias ἐτράβηξε πρὸς τὰ πίσω τὸ στρατὸ τῆς Σπάρτης νὰ πιάσῃ καλύτερες θέσεις. Οἱ Πέρσες ἐνόμισαν ὅτι ὑποχωροῦν καὶ ἐπέτεθσαν πρῶτοι ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν. Οἱ Σπαρτιᾶτες κάνουν ἀντεπίθεσι καὶ ἡ μάχη ἀρχίζει.

Ἵπῆρξε ἓνας ἀγῶνας σκληρός, γεμάτος μανία καὶ ἥρωϊσμό. Οἱ Ἕλληνες ἐνωμένοι πολεμοῦν, θέλουν νὰ ξεκαθαρίσουν μιὰ γιὰ πάντα τοὺς λογαριασμοὺς μὲ τοὺς Πέρσες, νὰ τοὺς συντρίψουν. Στὴ μάχη μπαίνει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μαρδόνιος μὲ 1.000 διαλεχτοὺς σωματοφύλακες, γιὰτὶ ἡ Περσικὴ παράταξι ἔχει σπάσει. Μάχεται σκληρὰ ὁ Μαρδόνιος, γιὰτὶ ξέρουν τί τοὺς περιμένει ἀνικηθοῦν. Στὸ τέλος ὅμως φονεύεται. Οἱ Πέρσες τώρα ὑποχωροῦν καὶ κλείνονται στὸ ὀχυρωμένο στρατόπεδο, μὰ κι ἐκεῖ τοὺς κυνηγοῦν οἱ Ἕλληνες καὶ κυριεύουν τὸ στρατόπεδο. Οἱ Ἕλληνες ἐκέρδισαν κι αὐτὴ τὴ σπουδαιότατη μάχη.

Ἀπὸ τὸν Περσικὸ στρατὸ μόνον 50 χιλ. ἐσώθηκαν. Οἱ Ἕλληνες ἔχασαν στὴ μάχη 1.360 στρατιῶτες.

Αὐτὸ ἦταν τὸ τέλος τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ξέρξη. Ἐφερε ἑκατομμύρια στρατό, ἔκαμε σφαγές, ἔκαψε πόλεις, δὲν σεβάστηκε οὔτε τοὺς ναοὺς, ἀλλὰ στὴ Σαλαμίνα καὶ στὶς Πλαταιές ἐνίκηθηκε γιὰ πάντα.

Πολλὰ καὶ πλούσια λάφυρα ἐπῆραν οἱ Ἕλληνες. Τὴ σκηνὴ τοῦ Μαρδονίου τὴν ἐχάρισαν στὸν Πausanias. Στὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν ἐδώρισαν πολλὰ, καθὼς κι ἓνα τρίποδα μὲ τρικέφαλο φίδι πάνω στὸ ὁποῖο εἶχαν χαραχμένα τὰ ὀνόματα τῶν 38 πόλεων ποὺ πολέμησαν στὶς Πλαταιές. Ἐπίσης στὴν Ὀλυμπία, ἔστειλαν δῶρα. Στὸ πεδίο τῆς μάχης γίνονταν κάθε 5. χρόνια ἀγῶνες, τὰ Ἐλευθέρια.

ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

14. Ἡ μάχη τῆς Μυκάλης

Μετὰ τὴ συντριβὴ τοῦ Περσικοῦ στόλου στὴ Σαλαμίνα, οἱ Ἕλληνες ἀποφάσισαν νὰ ἐλευθερώσουν τὰ νησιά.

Τὶς ἡμέρες ποὺ γινόταν ἡ μάχη στὶς Πλαταιές, ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης **Λεωτυχίδης** καὶ ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς **Ξάνθιππος** μὲ 110 πλοῖα ἔπλεαν νὰ συναντήσουν τὸν Περσικὸ στόλο στὸ νησὶ Σάμος. Οἱ Πέρσες μόλις τοὺς ἀντιλήφθηκαν ἔφυγαν καὶ πῆγαν στὴν ἀκτὴ τῆς Μ. Ἀσίας. Βγῆκαν ἀπὸ τὰ πλοῖα καὶ μὲ ἄλλο Περσικὸ στρατὸ ὤχυρώθηκαν στὴ Μυκάλη.

Οἱ Ἕλληνες βγῆκαν ἀπὸ τὰ πλοῖα καὶ παρατάχθηκαν ἀπέναντι τῶν Περσῶν ἑτοιμοὶ γιὰ μάχη. Σὲ λίγο εἶδαν νὰ ἔρχωνται καὶ οἱ Ἴωνες ποὺ εἶχαν ἐπαναστατήσῃ καὶ ἐνώθηκαν μαζί τους. Ἐτσι 25 χιλ. Ἕλληνες εἶχαν νὰ πολεμήσουν μὲ 120 χιλ. Πέρσες.

Πρῶτα ἐπιτίθενται οἱ Πέρσες, μὰ οἱ Ἕλληνες εἶχαν μάθει τὴ νίκη στὶς Πλαταιές. Ἐνθουσιασμένοι, ἀντεπιτίθενται, διασκοῦν τὴν παράταξι τῶν Περσῶν, τοὺς κυνηγοῦν καὶ μπαίνουν στὸ στρατόπεδο

τους και συνεχίζεται ἡ μάχη. Οἱ Πέρσες νικημένοι φεύγουν γιὰ τὶς Σάρδεις ὅπου ἦταν ὁ Ξέρξης. Οἱ Ἕλληνες γυρίζουν και καΐνε δλόκληρο τὸ στόλο τῶν Περσῶν.

Μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ Περσικοῦ στόλου, τὰ νησιά Χῖος, Σάμος, Λέσβος ἐλευθερώθηκαν. Ὁ Ἕλληνικὸς στόλος ἐπλευσε στὸν Ἐλλάσποντο νὰ διαλύσῃ τὴ γέφυρα τοῦ Ξέρξη.

Στὴ Θράκη, ὁ Ξάνθιππος μὲ τὸ στόλο τῶν Ἀθηναίων πολιόρκησε τὴν πόλι Σηστό πού ἦσαν Πέρσες και τὴν κατέλαβε. Ἡ Θράκη ἔγινε πάλι ἀποικία τῶν Ἀθηναίων.

Τὸν ἄλλο χρόνο τὸ 478 π.Χ. ἐνωμένοι Ἀθηναῖοι και Σπαρτιᾶτες μὲ ἀρχηγούς τὸν Πausανία, τὸν Ἀριστείδη και τὸν Κίμωνα, γυιὸ τοῦ Μιλτιάδη, ἐλευθέρωσαν τὴν Κύπρο, ὅλες τὶς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, και τὰ ὑπόλοιπα νησιά. Ἐφθασαν στὸ Βόσπορο και ἐλευθέρωσαν και τὸ Βυζάντιο, παλαιὰ Ἑλληνικὴ ἀποικία.

Ἔτσι τὸ Αἰγαῖο και τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας ἐλευθερώθηκαν.

15. Τὸ τέλος τοῦ Πausανία

Ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων στὴ μάχη τῶν Πλαταιῶν ἦταν ὁ Πausανίας. Περήφανος και φιλόδοξος θεώρησε τὸν ἑαυτό του γιὰ μόνον νικητὴ τῶν Περσῶν. Ἡ δόξα τὸν εἶχε ζαλίσει. Τὰ πλοῦσια λάφυρα τὸν ἔκαμαν ν' ἀρνηθῆ τὴ σκληρὴ ζωὴ τῆς Σπάρτης. Τοῦ ἄρεσε ὁ πλοῦτος και ἡ ἀρχοντιά.

Μετὰ τὴν μάχη τῶν Πλαταιῶν, τὸν ἔστειλαν ὡς στρατηγὸ νὰ πολεμήσῃ τὸν Περσικὸ στρατὸ πού βρισκόταν στὴ Θράκη.

Πράγματι ὁ Πausανίας νίκησε και πάλι τοὺς Πέρσες, τοὺς ἐδιώξε ἀπὸ τὴ Θράκη και κατέλαβε τὴ σπουδαία πόλι Βυζάντιο.

Μετὰ τὶς νίκες του, ἄρχισε νὰ σκέπτεται πὼς θὰ γίνῃ ὁ μόνος ἡγεμόνας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ συμπεριφορὰ του ἄλλαξε πολὺ. Στους ἀξιωματούχοις και στρατιῶτες ἐφέρετο μὲ σκληρότητα, ἐνῶ στους Πέρσες αἰχμαλώτους ἡγεμόνας μὲ εὐγένεια. Ἄρχισε νὰ μὴν ὑπακούῃ στους νόμους τῆς Σπάρτης.

Γιὰ νὰ πετύχῃ τὰ σχέδιά του ζήτησε και τὴ βοήθεια τοῦ Ξέρξη. Ἔστειλε γράμματα μὲ αἰχμαλώτους και ζητοῦσε νὰ γίνῃ γαμπρὸς του.

Ὅλα αὐτὰ ὅμως ἔγιναν γνωστὰ στὴ Σπάρτη. Οἱ Ἐφοροὶ τὸν ἐκάλεσαν γιὰ νὰ δώσῃ ἐξηγήσεις. Ὁ Πausανίας κατώρθωσε ν' ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν κατηγορία, ἀλλὰ οἱ Ἐφοροὶ τοῦ ἀφῆρσαν τὸ ἀξίωμα τοῦ στρατηγοῦ. Ἐφυγε πάλι γιὰ τὸ Βυζάντιο ἀλλὰ τώρα πιά σὰν ιδιώτης. Οἱ Ἀθηναῖοι φοβήθηκαν και τὸν ἐδιώξαν. Πέρασε στὴν Ἀσία.

Ἀπὸ ἐκεῖ ἄρχισε νὰ στέλνη Περσικά χρήματα στὶς διάφορες Ἑλληνικὲς πόλεις γιὰ νὰ πετύχη τὸ σχέδιό του.

Οἱ ἔφοροι τὸν ἐκάλεσαν καὶ πάλι, νὰ παραμείνη στὴ Σπάρτη. Ἐπῆγγε, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἄρχισε νὰ ὑποκινή τοὺς εἰλωτες σὲ ἐπανάστασι. Τέλος ἐπίασαν καὶ γράμματά του ποὺ ἔστελνε στὸν Ξέρξη. Οἱ Ἐφοροὶ θέλησαν νὰ τὸν συλλάβουν καὶ αὐτὸς γιὰ νὰ σωθῆ, μπῆκε στὸ ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς ὡς ἱκέτης. Κανεὶς δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὸν πειράξῃ.

Οἱ Σπαρτιαῖτες ἐκτίσαν τὰ παράθυρα καὶ τὴ πόρτα νὰ μὴν μπορεῖ νὰ φύγῃ καὶ νὰ πεθάνῃ τῆς πείνας. Τὴν πρώτη πέτρα ἔβαλε ἡ μητέρα του **Θεανώ**. Ἔτσι πέθανε περιφρονημένος τὸ 465 π.Χ.

16. Ὁ Κίμωνας

Ὁ Κίμωνας ἦταν γιὸς τοῦ Μιλτιάδη. Ἄνδρας μορφωμένος, τολμηρός, ἄριστος ἀθλητὴς καὶ φιλότιμος. Κληρονόμησε μεγάλη περιουσία ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ σκορποῦσε τὰ χρήματα στοὺς φτωχοὺς. Στοὺς κήπους του ἔμπαινε ἐλεύθερα ὅποιος ἤθελε νὰ φάγῃ φροῦτα.

Ἔλαβε μέρος στὴ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας. Ὅταν οἱ Ἕλληνες ἀποφάσισαν, νὰ συνεχίσουν τὸν πόλεμο κατὰ τῶν Περσῶν, γιὰ νὰ ἐλευθερώσουν τίς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, οἱ Ἀθηναῖοι διώρισαν τὸν Κίμωνα ἀρχηγὸ τοῦ στόλου.

Ὁ Κίμωνας ἐλευθέρωσε τὴν Χαλκιδικὴ καὶ τὴ Θράκη ἀπὸ τοὺς Πέρσες καὶ κατέλαβε τὴν νῆσο Σκύρο, ποὺ εἶχον ὀρμητήριο οἱ πειρατὲς Δόλοπες.

Τὸ 467 π.Χ. μὲ 200 πλοῖα τῶν Ἀθηνῶν καὶ 100 τῶν ἄλλων πόλεων ἐπλευσε στὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἔδιωξε τοὺς Πέρσες ἀπὸ πολλὰς πόλεις. Οἱ Πέρσες στὶς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ *Εὐρουμέδοντα* συγκέντρωσαν 200 πλοῖα καὶ ἀρκετὸ στρατό. Ὁ Κίμων δὲν ἔχασε καιρό. Ἐπετέθηκε ἐναντίον τοῦ στόλου, πολλὰ πλοῖα ἐβούλιαξε καὶ πολλὰ ἐκυρίευσε. Κατόπιν ἀποβιβάστηκε στὴν ξηρὰ καὶ ἐνίκησε τὸν Περσικὸ στρατὸ ποὺ ἦταν στὴν παραλία. Σὲ λίγο ἔμαθε ὅτι 80 περσικά πλοῖα ἔρχονται νὰ βοηθήσουν τοὺς Πέρσες. Βγαίνει στ' ἀνοιχτὰ τῆς θάλασσας, ναυμαχεῖ καὶ τὰ βυθίζει. Ἔτσι σὲ μιὰ μέρα εἶχε τρεῖς νίκες, δυὸ στὴ θάλασσα καὶ μιὰ στὴν ξηρὰ.

Ὁ Κίμωνας γύρισε στὴν Ἀθήνα γεμᾶτος δόξα καὶ μὲ πολλὰ λάφυρα ἐνῶ οἱ Πέρσες ἐγκατέλειψαν τίς Ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας.

Τὸ 464 στὴ Σπάρτη ἔγινε φοβερὸς σεισμός. Οἱ εἰλωτες καὶ οἱ Μεσσηνιοὶ βρῆκαν τὴν εὐκαιρία καὶ ἐπαναστάτησαν. Οἱ Σπαρτιαῖτες βρέ-

θηκαν σὲ δύσκολες στιγμὲς καὶ ζήτησαν τὴ βοήθεια τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Κίμωνας μὲ 4.000 στρατιῶτες ἐπῆγε γιὰ βοήθεια. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Σπαρτιαῖτες ἐφοβήθηκαν πὼς οἱ Ἀθηναῖοι θ' ἀνακατευθοῦν στὰ ἐσωτερικά τους ζητήματα, μετάνοιωσαν καὶ εἶπαν στὸν Κίμωνα νὰ φύγη.

Οἱ Ἀθηναῖοι τὸ θεώρησαν γιὰ προσβολὴ τους καὶ ἐξώρισαν τὸν Κίμωνα σὰν αἷτιο τῆς προσβολῆς.

Λίγα χρόνια ἀργότερα τὸ 454, οἱ Ἀθηναῖοι ἐκάλεσαν τὸν Κίμωνα ἀπὸ τὴν ἐξορία καὶ τοῦ ἀνάθεσαν τὴν ἀρχηγία τοῦ στόλου.

Τὸ 449 π.Χ. ὁ Κίμωνας ἔκαμε τὴν τελευταία ἐπίθεσι ἐναντίον τῶν Περσῶν γιὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Κύπρο. Μὲ 200 πολεμικά πλοῖα ἐπολιόρχησε τὴν πόλι *Κίτιον* (τὴν σημερινὴ Λάρνακα). Στὴν πολιορκία ὅμως πληγώθηκε καὶ ἀπέθανε.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπῆραν τὸν νεκρὸν ἀρχηγό τους, ἔλυσαν τὴν πολιορκία καὶ ἐγύρισαν πίσω. Στὸ δρόμο συνάντησαν τὸν Περσικὸ στόλο στὴν *Σαλαμίνα* τῆς Κύπρου. Μὲ σύντομη ναυμαχία τὸν ἐνίκησαν καὶ τὸν ἔτρεψαν σὲ φυγή. Ἔτσι καὶ νεκρὸς ἀκόμη ὁ Κίμωνας ἐνίκησε τοὺς Πέρσες.

Μὲ τὸν βασιλιά τῆς Περσίας **Ἀρταξέρξης** ὑπογράφηκε εἰρήνη. Οἱ Ἕλληνες ἄφηναν τὴν Κύπρο καὶ ὁ Ἀρταξέρξης ἄφηνε ἐλεύθερες τὶς ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἡ Εἰρήνη ὠνομάστηκε *Κιμώνειος Εἰρήνη* πρὸς τιμὴν τοῦ Κίμωνα.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΟΙ ΜΗΔΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

Περίληψις

1. Στὰ 1000 π.Χ. οἱ Ἕλληνες μετανάστεψαν στὰ ὄμορφα παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐκεῖ ἱδρυσαν ἀποικίες (Αἰολικὲς - Ἴωνικὲς - Δωρικὲς) καὶ προκόψανε πολὺ στὸ ἐμπόριο, στὴ ναυτιλία, στὴ γράμματα καὶ στὶς τέχνες. Τὸ ἔτος 550 π.Χ. ὁ Πέρσης βασιλιάς **Κῦρος** ὑποδουλῶνει τὶς ἀποικίες καὶ τὶς διοικεῖ μὲ τυράννους (σατράπες).

2. Οἱ Ἕλληνικὲς ἀποικίες, μὴ ὑποφέροντας τὴ δουλεία, ἐπαναστατοῦν ἐναντίον τῶν Περσῶν τὸ ἔτος 499 π.Χ. Ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως ἦταν ὁ **Ἀρισταγόρας**. Τοὺς ἐπαναστάτες ἐβοήθησαν οἱ **Ἀθηναῖοι** καὶ οἱ **Ἐρετριεῖς**. Τελικὰ ἡ ἐπανάστασις ἀπέτυχε.

3. Ὁ βασιλιάς τῶν Περσῶν **Δαρεῖος** ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Ἕλληνες, νὰ ὑποτάξῃ τὴ χώρα τους, γιὰτὶ ἐβοήθησαν τοὺς Ἴωνες. Κυρίως θέλει νὰ κυριαρχήσῃ στὴν Ἀνατολικὴ Μεσογείο θάλασσα. Στὰ 492 π.Χ. ἔστειλε τὸ γαμπρό του **Μαρδόνιο** μὲ ἰσχυρὸ στρατὸ καὶ στόλο ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ὁ στόλος του καταστράφηκε στὸν Ἄθω. (Ἅγιο Ὄρος) ἀπὸ τρικυμία. Ὁ στρατὸς του διελύθη ἀπὸ τοὺς Θρᾶκες. Ἐπέστρεψεν ἄπρακτος στὴν Περσία.

4. Τὸ 490 π.Χ. ὁ Δαρεῖος ἐτοιμάζει δευτέρη ἐκστρατεία. Ἐπικεφαλῆς τοῦ

στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου ὀρίζει τὸν **Δάτι** καὶ τὸν **Ἀρταφέρην**. Ὑποτάσσουν πολλὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου, καταστρέφουν τὴν Ἐρέτρια καὶ ἀποβιβάζονται στὸ **Μαραθῶνα**. Οἱ Ἀθηναῖοι μὲ ἀρχηγὸ τὸ **Μιλτιάδη** ἐνίκησαν τοὺς Πέρσες καὶ ἔσωσαν τὴν Ἑλλάδα.

5. Τὸ ἔτος **480** π.Χ. ἐκστρατεύει ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ὁ Πέρσης βασιλεὺς **Ξέρξης**, γιὸς τοῦ Δαρείου. Ὁδηγεῖ πολυάριθμο στρατὸ καὶ στόλο. Στὶς *Θερμοπύλες* οἱ Ἕλληνες προσπαθοῦν νὰ ἐμποδίσουν τὴν κάθοδο τῶν Περσῶν. Ἀρχηγὸς τῶν εἰναι ὁ Σπαρτιάτης βασιλεὺς **Λεωνίδας**. Μὲ τὸν ἥρωϊκὸ τοὺς θάνατο ἐσφράγισαν τὴν ἀντίστασι τους, ἀφοῦ προξένησαν πολλὰ ἀπώλειες στοὺς Πέρσες.

6. Ὁ Ξέρξης φθάνει στὴν Ἀθήνα, τὴ βρίσκει ἔρημη καὶ τὴν καταστρέφει. Ὁ στόλος τοῦ Ξέρξη φθάνει στὴ Σαλαμίνα. Ἐδῶ οἱ Ἕλληνες μὲ ἀρχηγὸ τὸ **Θεμιστοκλῆ** ἐπιτίθενται ἐναντίον του καὶ τὸν κατατροπῶνουν **480** π.Χ. Οἱ Πέρσες ἔχασαν τὸ μισὸ στόλο τους. Ὁ Ξέρξης γύρισε ντροπισασμένους στὴν Περσία.

7. Ὁ στρατηγὸς **Μαρδόνιος** μὲ 300.000 χιλ. στρατὸ παραχειμαζεῖ στὴ Θεσσαλία καὶ τὴν Ἄνοιξη τοῦ **479** π.Χ. κατέρχεται πρὸς τὴν Ἀττικὴ. Καταστρέφει πάλι τὴν Ἀθήνα. Στρατοπεδεύει στὶς *Πλαταιές*. Ἐδῶ κατορθώνουν οἱ Ἕλληνες νὰ κατανικήσουν τοὺς Πέρσες καὶ νὰ διαλύσουν τὸ στρατὸ τους. Στὴ μάχη ἐφονεύθη καὶ ὁ ἴδιος ὁ **Μαρδόνιος**. Στὴ *Μυκάλῃ* ὁ ἑλληνικὸς στόλος πυρπολεῖ τὸν Περσ.κό. Μὲ τὴ νίκη στὴ Μυκάλῃ τελειώνουν καὶ οἱ Περσικοὶ πόλεμοι.

8. Οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους προκόβουν πολὺ. Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης ἐδόξασαν τὴν Ἀθήνα. Ὁ γιὸς τοῦ Μιλτιάδου, **Κίμωνας**, προσπαθεῖ νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ τὶς Ἴωνικὲς ἀποικίες ἀπὸ τοὺς Πέρσες. Φονεύεται στὴν Κύπρο. Μετὰ τὸ θάνατό του ὑπογράφηκε εἰρήνη μεταξύ Περσῶν καὶ Ἑλλήνων *Κιμωνίους Εἰρήνη*.

9. Οἱ Ἀθηναῖοι γίνονται ἀρχηγοὶ πολλῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Εἶναι ἡ Ἀθηναϊκὴ Συμμαχία μὲ κοινὸ Ταμεῖο στὴ *Δῆλο*. Ἡ Ἀθήνα πλουτίζει καὶ γίνεται κέντρον πολιτισμοῦ. Ὁ Μέγας ἀρχηγὸς τῆς, ὁ Περικλῆς, μεταμορφώνει τὴν πόλι μὲ τὰ ἀθάνατα ἔργα ποὺ καὶ σήμερα θαυμάζονται καὶ εἶναι μνημεῖα παγκόσμια.

Σοφοί, καλλιτέχνες, ἱστορικοὶ, δημιουργοῦν ἐπίσης ἀθάνατα πνευματικὰ ἔργα. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τοῦ Περικλέους ὁ *χρυσοῦς αἰὼν* (5ος π.Χ.).

10. Κι ἄλλες πόλεις ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης ἀνεδείχθησαν στὰ διάφορα διαμερίσματα τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ καὶ στὴ Μ. Ἀσία, Εὐξείνιο Πόντο, Μεσόγειο θάλασσα.

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίες

1. Νὰ συμπληρώσῃς στὶς ἀπέναντι στιγμὲς τὶς χρονολογίες, ποὺ ἀντιστοιχοῦν στὰ παρακάτω ἱστορικὰ γεγονότα

1. Ἴωνικὴ ἐπανάσταση	ἔχινε	500...	π.Χ.
2. Πρώτῃ ἐκστρατεία τοῦ Μαρδονίου	«	482...	π.Χ.
3. Μάχη τοῦ Μαραθῶνος	«	480...	π.Χ.
4. Μάχη τῶν Θερμοπυλῶν	«	480...	π.Χ.
5. Ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος	«	480...	π.Χ.
6. Ἡ Μάχη τῶν Πλαταιῶν	«	479...	π.Χ.

2. Τὶς ἑλληνικὲς ἀποικίες ὑποδούλωσε ὁ Πέρσης βασιλεὺς **Δαρείος**.

..... Τὴν Ἴωνικὴ ἐπανάσταση ἐβοήθησαν οἱ 1. ..? Α. Ἰωναῖοι (2)
Ἰερριναί.

Ο Δαρεῖος ἐξήτησε σὰ σημεῖα ὑποταγῆς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας
1. 2.

3. Γράψε σὲ δύο στήλες τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἀντιπάλων στὶς
διάφορες μάχες τῶν Περσικῶν πολέμων

	Ἕλληνας	Πέρσες
1. Μάχη Μαραθῶνος	.. Μιθραδάτης	.. Δάριος, Αρσάκης
2. Μάχη Θερμοπυλῶν	.. Λεωνίδα	.. Ξέρξης
3. Ναυμαχία Σαλαμίνας	.. Θημιστοκλής	.. Ξέρξης
4. Μάχη Πλαταιῶν	.. Πανσάνια	.. Μαρδοκάνια

4. Ὁ Λεωνίδας ἀπάντησε στὸν Ξέρξη « Μολὼν ἑοίμῃ... »
ποῦ σημαίνει « ἔχου τὰ ἑαυτῶν ». Ὁ προδότης ἐφύλαξε...
ὠδήγησε τοὺς Πέρσες ἀπὸ κρυφὸ μονοπάτι.

5. Νὰ γράψης παρακάτω τὸ ἐπίγραμμα, ποῦ ὑπῆρχε στὸ μνη-
μεῖο τοῦ Μαραθῶνα.

« Ἕλληνας... ἀποκαλοῦντες... Ἀθηναῖοι... Μαραθῶνα
ἔρυσσοφόρων... Μιθῶν... ἑσώρρασαν... δὲ ναυίην »

6. Γιατί ὁ Ξέρξης διέταξε νὰ μαστιγώσουν τὸν Ἕλλησποντο;
7. Πόσο στρατὸ ὠδηγοῦσεν ὁ Ξέρξης; 1000.000.
8. Πῶς ἐξήγησαν τὸ χρησμὸ τῆς Πυθίας « ἔσλινα τείχη » οἱ
Ἀθηναῖοι; τὰ ἄσπια

9. Δίκαιος σὰν τὸν Ἄριστιδον
Προδότης σὰν τὸν Ἐφιάλτην...
Γενναῖος σὰν τὸν Ἀκωνίδα...

10. Γράψε σὲ δύο στήλες τὰ ἐπιθετικὰ καὶ ἀμυντικὰ ὄπλα τῶν
ἀρχαίων Ἑλλήνων.

1. Ἐπιθετικὰ	2. Ἀμυντικὰ
ἔσπινον	ἀσπίδα
ἔσπινον	
ἀσπίδα	

11. « Ἴτε, παῖδες Ἑλλήνων... Ποῦ πρωτοακού-
στηκε αὐτὴ ἡ πολεμικὴ ἰαχή;
... Μαραθῶνα

12. Πῶς ὠνομάστηκε ἡ Εἰρήνη, ποῦ ὑπογράφηκε μετὰ τὸ Θά-
νατο τοῦ Κίμωνος;

... Εἰρήνη... ἀπὸ τὴν κοίτην τοῦ Κίμωνος

14. Ποιὸ ἦταν τὸ τέλος τοῦ Πανσάνια;

✓
15. Νὰ ἰχνογραφῆσης ἐπιθετικά καὶ ἀμυντικά ὄπλα ἀρχαίων ὀπλιτῶν.

16. Ποῖος καὶ γιὰτὶ ὀνομάσθηκε Ὀλύμπιος;

.....
17. Ποῖος εἶναι ὁ « Χρυσοῦς αἰὼν »;

βαλ. φερικίος.....

18. Γράψε σὲ μιὰ κόλλα τοὺς Σοφοὺς, Ἱστορικοὺς, Καλλιτέχνες ποὺ ἔζησαν καὶ δημιούργησαν τὸν Χρυσοῦν αἰῶνα.

.....
19. Ποῖα εἶναι τὰ μεγάλα ἔργα ποὺ ἔκαμε ὁ Περικλῆς.

Περικλέους - φειχθῆναι.....

.....
20. Τί συμπεράσματα βγαίνουν ἀπὸ τὴν περίοδο τῶν Περσικῶν πολέμων μέχρι καὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους καὶ ποῖα διδάγματα;

γιατὶ καὶ ἐναυάγισε γόγο φεικίης ἰα καὶ θοίκα καὶ
ζῆφση

Μάζευμα ἐλαιῶν

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΑΚΜΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ (477 - 404)

0 1. Οἱ Ἀθηναῖοι ἡγεμόνες τῶν συμμάχων

Οἱ Ἀθηναῖοι ἔπαιζαν τὸ σπουδαιότερο ρόλο στὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Περσῶν. Μόνοι ἐπολέμησαν καὶ ἐνίκησαν τοὺς Πέρσες στὸ Μαραθῶνα. Δυὸ φορές ἐθυσίασαν τὴν πόλι τους στὴ μανία τοῦ Ξέρξη.

Οἱ Ἕλληνες ἐνωμένοι μπροστὰ στὸν Περσικὸ κίνδυνο, ἐπέτυχαν τὶς νίκες στὴ Σαλαμίνα, στὶς Πλαταιῆς καὶ στὴ Μυκάλη.

Γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἑλλάδος, οἱ Ἀθηναῖοι, ἐδέχτηκαν νὰ γίνουν ἀρχηγοὶ τοῦ στόλου καὶ τοῦ στρατοῦ οἱ Σπαρτιαῖτες στρατηγοί, Εὐριβιάδης καὶ Πausανίας.

Μὲ τὸ ἐπεισόδιο τοῦ Πausανία ὅμως, οἱ σύμμαχοι ἀνεγνώρισαν ὡς ἀρχηγούς τοὺς Ἀθηναίους.

Οἱ Ἀθηναῖοι διώρισαν ἀρχηγὸ τοῦ στόλου τὸν Ἀριστείδη. Ὁ Ἀριστείδης τὸ 478 π.Χ. ἐκάλεσε ὅλες τὶς συμμαχικὲς πόλεις στὴ Δῆλο. Ἔλαβαν μέρος ὅλα τὰ νησιά καὶ οἱ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας. Ὁ Ἀριστείδης ἐπρότεινε νόμους καὶ ὠργάνωσε μιὰ μεγάλη συμμαχία ὑπὸ τὴν προεδρία τῶν Ἀθηναίων. Τὴν Ἀθηναϊκὴν συμμαχία. Καθώρισε ὅτι κάθε πόλι πρέπει νὰ προσφέρῃ ὠρισμένα χρήματα, πλοῖα καὶ ἄνδρες γιὰ τὸ συμμαχικὸ στρατό. Τὰ χρήματα ἔφταναν τὰ 460 τάλαντα καὶ τὸ ταμεῖο θὰ ἦταν στὸ ἱερὸ νησί Δῆλος.

Σιγὰ - σιγὰ ὅμως τὰ πράγματα ἄλλαξαν. Ὁ Ἀριστείδης πέθανε. Τὸ ταμεῖο μεταφέρθηκε ἀπὸ τὴ Δῆλο στὴν Ἀθήνα. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Δήμου διέθετε τὰ συμμαχικὰ χρήματα ὅπως ἤθελε. Οἱ πόλεις ποὺ δὲν μπορούσαν νὰ δώσουν πλοῖα ἔπρεπε νὰ δώσουν χρήματα. Οἱ Ἀθηναῖοι

μέ ύπαλλήλους εϊσέπραττον τούς φόρους. "Οσες πόλεις δέν ύπάκουαν, τις ύπέτασσαν.

"Ετσι οί 'Αθηναϊοι άπό σύμμαχοι έγιναν κυρίαρχοι και τύραννοι. 'Η συμμαχία περιλάμβανε τις πόλεις τής 'Αττικής, τή Μεγαρίδα, τή Φωκίδα, Λοκρίδα, Εϋβοία, Αίγυια, Κυκλάδες τά νότια παράλια τής Θράκης, τής Μακεδονίας, τις πόλεις τής Μ. 'Ασίας, τή Ναύπακτο, Κεφαλληνία και Ζάκυνθο.

✓ 2. 'Ο Περικλής

Μετά τούς Περσικούς πολέμους ένας μεγάλος άνδρας έκυβέρνησε τήν 'Αθήνα. 'Ο Περικλής. 'Ηταν γυιός του Ξανθίππου, του νικητού τής Μυκάλης και τής 'Αγαρίστης, άνεψιάς του Κλεισθένους.

Γεννήθηκε τό 495 π.Χ. 'Ηταν πολύ μορφωμένος και καλός ρήτορας. "Ελαβε μέρος στους Περσικούς πολέμους και γρήγορα άνακατεύθηκε στην πολιτική. 'Επί 40 χρόνια ήταν άρχηγός του Δημοκρατικού κόμματος με αντίπαλο τον Κίμωνα. Είχε σπουδαίες άρετές. 'Ηταν σοβαρός, λιγλόγος, γενναίος αλλά όχι φιλοπόλεμος.

Μιλούσε με τέχνη, με ισχυρή φωνή και βαθειές σκέψεις. Τό παρράστημά του, ή συμπεριφορά του, ή βροντερή φωνή του, ήταν τέτοια που οί 'Αθηναϊοι τον παρομοίαζαν με τον Δία και τον έλεγαν 'Ολύμπιο. Μιλούσε σπάνια στην έκκλησία του δήμου, σε κρίσιμες περιστάσεις, μά ή γνώμη του γινόταν πάντα δεκτή. 'Επί 25 χρόνια οί

'Αθηναϊοι τον έψήφισαν στρατηγός και κυβερνούσε τήν 'Αθήνα.

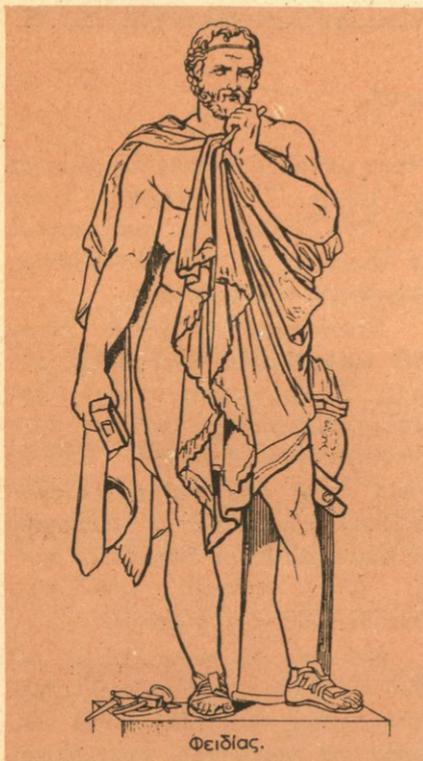
'Ο Περικλής έδωσε καινούργια όψι στην πόλι. 'Εδημιούργησε τον μεγαλύτερο έμπορικό και πολεμικό στόλο τής έποχής. Ωχύρωσε τήν 'Αθήνα με τά μακρά τείχη, τά όποια ένωσαν τον Πειραιά με τήν

Περικλής

Ἄθῆνα καὶ τὸ Φάληρο. Σὲ περίπτωσι πολέμου, μέσα στὰ τείχη αὐτὰ
μποροῦσαν νὰ συγκεντρωθοῦν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς.

Ἐπίσης ἐστόλισε τὴν Ἀθῆνα μὲ ναοὺς, στοᾶς, ἀγορᾶς, θέατρα,
γυμναστήρια καὶ λουτρά. Ἄλλὰ τὸ
σπουδαιότερο στολίδι τῆς Ἀθῆνας

Φειδίας.

Σοφοκλῆς.

ἦταν ὁ ἱερός βράχος τῆς Ἀκροπόλεως μὲ τὰ διάφορα ἔργα ποὺ καὶ
σήμερα θαυμάζονται ἂν κι εἶναι ἐρείπια.

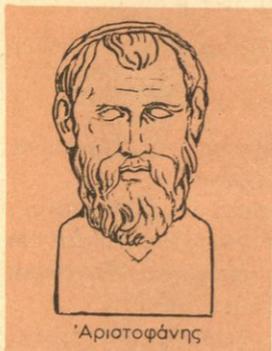
Ἐδωσε ἄφθονα χρήματα καὶ ὅλα τὰ μέσα στοὺς ἀρχιτέκτονες
Ἰκτίνο καὶ **Καλλικράτη** καὶ ἔκτισαν τὸ θαῦμα τῶν αἰῶνων τὸν **Παρ-
θενῶνα**, ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς Ὁ γλύπτης **Φειδίας** ἐστόλισε τὸ ναὸ μὲ
ἀγάλματα καὶ παραστάσεις. Ἐνα χρυσελεφάντινο ἀγαλμα τῆς Ἀθη-
νᾶς ἐστόλιζε τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ, καὶ ἓνα θεώρατο χάλκινο τοποθε-
τήθηκε ἀπ' ἔξω. Ἐγιναν τὰ **προπύλαια** ξαναχτίστηκε καὶ τὸ **Ἐρέ-
χθειον**. Ὁ **Κίμωνας** εἶχε κάμει τὸν ναὸ τῆς **Ἀπτέρου Νίκης**.

Μεγάλο ἐνδιαφέρον ἔδειξε ὁ **Περικλῆς** γιὰ τὰ γράμματα, καὶ τὸ

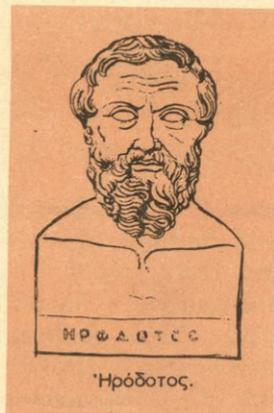
θέατρο. Τότε έζησαν και έγραψαν οι μεγάλοι ποιητές **Αισχύλος, Σοφοκλής, Εύριπίδης, Αριστοφάνης**. Οι ιστορικοί **Έρόδotos και Θουκυδίδης** και οι μεγάλοι σοφοί **Σωκράτης και Πλάτων**.

Ο Περικλής έπρότεινε την ένωση όλων των Έλληνικων πόλεων σ' ένα δυνατό κράτος με πρωτεύουσα την Αθήνα.

Η Αθήνα με την άπέραντη ήγεμονία της, με τις τέχνες και τα γράμματα, το εμπόριο και τη βιομηχανία, έ-

Αριστοφάνης

Έρόδotos.

Θουκυδίδης.

φτασε στην εποχή του Περικλέους σ' ένα μεγάλο πολιτισμό. Ο κόσμος όλος ακόμη μελετά, θαυμάζει και σέβεται τα έργα της. Η εποχή αυτή λέγεται στην ιστορία « Χρυσός αιώνας του Περικλέους ».

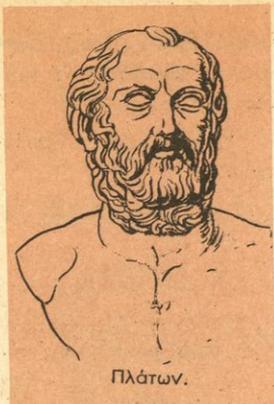
3. Άλλες πόλεις της Ελλάδος

Έκτός από τη Σπάρτη, που ήταν ξακουστή για το στρατό της και τη δύναμή της και την Αθήνα ξακουστή για τα γράμματα και τις τέχνες, στην αρχαία Ελλάδα υπήρχαν και άλλες πόλεις.

α) **Στην Πελοπόννησο.** Στο κέντρο κατοικούσαν οι Αρκάδες με σπουδαίες πόλεις την Τεγέα και τη Μαντινεία. Στην ανατολική Πελοπόννησο ήταν το Άργος, οι Μυκήνες, ή Τίρυνθα, πόλεις με δύναμη και πολιτισμό. Η Κόρινθος ήταν στο εμπόριο και τη ναυτιλία.

β) **Στη Στερεά Ελλάδα.** Η Θήβα ήταν η ισχυρότερη πόλη της Βοιωτίας. Επίσης ήταν ο Όρχομενός, οι Πλαταιές, ή Χαιρώνεια, τα Δεΰκτρα. Στη Φωκίδα ήταν οι Δελφοί. Στη Φθιώτιδα κατοικούσαν οι Άχαιοί. Στη δυτική Στερεά κατοικούσαν οι Άκαρνάες και οι Αιτωλοί, λαοί όρεινοι και απομονωμένοι.

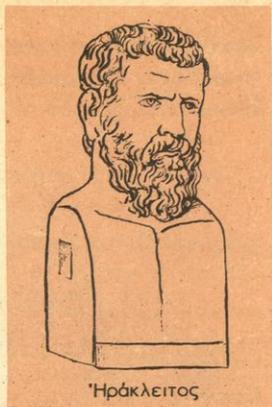
γ) **Στην Ήπειρο.** Υπήρχε το μαντείο της Δωδώνης. Πόλεις

Πλάτων.

Δημόκριτος (·)

Ἡράκλειτος

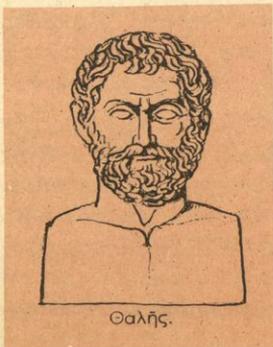
ἦσαν ἡ Χίμαιρα, ἡ Φοινίκη, ἡ Χαλκίδα, ἡ Χαράδρα, ἡ Ἡράκλεια. Κατοικοῦσαν οἱ Χάονες, οἱ Θεσπρωτοὶ καὶ οἱ Μολοσσοί.

δ) **Στὴ Θεσσαλία.** Πόλεις ἦσαν ἡ Λάρισσα, οἱ Παγασσές, ἡ Κρανῶνα, οἱ Φερρές, τὰ Φάρσαλα, ἡ Τρίκκη. Ἡ Θεσσαλία εἶχεν ὀλιγαρχικὸ πολίτευμα μὲ δυὸ τάξεις. Διέθετε τὸ περίφημο Θεσσαλικὸ ἵππικὸ μὲ δύναμι 6.000 ἵππεῖς καὶ 10.000 πεζοὺς.

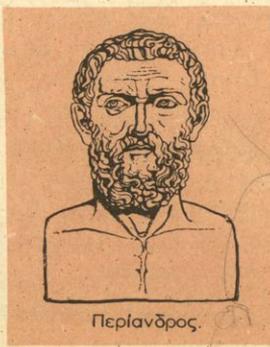
ε) **Στὴ Μακεδονία.** Ὁ μακεδονικὸς λαός, δωρικῆς καταγωγῆς ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ μάχεται διαρκῶς ἐναντίον τῶν βορεινῶν λαῶν. Πρώτη πρωτεύουσα τῶν Μακεδόνων ἦσαν αἱ Αἰγαί, κοντὰ στὴ σημερινὴ Ἔδεσσα. Ἀργότερα ὁ βασιλιάς Ἀρχέλαος μετέφερε τὴν πρωτεύουσα στὴν Πέλλα.

στ) Ἐπίσης στὴν Κάτω Ἰταλία καὶ στὴ Σικελία ιδρύθηκαν πολὺς ἀποικίες γι' αὐτὸ καὶ ἐλέγονταν Μεγάλῃ Ἑλλάδα. Σπουδαῖες ἦσαν οἱ πόλεις : ἡ Μεσσήνη, ὁ Κρότωνας, ἡ Κατάνη, οἱ Συρακοῦσες.

Ἀλλὰ καὶ στὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τὸν Βόσπορο, ὑπῆρχαν Ἑλληνικες ἀποικίες, Χαλκηδών, Βυζάντιον, Σινώπη, Τραπεζοῦς κ. ἄ.

Θαλῆς.

Περικλῆς.

Ἐπιμενίδης (·)

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ

Περίληψις

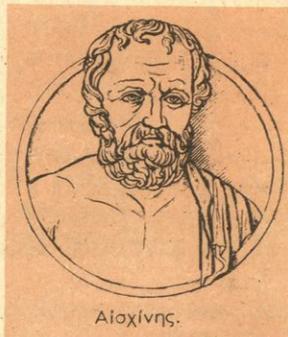
1. Μετά την Κιμώνειο ειρήνην ἡ Ἀθήνα γνωρίζει μεγάλη ἀκμή. Ἔχουν συμμάχους πολλές ἑλληνικὲς πόλεις. Παίρνουν στὰ χέρια τους τὸ ἐμπόριο ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ἔχουν ἰσχυρὸ ἐμπορικὸ καὶ πολεμικὸ στόλο. Τὸ κρατικὸ Ταμεῖο εἶναι γεμᾶτο. Στὰ χρόνια

Πιττακός

Βίας.

Αἰσχίνης.

τοῦ Περικλῆ δημιουργοῦν τὸ Θαῦμα τοῦ ἀθηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ζοῦν τὰ χρόνια αὐτὰ οἱ μεγαλύτεροι ποιητὲς, φιλόσοφοι, ρήτορες, γλύπτες κλπ. ὅλων τῶν αἰώνων. Ἄλλες ἑλληνικὲς πόλεις, ποὺ ἀκμάζουν, ἦταν : ἡ Σπάρτη - Κόρινθος - Ἄργος - Κέρκυρα - Θήβα - Συρακοῦσες.

Ἔργασίες

1. Νὰ φτιάξετε ἓνα λεύκωμα μὲ κάρτ-ποστὰλ ἀρχαίων ἀγαλμάτων.

2. Ὁ αἰώνας τοῦ Περικλέους ὠνομάστηκε χρυσοῦ αἰών. καὶ... ἀπορ. ἀ. κ. ε. α. α.

3. Τὰ παρακάτω ὀνόματα μεγάλων ἀνδρῶν νὰ τὰ βάλῃς στὴν ἀντίστοιχη στήλη. (Σωκράτης Σοφοκλῆς - Θουκυδίδης - Ξενοφῶν - Αἰσχύλος - Εὐριπίδης - Ἀριστοφάνης - Φειδίας - Πλάτων - Ἡρόδοτος - Πραξιτέλης).

1. Ἱστορικοὶ

2. Ποιητὲς

3. Φιλόσοφοι

4. Γλύπτες

...Θουκ. κ. ε. α. α.

...Σοφοκλῆς

...Σωκράτης

...Φειδίας

...Ξενοφῶν

...Αἰσχύλος

...Πλάτων

...Πραξιτέλης

...Ἡρόδοτος

...Εὐριπίδης

...Αριστοφάνης

...Πλάτων

4. Διάβασε στην 'Εγκυκλοπαίδειά σου για τὸ Σωκράτη - Αἰσχύλο - Φειδία - Θουκυδίδη. Γράψε μικρὴ περίληψη, γιὰ τὴν ἀνακοίνωσής σου τὴν τάξη σου.

5. Σοφός... ^{Σοφοφάνης}
 Σοφώτερος ^{Εὐφρανίδης}
 Ἄνδρῶν δ' ἀπάντων σοφώτατος... ^{Σωκράτης}...

6. Γράψε τὰ ὀνόματα τῶν 9 Μουσῶν καὶ τῶν 7 σοφῶν.

Οἱ Μοῦσες

Οἱ ἑπτὰ Σοφοὶ

- 1..... Μελπομένη.....
- 2..... Θέτις.....
- 3..... Εὐτέρπη.....
- 4..... Κοιτίτις.....
- 5..... Πολύμηνα.....
- 6..... Ἐρατώ.....
- 7..... Τερψιχόρη.....
- 8..... Ῥαψοδία.....
- 9..... Ἐρατώ.....

- 1... Θαλής = Μιλήσιος.....
- 2... Πυθαγόρας = Μελισσηναῖος.....
- 3... Βίανος = Πρωτεύης.....
- 4... Ψωφών = Ἀθηναῖος.....
- 5... Κλεόβουλος = Ἀρκεσῖας.....
- 6... Μύσων = Χερσεύς.....
- 7... Χιχναῖος = Λεωνεῖος.....

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΟΙ ΕΜΦΥΛΙΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Πελοποννησιακὸς πόλεμος (431 -404)

1. Αἷτια καὶ ἀφορμὲς τοῦ πολέμου

Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ σύμμαχοι ἔγιναν σιγα - σιγὰ κυρίαρχοι τῶν ἄλλων πόλεων. Οἱ συμμαχικὲς πόλεις ἐπλήρωναν φόρους στὴν Ἀθήνα γιὰ τὸ συμμαχικὸ ταμεῖο. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως ἐξόδευαν τὰ χρήματα γιὰ νὰ ὀχυρώνουν τὴν Ἀθήνα καὶ τὸν Πειραιᾶ, νὰ δυναμώνουν τὸν πολεμικὸ τους στόλο καὶ νὰ καλλωπίζουν τὴν Ἀθήνα. 300 πολεμικὰ πλοῖα, 30 χιλιάδες στρατὸς καὶ 1200 ἵππεῖς ἦταν ἡ δύναμι τῆς Ἀθήνας. Τιμωροῦσαν κάθε πόλι πού ἤθελε νὰ φύγη ἀπὸ τὴ συμμαχία.

Ἡ περήφανη Σπάρτη ἔφυγε γρήγορα ἀπὸ τὴ συμμαχία. Δὲν ἔβλεπε μὲ καλὸ μάτι τὴν πρόοδο, τὸν πλοῦτο καὶ τὴν δύναμι τῆς Ἀθήνας. Φοβόταν πὼς πολὺ γρήγορα ὅλη ἡ Ἑλλάδα θὰ βρισκεται στὰ χέρια τῶν Ἀθηναίων.

Οἱ Σπαρτιατὲς ἐπέτυχαν νὰ πάρουν μὲ τὸ μέρος τους ὅλες τὶς πόλεις τῆς Πελοποννήσου. Ὁ στρατὸς τῆς ἔφτανε τὶς 100 χιλιάδες.

Οἱ συμμαχικὲς πόλεις πάλι ἔβλεπαν τὴν κατάστασί τους κάθε μέρα νὰ χειροτερεύη. Ἀπὸ σύμμαχοι γίνονταν ὑπόδουλοι. Οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς κυβερνοῦσαν μὲ ἐντοπίους φίλους τους ἢ καὶ μὲ Ἀθηναίους. Γι' αὐτὸ ζητοῦσαν εὐκαιρία νὰ βγοῦν ἀπὸ τὴ συμμαχία.

Ἕνας ἐμφύλιος πόλεμος κουφόβραζε. Ἡ ἀφορμὴ δὲν ἄργησε νὰ δοθῆ γιὰ νὰ ξεσπάσῃ.

Οἱ πόλεις τῆς Βοιωτίας, τῆς Λοκρίδος τῆς Φωκίδας, ἔφυγαν ἀπὸ τὴν Ἀθηναϊκὴ συμμαχία. Ἡ Εὐβοία προσπάθησε νὰ φύγη, ἀλλὰ τιμωρήθηκε σκληρὰ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Περικλῆ. Τὰ Μέγαρα πῆγαν μὲ τὴ Σπάρτη καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπαγόρευσαν στὰ πλοῖα τῶν Μεγαρέων νὰ σταματοῦν σὲ Ἀθηναϊκὰ λιμάνια.

Ἡ Κόρινθος ἄρχισε πόλεμο μὲ τὴν Κέρκυρα. Οἱ Κερκυραῖοι ἐζήτησαν τὴ βοήθεια τῶν Ἀθηναίων καὶ ἡ Κόρινθος τὴ βοήθεια τῆς Σπάρτης.

Οἱ Σπαρτιατὲς βρίσκουν εὐκαιρία νὰ ταπεινώσουν τοὺς Ἀθηναίους. Στέλνουν πρέσβεις στὴν Ἀθήνα καὶ ζητοῦν α) νὰ ἐξορισθῆ ὁ Περικλῆς, γιὰτὶ ἐτοιμάζει πόλεμο καὶ β) νὰ διαλυθῆ ἡ Ἀθηναϊκὴ συμμαχία.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἀποφασίζουν τὸν πόλεμο καὶ διώχουν τοὺς πρέσβεις τῆς Σπάρτης.

2. Πρώτη περίοδος τοῦ πολέμου (431 - 411)

Τὴν ἀνοιξὶ τοῦ 431 π.Χ., ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, **Ἀρχίδαμος** μὲ 50 χιλ. στρατὸ μπῆκε στὴν Ἀττικὴ. Στέλνει κήρυκες στοὺς Ἀθηναίους γιὰ εἰρήνη. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως ἀρνοῦνται καὶ τοὺς διώχουν. Ὁ κήρυκας φεύγοντας εἶπε : « Ἀυτὴ ἡ μέρα θὰ γίνῃ ἀρχὴ γιὰ μεγάλα κακὰ στοὺς Ἕλληνας ». Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς συγκεντρώνονται πιά στὰ φρούρια καὶ στὰ μακρὰ τείχη. Ὁ στρατὸς τῆς Πελοποννήσου καταστρέφει τὰ κτήματα, κόβει δένδρα, καίει σπίτια καὶ ὕστερα ἀπὸ 40 ἡμέρες φεύγει. Ἄλλὰ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὸ στόλο τους καταστρέφουν τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου.

Τὸν ἄλλο χρόνο. ξαναρχονται οἱ Πελοποννήσιοι. Τρομερὴ ἀρρώστια, ὁ λοιμὸς πέφτει στὴν Ἀθήνα, ποὺ εἶναι γεμάτη πρόσφυγες. Κάθε μέρα πεθαίνουν. Δὲν προφθαίνουν νὰ θάψουν τοὺς νεκροὺς. Πεθαίνει καὶ ὁ Περικλῆς. Οἱ Πελοποννήσιοι ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ λοιμοῦ ἔφυγαν.

Τὸ 425 π.Χ. Οἱ Σπαρτιᾶτες ξαναμπαίνουν στὴν Ἀττικὴ. Οἱ Ἀθηναῖοι στέλνουν τὸ στρατηγὸ **Δημοσθένη** καὶ καταλαμβάνει τὴν Πύλο γιὰ νὰ ξεσηκώσῃ σὲ ἐπανάστασι τοὺς Μεσσηνίους. καὶ τοὺς εἰλωτες. Οἱ Σπαρτιᾶτες ἀναγκάζονται τότε καὶ γυρίζουν στὴ Σπάρτη μὰ δὲν μπόρεσαν νὰ διώξουν τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τὴν Πύλο. Τότε στέλνουν τὸ στρατηγὸ **Βρασίδα** μὲ στρατὸ καὶ στόλο στὴ Χαλκιδικὴ γιὰ νὰ ξεσηκώσῃ τὶς ἀποικίαις τῶν Ἀθηναίων σὲ ἐπανάστασι. Οἱ Ἀθηναῖοι στέλνουν στὴ Χαλκιδικὴ τὸν **Κλέωνα**. Ἡ μάχη δόθηκε στὴν **Ἀμφίπολι**. Οἱ νεκροὶ ἦταν χιλιάδες καὶ ἀπὸ τὶς δυὸ παρατάξεις. Σκοτώθηκαν καὶ οἱ στρατηγοὶ Κλέων καὶ Βρασίδας. Στρατηγὸς τῆς Ἀθήνας ἔγινε ὁ **Νικίας**. Κατάφερε καὶ ὑπογράφηκε εἰρήνη μὲ τοὺς Σπαρτιᾶτες γιὰ 50 χρόνια ἀπὸ τὸ ὄνομά του ὠνομάσθηκε **Νικίειος Εἰρήνη**.

3. Δευτέρα περίοδος τοῦ πολέμου (421 - 403)

Ἡ Νικίειος εἰρήνη δὲν ἐχάρισε τὴν ἡσυχία στὴν Ἑλλάδα γιὰ πολὺ καιρὸ. Ἡ Ἀθήνα καὶ ἡ Σπάρτη εἶναι ἰσχυρὲς ἀκόμη. Ὁ στρατὸς τῆς Σπάρτης βρίσκεται στὴ Χαλκιδικὴ καὶ τῶν Ἀθηναίων στὴν Πύλο. Στρατηγὸς στὴν Ἀθήνα εἶναι ὁ **Ἀλκιβιάδης**, ἀνεψιὸς τοῦ Περικλῆ. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Σωκράτη. Ἀπὸ μικρὸς διακρίθηκε στὴν πολιτικὴ καὶ στὶς μάχες. Εἶναι ὅμως φιλόδοξος καὶ ἀρχηγὸς τῆς πολεμικῆς μερίδος. Ἐπεισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐκστρατεύσουν στὴ Σικελία,

νά τήν καταλάβουν ὀλόκληρη. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαμαν μεγάλες προετοιμασίες. Ἐτοίμασαν 134 πλοῖα καί 7.000 στρατό. Στρατηγούς διώρισαν τόν **Ἀλκιβιάδην** τόν **Νικία** καί τόν **Λάμαχο**.

Τό πρῶτὸ πλοῖο θὰ ἔφυγε ὁ στόλος εὐρέθησαν σπασμένα τὰ ἀγάλματα τῶν ἐρωῶν. Αὐτὸ θεωρήθηκε ἀσέβεια στοὺς θεούς. Οἱ Ἀθηναῖοι κατηγόρησαν τόν Ἀλκιβιάδην ἀλλὰ ἡ δίκη δὲν ἔγινε.

Ὁ στόλος ἔφθασε στὴ Σικελία καὶ πολιορκήσῃ τις Συρακοῦσες. Στὶς μάχες σκοτώθηκε ὁ στρατηγὸς Λάμαχος. Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκάλεσαν τόν Ἀλκιβιάδην στὴν Ἀθήνα νὰ δικασθῇ γιὰ τὴν καταστροφὴ τῶν ἀγαλμάτων. Αὐτὸς ὅμως ἔφυγε ἀπὸ τὴ Σικελία καὶ πῆγε στὴ Σπάρτη. Ἐπρόδωσε τὰ σχέδια τῶν Ἀθηναίων καὶ τοὺς συμβούλευσε νὰ στείλουν στρατὸ στὴ Σικελία κατὰ τῶν Ἀθηναίων.

Οἱ Σπαρτιᾶτες ἀμέσως ἔστειλαν τὸ γενναῖο στρατηγὸ **Γύλιππο** μὲ 3.000 ἄνδρες. Σπαρτιᾶτες καὶ Συρακοῦσσοι ἐνώθηκαν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν νέα βοήθεια τὸ στρατηγὸ Δημοσθένη μὲ 5.000 στρατό. Σκληρὲς μάχες ἀκολούθησαν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔπαθαν πανωλεθρία. Ὁ στόλος τοὺς κατεστράφη, 7.000 ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλιτὲς πιάστηκαν αἰχμάλωτοι, καθὼς καὶ οἱ στρατηγοὶ Νικίας καὶ Δημοσθένης. ✓

4. Τρίτη περίοδος τοῦ πολέμου (413-404 π.Χ.)

Μετὰ τὴν καταστροφὴ τῶν Ἀθηναίων στὴ Σικελία, ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης **Ἄγις** μὲ πολὺ στρατὸ ἐπροχώρησε στὴν Ἀττικὴ, καὶ κατέλαβε τὴ **Δεκέλεια**. Ἐκεῖ ὠχυρώθηκε καὶ συνεχῶς ἔκανε ἐπιδρομὲς. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν μπορούσαν νὰ βγοῦν ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη νὰ ἐργαστοῦν. Βρίσκονταν σὲ δύσκολη θέσι, ἀλλὰ δὲν ἔχασαν τὸ θάρρος. Κατασκεύασαν ἄλλα 128 πλοῖα, ἀποφασισμένοι νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα.

Οἱ Σπαρτιᾶτες πῆραν χρήματα ἀπὸ τὸ σαράπη τῶν Περσῶν **Τισσαφέρην** καὶ ἔκαναν καὶ οἱ ἴδιοι στόλο, κατὰ συμβουλὴ τοῦ Ἀλκιβιάδου. Ὁ Ἀλκιβιάδης ὅμως δυσαρεστήθηκε ἀπὸ τοὺς Σπαρτιᾶτες καὶ ζήτησε συγγουσίαν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ Ἀθηναῖοι ξέχασαν τὰ σφάλματά του καὶ τὸν διώρισαν πάλι ἀρχηγὸ τοῦ στόλου. Μὲ τὸ στόλο του ἐπλευσε στὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, συναντήθηκε μὲ τὸ στόλο τῆς Σπάρτης καὶ τοὺς νίκησε πολλὰ φορές. Σὲ μιὰ ναυμαχία ὅμως ἔχασε 15 πλοῖα, οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐξώρισαν.

Τὸ 405 ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων βρισκόταν στοὺς **Αἰγὸς Ποταμοὺς** τῆς Θράκης. Οἱ ναῦτες διεσκέδαζαν στὴ στεριά. Ὁ στρατηγὸς τῶν Σπαρτιατῶν **Λύσανδρος**, ἔκαμε ξαφνικὴ ἐπίθεσι, κατέστρεψε τὰ πλοῖα ἀποβίβασε στρατὸ στὴ ξηρὰ καὶ τοὺς ἔπιασε ὅλους αἰχμάλωτους.

Ἡ καταστροφή τῶν Ἀθηναίων ἦταν τελικὴ. Μόνο ἓνα πλοῖο ἡ Πάραλος σώθηκε κι ἔφερε στὴν Ἀθήνα τὴν κακὴ εἶδησι.

Ἐπειτα ὁ Λύσανδρος ἐπλευσε στὸ Σαρωνικὸ καὶ πολιορκῆσε τὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ὁ Βασιλιάς Ἀγίς τὴν πολιορκῆσε ἀπὸ ξηρά. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀντιστάθηκαν γιὰ λίγο καιρὸ, ἀλλὰ τὸ Μάρτιο τοῦ 404 π.Χ. ἀναγκάστηκαν νὰ παραδοθοῦν.

Οἱ Ἀθηναῖοι ὑποχρεώθηκαν : 1) Νὰ γκρεμίσουν τὰ μακρὰ τεῖχη. 2) Νὰ παραδώσουν τὸ στόλο. 3) Νὰ ἐπαναφέρουν τοὺς ἐξορίστους. 4) Νὰ ἔχουν τοὺς ἴδιους φίλους καὶ ἐχθροὺς μὲ τοὺς Σπαρτιᾶτες. 5) Νὰ διοικοῦνται ἀπὸ 30 τυράννους.

Ὁ Πελοποννησιακὸς Πόλεμος κράτησε 27 χρόνια. 500 πλοῖα, 500 χιλ. ὀπλίτες, καὶ ναῦτες σκοτώθηκαν στίς μάχες κι ἀπὸ τίς δύο παρατάξεις. Ἡ Ἀθήνα ἔχασε τοὺς ἀρίστους τῶν πολιτῶν, ἡ Ἀττικὴ καταστράφηκε. Οἱ Σπαρτιᾶτες ἐπῆραν Περσικὰ χρήματα γιὰ νὰ πολεμήσουν τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας παραχωρήθηκαν στοὺς Πέρσες μὲ τὴ συμφωνία τοῦ Λυσάνδρου — Τισσαφέρους.

Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς παρακμῆς τοῦ ἀρχαίου κόσμου. √

5. Ἡγεμονία τῆς Σπάρτης

Μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο καὶ τὴν ὑποταγὴ τῆς Ἀθήνας, ἰσχυρότερο κράτος ἀναδείχθηκε ἡ Σπάρτη. Ἡ Ἀθηναϊκὴ συμμαχία διαλύθηκε καὶ σχεδὸν ὅλες οἱ πόλεις εἶχαν προσχωρήσει στὴ συμμαχία τῆς Σπάρτης.

Οἱ ὑποσχέσεις τοὺς ὅτι ἀγωνίζονται γιὰ τὴν ἰσότητα τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, διαλύθηκαν μὲλις τελείωσε ὁ πόλεμος.

Ὁ Λύσανδρος διώρισε σὲ κάθε πόλι κι ἓνα Σπαρτιᾶτη διοικητὴ, ποὺ τὸν ἔλεγαν ἀρμοστή. Στίς μεγαλύτερες πόλεις ἔβαλαν καὶ φρουρὰ ἀπὸ Σπαρτιᾶτες στρατιῶτες. Οἱ ἀρμοστές μαζὶ μὲ ντόπιους φίλους τοὺς διοικοῦσαν σκληρὰ, τυραννικά. Ἡ θέλησί τοὺς ἦταν νόμος γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους Ἕλληνας.

Ὅλες οἱ Ἑλληνικὲς πόλεις ἦσαν ὑποχρεωμένες νὰ πληρώνουν φόρους στὴ Σπάρτη. Ἡ Σπάρτη ἐπέβαλε σκληρὰ τὴ θέλησί της σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἄρχισαν νὰ ἀντιπαθοῦν καὶ νὰ μισοῦν τοὺς Σπαρτιᾶτες. Ζητοῦσαν εὐκαιρία ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν ἡγεμονία τῆς Σπάρτης. Ἡ ἡγεμονία της κράτησε 27 χρόνια.

6. ΟΙ τριάκοντα τύραννοι στήν Ἀθήνα

Ὁ Λύσανδρος γιά τή διοίκησι τῆς Ἀθήνας διώρισε 30 Ἀθηναίους φίλους του. Αὐτοὶ κυβέρνησαν σάν πραγματικοὶ τύραννοι. Ἐφόρευσαν ὅλους τοὺς Ἀθηναίους στρατηγούς καὶ ἄρχοντες, περίπου 1500. Ἐξόριζαν, ἐφυλάκιζαν, χωρὶς νὰ δίνουν λόγο πουθενά. Σκληρότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς τυράννους ἦταν ὁ **Κριτίας**. Αὐτὸς ὑπέγραψε καὶ τὴν εἰρήνη μὲ τοὺς Σπαρτιᾶτες. Πολλοὶ Ἀθηναῖοι γιά νὰ γλυτώσουν ἐφυγαν στὴ Θήβα καὶ στὰ Μέγαρα.

Ἐνας παλιὸς στρατηγός, ὁ **Θρασύβουλος**, καταδιωγμένος στὴ Θήβα, μάζεψε ἄλλους 70 Ἀθηναίους καὶ μιὰ νύχτα μπῆκε στὴν Ἀθήνα καὶ κατέλαβε τὸ φρούριο *Φυλὴ* καὶ τὸν Πειραιᾶ. Στὶς μάχες ποὺ ἔγιναν σκοτώθηκε ὁ Κριτίας. Οἱ Ἀθηναῖοι χάρηκαν γιά τὶς νίκες τοῦ Θρασυβούλου, ἐδίωξαν τοὺς 30 τυράννους καὶ ξανάφεραν τὸ δημοκρατικὸ πολίτευμα τὸ 403 π.Χ.

7. Ἡ ἀνάβασις τοῦ Κύρου καὶ ἡ κάθοδος τῶν μυρίων

Ὅταν πέθανε ὁ βασιλιάς τῆς Περσίας Δαρεῖος ὁ δεῦτερος, ἄφησε δυὸ παιδιὰ τὸν **Κῦρο** ποὺ ἦταν σατράπης τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τὸν μεγαλύτερο **Ἀρταξέρξη**, ποὺ ἔγινε βασιλιάς. Ὁ Κῦρος ἤθελε νὰ πάρῃ τὴν βασιλεία. Συγκέντρωσε 100 χιλ. Περσικὸ στρατὸ καὶ 13 χιλ. Ἕλληνες μισθοφόρους καὶ ἐξεστράτευσε γιά τὴν πρωτεύουσα τοῦ κράτους, στὰ βάθη τῆς Ἀσίας. Ἡ ἐκστρατεία του ὠνομάστηκε «**Κύρου Ἀνάβασις**».

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀρταξέρξης συγκέντρωσε πολὺ στρατό. Οἱ δυὸ στρατοὶ συναντήθηκαν στὰ *Κούναξα*, κοντὰ στὴ Βαβυλῶνα. Ἐγινε φοβερὴ μάχη, οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τὸ στρατὸ τοῦ Ἀρταξέρξη ἀλλὰ σκοτώθηκε ὁ Κῦρος. Ἔτσι βρέθηκαν σὲ δύσκολη στιγμή. Ὁ Ἀρταξέρξης ζήτησε νὰ παραδώσουν τὰ ὅπλα, αὐτοὶ ὅμως ἀρνήθηκαν. Ἀπεφάσισαν νὰ γυρίσουν. Τότε ὁ στρατηγὸς τοῦ Ἀρταξέρξη **Τισσαφέρνης** ἐκάλεσε τοὺς Ἕλληνας στρατηγούς στὴ σκηνή του, νὰ συζητήσουν γιά τὴν ἐπιστροφή τους καὶ μὲ δόλο τοὺς ἐφόνευσε.

Οἱ Ἕλληνες ἔμειναν χωρὶς ἀρχηγούς. Ἐνας Ἀθηναῖος ὅμως, ὁ **Ξενοφών**, μαθητὴς τοῦ Σωκράτη, ἐκάλεσε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἔβγαλαν νέους στρατηγούς, ἀπεφάσισαν νὰ μὴν παραδώσουν τὰ ὅπλα καὶ νὰ γυρίσουν στὴν Ἑλλάδα. Τέσσαρες μῆνες ἐβάδιζαν μέσα στὰ βουνὰ τῆς Ἀρμενίας. Πέρασαν μεγάλους κινδύνους καὶ ταλαιπωρίες, βροχές, χιόνια, πείνα, κούρασι. Τέλος ἔφθασαν στὸν Εὐξείνιο Πόντο. Μόλις ἀντίκρυσαν τὴ θάλασσα ἐφώναξαν : *θάλαττα ! θάλαττα !* Ἀπὸ κεῖ μὲ πλοῖα πέρασαν τὸν Ἑλλησποντὸ καὶ γύρισαν στὴν πατρίδα τους.

Ἡ Ἐπιστροφή τῶν 10 χιλ. Ἑλλήνων λέγεται *Κάθοδος τῶν μυρίων* (μύριοι = 10.000).

8. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ἀγησιλάου (396 π.Χ.)

Μετὰ ἀπὸ τὴ μάχη στὰ Κούναξα, ὁ Τισσαφέρνης ἔγινε σατράπης τῆς Μ. Ἀσίας. Ὁ Ἀρταξέρξης τὸν διέταξε νὰ τιμωρήσῃ τις πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας γιατί βοήθησαν τὸν ἀδελφό του Κύρο.

Οἱ πόλεις ἐζήτησαν τὴ βοήθεια τῶν Σπαρτιατῶν. Τότε ἡ Σπάρτη ἔστειλε 20 χιλ. στρατὸ με στρατηγὸ τὸ βασιλιά **Ἀγησίλαο**.

Ὁ Ἀγησίλαος ἦταν μικρόσωμος καὶ κουτσός, ἀλλὰ φιλόδοξος καὶ ἰκανός στρατηγός. Ξεκίνησε ἀπὸ τὴν Αὐλίδα, ὅπως ἄλλοτε ὁ Ἀγαμέμνων στὸν Τρωϊκὸ πόλεμο, με σκοπὸ νὰ διαλύσῃ τὸ Περσικὸ Κράτος. Ἐφθασε στὴν Ἐφεσο, ἐνίκησε σὲ πολλές μάχες τὸν Τισσαφέρνη καὶ τέλος κατέλαβε καὶ τις Σάρδεις, πρωτεύουσα τῆς Λυδίας. Κυρίευσε πολλές πόλεις καὶ πῆρε ἄφθονα λάφυρα. Ὁ Ἀρταξέρξης καταδίκασε σὲ θάνατο τὸν Τισσαφέρνη γιὰ τις ἀποτυχίες του καὶ διώρισε ἄλλο στρατηγὸ τὸν **Τιθραύστη**. Ἀλλὰ καὶ τὸν νέο στρατηγὸ ὁ Ἀγησίλαος τὸν ἐνίκησε καὶ προχώρησε στὰ βόρεια τῆς Μ. Ἀσίας

Δὲν πρόφθασε ὅμως νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδια του, γιατί οἱ Κορινθιοί, οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκήρυξαν τὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς Σπάρτης. Σὲ μιὰ μάχη ποὺ δόθηκε στὸν Ἀλίαρτο, τῆς Βοιωτίας, νικηθήκαν οἱ Σπαρτιᾶτες καὶ ἐφονεύθη ὁ ἀρχηγός των Λύσανδρος.

Οἱ Ἐφοροὶ ἐκάλεσαν ἀμέσως τὸν Ἀγησίλαο. Ὁ Ἀγησίλαος ἄφησε στὴ Μ. Ἀσία 4 χιλ. στρατιῶτες καὶ με τὸν ὑπόλοιπο στρατὸ ἐγύρισε στὴν Ἑλλάδα. Στὴν Κορώνεια τῆς Βοιωτίας συνάντησε τὸ στρατὸ τῶν Θηβαίων, Κορινθίων, Ἀργείων καὶ Ἀθηναίων. Στὴ μάχη ποὺ ἔδωσε τοὺς ἐνίκησε καὶ τοὺς διέλυσε (394 μ.Χ.). Ἐφθασε στὴ Σπάρτη νικητῆς καὶ τὸν ὑποδέχθηκαν με μεγάλες τιμές.

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Ἀθηναῖοι με τὴ βοήθεια τοῦ βασιλιά τῆς Κύπρου **Εὐαγόρα** ἔκαμαν ἰσχυρὸ στόλο. Ὁ Ἀθηναῖος στρατηγός **Κόνων** με τὸ στόλο του ἐνίκησε τὸ στόλο τῆς Σπάρτης καὶ τὸν κατέστρεψε. Ὑστερα ἐπλευσε στὸν Πειραιᾶ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀμέσως ξανάχτισαν τὰ μακρὰ τείχη καὶ ἄρχισαν νὰ προετοιμάζουσαν ἰσχυρὸ στρατὸ καὶ στόλο.

Οἱ Σπαρτιᾶτες ἐφοβήθηκαν τὴν δύναμι τῶν Ἀθηναίων καὶ ζήτησαν τὴ συμμαχία τῶν Περσῶν. Οἱ Πέρσες πρόθυμα ἔσπευσαν νὰ βοηθήσουν τοὺς Σπαρτιᾶτες. Εἶχαν συμφέρον νὰ εἶναι χωρισμένοι οἱ Ἕλληνες καὶ νὰ μάχωνται μεταξύ τους, μέχρι νὰ καταστραφοῦν ἐντελῶς.

Τὴν ἀνοίξει τοῦ 387 π.Χ. οἱ Σπαρτιᾶτες ἔστειλαν τὸν ναύαρχο **Ἀνταλκίδα** νὰ ὑπογράψῃ εἰρήνη μὲ τὸν Ἀρταξέρξη.

Μὲ τὴν εἰρήνη αὐτὴ ποὺ ὠνομάσθηκε *Ἀνταλκίδειος Εἰρήνη*, οἱ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἡ Κύπρος ἔμειναν στὴν κυριαρχία τοῦ Ἀρταξέρξη. Οἱ Ἑλληνικὲς πόλεις δὲν εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ κάμουν μεταξὺ τους συμμαχία, οὔτε νὰ ἐνωθοῦν σ' ἓνα κράτος.

Ἦταν ἡ πιὸ ταπεινωτικὴ γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Τόσοι ἀγῶνες πῆγαν χαμένοι. Ὁ βασιλιάς τῆς Περσίας κανόνισε τὶς ὑποθέσεις τῶν Ἑλλήνων. Αὐτὸ ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐμφυλίων πολέμων.

ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΗΣ ΘΗΒΑΣ

9. Ἡ Τυραννία

Ἡ Θήβα ἦταν ἡ πιὸ δυνατὴ πόλις τῆς Βοιωτίας. Οἱ Σπαρτιᾶτες ἤθελαν νὰ τὴν ὑποτάξουν κι αὐτὴν.

Τὸ 382 π.Χ. στρατὸς τῆς Σπάρτης ἐπερνοῦσε ἀπὸ τὴ Θήβα καὶ πήγαινε στὴ Μακεδονία. Ὁ Θηβαῖος **Λεοντιάδης**, φίλος τῶν Σπαρτιᾶτῶν, ζήτησε τὴ βοήθειά τους καὶ κατέλαβε τὸ φρούριο *Καδμεία*. Ὑστερα ἐδιώξαν τὴν δημοκρατικὴ κυβέρνησι, ποὺ ἦταν κατὰ τῆς ἡγεμονίας τῆς Σπάρτης καὶ διώρισαν τοὺς ὀλιγαρχικοὺς **Λεοντιάδη**, **Ἀρχία** καὶ **Φίλιππο**. Οἱ ὀλιγαρχικοὶ διοίκησαν τυραννικὰ. Ἐφυλάκισαν, ἐξόρισαν καὶ ἐφόνευσαν ὅλους τοὺς ἀντιπάλους τους.

Πολλοὶ Θηβαῖοι γιὰ νὰ σωθοῦν πῆγαν στὴν Ἀθήνα. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ **Πελοπίδας**. Ἦταν γενναῖος καὶ καλὸς πατριώτης. Ἦθελε νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὴν τυραννία.

Ἐνα βράδυ τὸ 379 π.Χ., ὁ Πελοπίδας μὲ ἄλλους 12 νέους, μπῆκαν στὴ Θήβα σὰν κυνηγοὶ καὶ κρύφτηκαν σ' ἓνα φιλικὸ τους σπίτι. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ οἱ τυραννοὶ Ἀρχίας καὶ Φίλιππος γλεντοῦσαν σ' ἓνα σπίτι. Κάποτε ἔφτασε ἓνας ἀγγελιαφόρος κι ἔδωσε ἓνα γράμμα στὸν Ἀρχία. Τὸ γράμμα ἔγραφε ὅτι οἱ ἀντίπαλοί του βρίσκονται στὴ Θήβα. Ὁ Ἀρχίας μεθυσμένος εἶπε : « ἐς αὔριον τὰ σπουδαῖα » καὶ πέταξε τὸ γράμμα χωρὶς νὰ τὸ διαβάσῃ.

Σὲ λίγο μπῆκαν μέσα 12 νέοι, ντυμένοι μὲ γυναικεῖα ρούχα. Ὄρμησαν κι ἐφόνευσαν τοὺς τυράννους, ἀμέσως πῆγαν στὸ σπίτι τοῦ Λεοντιάδη κι ἐφόνευσαν κι αὐτόν.

Οἱ Θηβαῖοι ἐπανεστάτησαν ἀμέσως καὶ ἀνακήρυξαν τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, μὲ στρατηγούς τὸν **Πελοπίδα** καὶ τὸν **Ἐπαμεινώνδα**. Σ' ἓνα μῆνα ἐδιώξαν τὴν φρουρὰ τῶν Σπαρτιᾶτῶν ἀπὸ τὴν Καδμεία.

10. Ἡ μάχη στὰ Λεῦκτρα (371 π.Χ.)

Ὅλες οἱ Βιωτικὲς πόλεις συμμάχησαν μὲ τὴν Θήβα. Οἱ δύο στρατηγοὶ τῆς Θήβας ὠργάνωσαν ἄριστα τὸ στρατό. Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἦταν μορφωμένος καὶ ἐνάρετος. Εἶχε μεγάλες ἱκανότητες στὰ τρατιωτικά. Ἐφτιάζε ἕναν ὑπέροχο στρατό. 300 διαλεχτοὶ νέοι ἀποτελοῦσαν τὸν ἱερό λόχο. Ἦταν ἀποφασισμένοι νὰ νικήσουν ἢ νὰ πεθάνουν.

Οἱ Σπαρτιαῖτες ἀποφάσισαν νὰ τιμωρήσουν καὶ ὑποδουλώσουν τὴν Θήβα. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 371 π. Χρ. ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης **Κλεόμβροτος** μὲ 14.000 στρατό ἐβάδισε ἐναντίον τῶν Θηβῶν.

Οἱ Θηβαῖοι μὲ 6.000 στρατό συνάντησαν τὸν Κλεόμβροτο στὰ *Λεῦκτρα*. Ὁ Ἐπαμεινώνδας παρέταξε τὸ στρατό του μ' ἕνα νέο σχέδιο. Τὴν *λοξὴ φάλαγγα*. Στὸ ἀριστερὸ μέρος τῆς παρατάξεώς του ἔβαλε μπροστά τὸ ἱππικὸ καὶ πίσω τὸν ἱερό λόχο μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ἐπαμεινώνδα. Στὸ δεξιὸ ἄφησε λιγώτερο στρατό. Ἐτσι τὸ ἀριστερὸ πού εἶχε μεγάλο βάθος, 12 σειρὲς, εἶχε ἀποστολὴ νὰ κάνῃ τὴν ἐπίθεσι γιὰ νὰ σπᾶσῃ τὴν παράταξι τῶν ἀντιπάλων. Ὅσο προχωροῦσε πρὸς τὰ δεξιὰ οἱ σειρὲς τῶν ἀνδρῶν λιγότευαν, μέχρι τρεῖς, καὶ εἶχαν παράταξι πρὸς τὰ πίσω, *λοξή*. Δηλαδή ἡ ὅλη δύναμις δημιουργοῦσε μιὰ σφήνα. Οἱ Θηβαῖοι ἐπετέθησαν πρῶτοι, τὸ ἀριστερὸ τους διέσπασε τὴν παράταξι τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τοὺς διέλυσε. Κατόπιν ἔκαμε κυκλωτικὴ κίνησι καὶ τοὺς ἔκλεισε. Στὴ μάχη σκοτώθηκε ὁ Κλεόμβροτος, 400 Σπαρτιαῖτες καὶ ἄλλοι Λακεδαιμόνιοι.

Οἱ Σπαρτιαῖτες ζήτησαν ἀνακωχή, ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς κι' ἔφυγαν γιὰ τὴ Σπάρτη.

11. Οἱ Θηβαῖοι στὴ Πελοπόννησο, Θεσσαλία καὶ Μακεδονία

Μετὰ τὴ μάχη στὰ Λεῦκτρα, ἡ Σπάρτη ἄρχισε νὰ χάνῃ τὴν ἡγεμονία. Πολλὲς πόλεις τῆς Πελοποννήσου, ἡ Μαντινεία. ἡ Τεγέα, τὸ Ἄργος, ἡ Ἀρκαδία, ἔκαμαν ξεχωριστὴ συμμαχία. Ζήτησαν μάλιστα τὴ βοήθεια τοῦ Ἐπαμεινώνδα.

Τὸ 370 ὁ Ἐπαμεινώνδας μὲ 30 χιλ. στρατό μπῆκε στὴν Πελοπόννησο, ἐνώθηκε μὲ τοὺς ἀντιπάλους τῆς Σπάρτης καὶ βάδισε ἐναντίον της. Ἡ περίφανη καὶ ἀνίκητη Σπάρτη πρώτη φορὰ ἔβλεπε ἐχθρὸ μπροστά της.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας ὅμως δὲν θέλησε νὰ μπῆ μέσα. Γύρισε στὴν Ἀρκαδία, ἱδρυσε τὴ *Μεγαλόπολι*, ἀνεκέρυξε ἐλευθέρους τοὺς εἰλωτες, καὶ τοὺς Μεσσηνίους καὶ ἔχτισε τὴ *Μεσσήνη* κοντὰ στὸ φρούριο *Ἰθώμη*. Ἡ δύναμις τῆς Σπάρτης ἔμεινε μικρὴ ἀλλὰ καὶ μὲ πολλοὺς

ἀντιπάλους γύρω της. Ὁ Ἐπαμεινώνδας γύρισε νικητὴς στὴ Θήβα. Ἐν τῷ μεταξύ δόθηκε ἀφορμὴ νὰ ἐπεκταθῆ ἡ ἡγεμονία τῶν Θηβῶν καὶ πρὸς βορρᾶν.

Οἱ Θεσσαλικὲς πόλεις εἶχαν ζητήσῃ τὴ βοήθεια τῆς Μακεδονίας γιὰ νὰ διώξουν τὸ τύραννο τῶν Φερρῶν Ἄλέξανδρο. Οἱ Μακεδόνες κατέλαβαν τὴ Λάρισσα καὶ τὸν Κρανῶνα καὶ δὲν ἔφευγαν. Οἱ ἄλλες πόλεις τῆς Θεσσαλίας ἐζήτησαν τὴ βοήθεια τῶν Θηβῶν.

Ὁ Πελοπίδας ἐδιώξε τοὺς Μακεδόνες ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας ἀλλὰ προχώρησε καὶ στὴ Μακεδονία. Ἀνάγκασε τοὺς Μακεδόνες νὰ συμμαχήσουν μὲ τοὺς Θηβαίους. Φεύγοντας πῆρε καὶ 30 ὁμήρους μετὰ τῶν ὁποίων καὶ τὸ Φίλιππο πού ἀργότερα ἐγένε βασιλιάς τῆς Μακεδονίας.

Στὴν ἐπιστροφή του θέλησε νὰ τιμωρήσῃ τὸν τύραννο τῶν Φερρῶν Ἄλέξανδρο. Στὴ μάχη πού δόθηκε νικηθῆκε ὁ Ἄλέξανδρος ἀλλὰ ἐφονεύθη ὁ Πελοπίδας.

Ἔτσι ἡ ἡγεμονία τῶν Θηβῶν ἔφθασε ἀπὸ τὴ Πελοπόννησο μέχρι τὴ Μακεδονία.

12. Ἡ μάχη τῆς Μαντινείας (362 π.Χ.)

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 362 π.Χ. ὁ Ἐπαμεινώνδας ἀναγκάζεται νὰ ἐκστρατεύσῃ καὶ πάλι ἐναντίον τῆς Σπάρτης. Οἱ Σπαρτιᾶτες τώρα ἔχουν συμμαχοὺς τοὺς Ἀρκάδες, τοὺς κατοίκους τῆς Ἀχαΐας καὶ Ἡλείας.

Στὴν ἀρχὴ θέλησε νὰ καταλάβῃ τὴ Σπάρτη, γιὰ τὴν ὁ στρατὸς της βρισκόταν στὴ Μαντινεία. Ὁ Ἀγησίλαος ὅμως πρόλαβε καὶ μπῆκε μέσα μὲ στρατό, ἔτσι ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐπῆγε στὴ Μαντινεία ὅπου ἐφάρμοσε καὶ πάλι τὴν τακτικὴ τῆς λοξῆς φάλαγγος. Ἐνίκησε τοὺς ἀντιπάλους, ἀλλὰ ἓνα ἐχθρικό δόρυ τὸν χτύπησε κατάστηθα.

Οἱ ἰατροὶ του εἶπαν ὅτι ἂν βγάλουν τὸ δόρυ ἀπὸ τὸ στῆθος θὰ πεθάνῃ. Ἐζήτησε πληροφορίες γιὰ τὴ μάχη. Ἔμαθε ὅτι οἱ ἐχθροὶ νικῆθηκαν ἀλλὰ ἐφονεύθησαν πολλοὶ στρατηγοὶ καὶ στρατιῶτες. Συμβούλευσε νὰ ὑπογραφῆ εἰρήνη μὲ τὴ Σπάρτη καὶ διάταξε νὰ τοῦ βγάλουν τὸ δόρυ.

Κάποιος φίλος του ἐπλησίασε καὶ τοῦ εἶπε :

— «Πεθαίνεις Ἐπαμεινώνδα χωρὶς παιδιά», ἐκεῖνος ἀπήντησε :

— «Ἀφήνω δυὸ θυγατέρες. Τὴ μάχη στὰ Λεῶντρα καὶ τὴ μάχη στὴ Μαντινεία.»

Ἦστερα ἔβγαλαν τὸ δόρυ καὶ πέθανε.

Μὲ τὸν θάνατο τοῦ Ἐπαμεινώνδα, ἡ Θήβα ἔχασε τὴ δύναμι της

καὶ τὴν ἡγεμονία. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος εἶχε ἐξαντλήσει τὶς Ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Νοτίου Ἑλλάδος. Καμμιά δὲν ἦταν σὲ θέσι νὰ ἐξακολουθήσῃ τῇ δόξᾳ τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Στὴ Μακεδονία ὅμως ἓνα νέο κράτος δημιουργήθηκε γιὰ νὰ συνεχίσῃ καὶ νὰ λαμπρύνῃ ἀκόμη περισσότερο τὴν ἱστορία μας.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΕΜΦΥΛΙΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Περίληψις

1. Ἡ Ἀθήνα μὲ τὶς σύμμαχες πολιτείες καὶ τὸ μεγάλο ἐμπόριο ἔγινε ἰσχυρότατο Κράτος. Ὁ λαὸς τῆς εὐημεροῦσε. Ἡγεμόνευε ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Σπάρτη στρατιωτικὴ κι ὄχι ναυτικὴ δύναμη ζηλοφθόνησε τὴ δόξα τῶν Ἀθηναίων. Τὰ συμφέροντα τῶν δύο πόλεων συγκρούονται καὶ ὑπῆρχε μεταξύ τους ἀνταγωνισμός. Οἱ σύμμαχοι τῶν Σπαρτιατῶν Κορινθιοὶ πολεμοῦν ἐναντίον τῶν Κερκυραίων, τοὺς ὁποίους ἐβόθησαν οἱ Ἀθηναῖοι. *Ἀφορμὴ* τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου στάθηκε ὁ πόλεμος Κορινθίων — Κερκυραίων.

2. Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἄρχισε τὸ ἔτος 431 π.Χ. καὶ τερματίστηκε τὸ ἔτος 404 π.Χ. Κράτησε 27 ἔτη. Ὁ πόλεμος πῆρε τρεῖς φάσεις.

Πρώτη φάση: Δεκαετῆς πόλεμος 431 - 421 π.Χ.. Ἡ φάση αὐτὴ τερματίστηκε μὲ τὴν ὑπογραφή τῆς Νικιεῖου Εἰρήνης 421 π.Χ.

Δεύτερη φάση: 415 π.Χ. - 413 π.Χ. Ἐκστρατεία στὴ Σικελία. Ἡ δευτέρη φάση τερματίζεται μὲ τὴν καταστροφὴ στρατοῦ καὶ στόλου τῶν Ἀθηναίων στὴ Σικελία.

Τρίτη φάση: 412 π.Χ. - 404 π.Χ. Δεκελειακὸς πόλεμος. Οἱ Σπαρτιᾶτες μὲ ὑπόδειξη τοῦ Ἀλκιβιάδου ὀχυρώνουν τὴν Δεκέλεια (Τατόι) καὶ κάνουν συχνὲς ἐπιδρομὲς στὴν Ἀττικὴ. Τελικὰ ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων καταστρέφεται στοὺς Αἰγὸς ποταμούς. Ἡ Ἀθήνα συνθηκολογεῖ καὶ παραδέχεται ὅλους τοὺς βαρεῖς ὅρους τῆς νικητρίας πιά Σπάρτης. 404 π.Χ.

3. Οἱ Σπαρτιᾶτες ὀρίζουν ὡς ἄρχοντες τῶν Ἀθηναίων φίλους των ὀλιγαρχικοὺς (λακωνίζοντες). Ἦταν 30 συνολικὰ καὶ ὀνομάστηκαν 30 τύραννοι. Οἱ Ἀθηναῖοι δημοκρατικοὶ μὲ ἀρχηγὸ τὸ Θρασύβουλο μὲ ἐπανάσταση διώχνουν τοὺς τυράννους καὶ ἐπαναφέρουν τὴ *Δημοκρατία*.

4. Ἡ Σπάρτη μὲ περσικὰ χρήματα ἔφτιαξε ἰσχυρὸ στόλο, ἀφοῦ πῆρε κι ὅλα σχεδὸν τὰ πλοῖα τῶν Ἀθηναίων. Ἐκυριάρχησαν σ' ὅλες τὶς ἑλληνικὲς πόλεις. Τὶς διοικοῦσαν μὲ *ἀρμοστὰς* καὶ ἐβαλαν κυβερνήτες *ὄλ γαρχικοὺς* λακωνίζοντες. Ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης κράτησε μόνον 27 χρόνια. Στὰ χρόνια αὐτὰ ἔγιναν πολὺς στάσεις καὶ ἐπαναστάσεις ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν.

5. Τὸ ἔτος 400 π.Χ. ὁ σατράπης **Κῦρος**, ἀδερφὸς τοῦ Πέρση βασιλιᾶ **Ἀρταξέρξης**, ἐκστρατεύει ἐναντίον του. Συνεκστρατεύουν μαζί του καὶ 13.000 χιλ. Ἕλληνες μισθοφόροι. Ἡ μάχη ἔγινε στὰ *Κοῖναξα*. Ὁ Κῦρος φονεύεται. Οἱ Πέρσες μὲ δόλο δολοφονοῦν τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων. Οἱ 10.000 χιλ. Ἕλληνες (Μύριοι) μὲ ὄδηγους τὸν Ἀθηναῖο **Ξενοφῶντα** καὶ τὸ Σπαρτιατὴ **Χειρίσοφο** φθάνουν, ὕστερ ἀπὸ πολλὰς ταλαιπωρίες, στὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἀργότερα ἐπιστρέφουν στὴν Πατρίδα τους.

6. 'Ο 'Αρταξέρξης θέλει νά: τιμωρήση τούς 'Ελληνες τῆς Μ. 'Ασίας, γιατί ἐβοήθησαν τόν ἀδελφόν του Κύρο. 'Ο σατράπης Τισαφέρνης διοικεῖ τυραννικά ὄσες πόλεις κατέλαβε. Οἱ Σπαρτιᾶτες στέλλουν στρατό μέ τόν γενναῖο βασιλιά 'Αγησίλαο νά τῖς βοηθήση, ἀλλά καί νά διαλύση τὸ Κράτος τῶν Περσῶν. Τελικά ὑπεγράφη εἰρήνη μεταξύ ἑλληνικῶν πόλεων καί Περσῶν, πού ὠνομάστηκε: 'Ανταλκίδειος.

7. Οἱ Σπαρτιᾶτες μέ προδοσία κατέλαβον τὸ ἔτος 383 π.Χ. τῆ Θήβα. 'Ο Θηβαῖος Πελοπίδας, ἐξορίστος στήν 'Αθήνα, μαζί μέ ἄλλους ἐξορίστους κατώρθωσε νά τὴν ἀπελευθερώση. Οἱ Σπαρτιᾶτες ἔστειλαν στρατό, γιά νά τὴν ξαναπάρουν. 'Ο Θηβαῖκός στρατός, μέ ἐπικεφαλῆς τόν Πελοπίδα καί 'Επαμεινώνδα, νικά στὰ Λεῦκτρα 371 π.Χ. τούς Σπαρτιᾶτες. 'Η Θήβα τώρα ἡγεμονεῖ τῆς 'Ελλάδος. 'Ο 'Επαμεινώνδας ἐπιχείρησε 4 ἐκστρατεῖες κατὰ τῆς Πελοποννήσου, ἐνίκησε τούς Σπαρτιᾶτες, ἀλλ' ἐφρονεῦθηκε στή μάχη τῆς Μαντινείας τὸ 362 π.Χ. Μετὰ τὸ θάνατό του ἡ Θήβα παρακμάζει.

'Ερωτήσεις - 'Εργασίες

1. 'Ο πόλεμος μεταξύ 'Αθηναίων καί Σπαρτιᾶτων ὀνομάζεται Πειλοπονησιακός... πόλεμος, ἄρχισε τὸ ἔτος 431 π.Χ. καί τεραματίστηκε τὸ ἔτος 404 π.Χ. Κράτησε... 27... χρόνια. Πῆρε 3 φάσεις.

1. Πρώτη φάση ἀπὸ τὸ ἔτος 431 - 421 π.Χ.

2. Δεύτερη φάση » » » 415 - 413 π.Χ.

3. Τρίτη φάση » » » 412 - 404 π.Χ.

2. Ποιὰ ἦταν ἡ ἀφορμὴ τοῦ Πειλοπονησιακοῦ πολέμου;

3. 'Όταν κηρύχτηκε ὁ Π. πόλεμος, ἀρχηγός τῶν Σπαρτιᾶτων ἦταν ὁ 'Αγρίσαφος... τῶν 'Αθηναίων ὁ 'Ο Πελοπίδης πέθανε ἀπὸ... τὸ ἔτος 430 π.Χ.

4. 'Ο φίλος τοῦ πολέμου λέγεται... 'Ο φίλος τῆς εἰρήνης λέγεται...

'Ο δημαγωγός Κλέων ἦταν... 'Ο στρατηγός Βρασίδας ἦταν...

'Ο στρατηγός Βρασίδας ἦταν... 'Ο στρατηγός...

5. 'Η εἰρήνη, πού ὑπεγράφη τὸ ἔτος 421 π.Χ., ὠνομάστηκε 'Ανταλκίδειος... γιατί ἐγινε μέ πρωτοβουλία τοῦ 'Αθηναίου στρατηγοῦ...

6. Τὴν ἐκστρατεία ἐναντίον τῆς Σικελίας τὴν ὀργάνωσε ὁ...

7. Ποιοὶ ἐνίκησαν στὶς Συρακοῦσες;

8. Τὸ πλοῖο... ἔφερε στοὺς 'Αθηναίους τὸ ἔτος 40 π.Χ. τῆ θλιβερῆ εἴδηση τῆς καταστροφῆς τῶν, πού ἔπαθαν

στούς .? Αιχμάλωτους? Ἀρχηγὸς τῶν νικητῶν Σπαρτιατῶν ἦταν ὁ ... Πύρρος

9. Ποιὸς ὠργάνωσε τὴν ἐπανάσταση ἐναντίον τῶν 30 τυράννων;

... Ὁ Κλεομένης

10. Πόσα χρόνια ἐκράτησεν ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης;

... 27 χρόνια

11. Ποῦ ἐγινεν ἡ μάχη μεταξὺ Κύρου καὶ Ἀρταξέρξου;

στά ... Κόρινθα ... Πύρρος

12. Ἀρχηγοὶ τῶν Μυρρίων στὴν κάθοδο ἔγιναν οἱ 1. Ξενοφῶν

... 2. Λεωσίππος

13. Ποιὰ κραγγὴ ἐβγαλαν οἱ Μύρριοι, ὅταν ἐφθασαν στὸν Εὐξεινο Πόντο;

Θάλασσα Ἰσθμίου

14. Σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἀγησιλάου ἦταν νὰ ... ἐξουδεμερῆσεν τὸ Κράτος τῶν Περσῶν.

15. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Θηβαίων ὀνομάζονταν

1. Ξενοφῶν 2. Πυρρὸς Ἐνίκησαν τοὺς Σπαρτιάτες στά ... Πύρρος ... Οἱ καλύτεροι Θηβαῖοι στρατιῶτες ὑπηρετοῦσαν στὸν Πύρρο ... Λόχο, ποὺ τὸν διοικοῦσε ὁ ...

... Πυρρὸς

16. Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐφονεύθη τὸ ἔτος 362 π.Χ. στὴν Μαντινία

... καὶ ἄφησε 2 θυγατέρες

1 τὴν μάχη ... Πύρρος 2 τὴν μάχη ... Μαντινία

17. Οἱ πόλεμοι μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ὀνομάζονται ἑβρωτικοί

... ἑβρωτικοί

18. Γιατί ἦταν δυσσευχημένες οἱ ἐλληνικὲς πόλεις ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτες;

... ἕνεκα τῆς ἀπειρίας

19. Τὰ παρακάτω ἱστορικὰ πρόσωπα νὰ τὰ ξεχωρίσῃς καὶ νὰ τὰ γράψῃς στὴν ἀντίστοιχη στήλη (Περικλῆς - Πελοπίδας - Λύσανδρος - Νικίας - Βρασίδης - Ἀρχίδαμος - Κλέων - Ἐπαμεινώνδας - Ἀλκιβιάδης - Λάμαχος - Κριτίας - Ἀγησίλαος - Θρασύβουλος - Ξενοφῶν).

Ἀθηναῖοι

Σπαρτιάτες

Θηβαῖοι

Ξενοφῶν ... Περικλῆς ...

... Βρασίδης

... Πυρρὸς

Κριτίας Νικίας

... Λύσανδρος

... Ἰθακινῶνδας

... Κλέων

... Ἀρχίδαμος

... Θρασύβουλος

... Ἀλκιβιάδης

... Ἀγησίλαος

... Λάμαχος

ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ

1. Μακεδονία και Μακεδόνες

Πέρα από τὴ Θεσσαλία καὶ τὸν Ὀλυμπο ἀπλώνεται ἡ Μακεδονία. Ἀποτελεῖ τὸ βόρειο τμήμα τῆς Πατρίδος μας. Ἔχει πανύψηλα καὶ δασωμένα βουνά, πλούσιους κάμπους καὶ τρεῖς μεγάλοι ποτανοί, ὁ Ἀλιάκμωνας, ὁ Ἀξιὸς καὶ ὁ Στρυμώνας, ποτίζουν καὶ δίνουν ζωὴ καὶ πλοῦτο.

Στὰ ἀρχαῖα τὰ χρόνια ὅμως, τὰ ποτάμια, Ἀλιάκμωνας Ἀξιὸς καὶ Λουδίας πλημμύριζαν καὶ σχημάτιζον μιὰ λιμνοθάλασσα κοντὰ στὰ σημερινὴ πόλι Γιαννιτσά.

Οἱ Μακεδόνες ἦσαν συγγενεῖς τῶν Δωριέων. Κατέβηκαν ἀπὸ τὸ βορρᾶ καὶ παρέμειναν στὴ Μακεδονία. Ἦταν μεγάλσωμοι, δραστήριοι καὶ πολεμικοί. Ἀσχολοῦνταν μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία.

Διετήρησαν τὰ ἴδια ἥθη καὶ ἔθιμα καὶ τὴν ἴδια θρησκεία μὲ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Μιλοῦσαν τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀλλὰ μὲ πολλοὺς ιδιωματισμούς.

Ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὴν Νότιο Ἑλλάδα ἦταν δύσκολη, γι' αὐτὸ καθυστέρησαν στὰ γράμματα καὶ τὸν πολιτισμό.

Τὴ χώρα τὴν κυβερνοῦσαν οἱ βασιλεῖς μὲ τοὺς εὐγενεῖς ποὺ λέγονταν *εταῖροι*.

Στις ἀρχές ἡ Μακεδονία ἦταν διαιρεμένη σὲ πολλὰ κράτη. Σπουδαῖο κράτος ἦταν τῆς *Ἡμαθίας*. Ἀπλωνόταν στὸ σημερινὸ κάμπο τῆς Βεροίας μέχρι τὴν Ἔδεσσα. Ἦταν τὸ πιὸ ἰσχυρὸ καὶ γρήγορα ἐπεβλήθηκε καὶ στὰ ἄλλα. Πρωτεύουσα εἶχε τὴν πόλι *Αἰγές* κοντὰ στὴ σημερινὴ Ἔδεσσα.

Πρῶτος βασιλιάς ἦταν ὁ **Κάρανος**, ποὺ εἶχε τὴν καταγωγὴ ἀπὸ τὴ βασιλικὴ οἰκογένεια τῶν Ἡρακλειδῶν τοῦ Ἄργους.

Στοὺς Περσικοὺς πολέμους ὑποτάχθηκαν στοὺς Πέρσες καὶ ἀκολούθησαν τὸν Ξέρξη.

Ὁ βασιλιάς τους **Ἀλέξανδρος** ὁ Α' ἔφερε τὶς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου στοὺς Ἀθηναίους. Τὴν παραμονὴ τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν

είδοποίησε τὸν Πausανία γιὰ τὰ σχέδια τοῦ Μαρδονίου. Ἀργότερα ἔλαβε μέρος στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες.

Σπουδαῖος βασιλιάς ὑπῆρξε ὁ **Ἀρχέλαος**. Αὐτὸς ἔνωσε τὰ μικρὰ κράτη, ἔδωξε τοὺς βαρβάρους καὶ μετέφερε τὴν πρωτεύουσα στὴν Πέλλα, κοντὰ στὰ Γιαννιτσά. Ἔκαμε δρόμους, ἔδρυσε πόλεις καὶ διωργάνωσε τὸ Μακεδονικὸ στρατό.

Ἀγαποῦσε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ κάλεσε ποιητὰς καὶ σοφοὺς στὴν Πέλλα. Ἔτσι πῆγαν ὁ ποιητὴς Εὐριπίδης ποὺ ἔζησε μέχρι τέλος τῆς ζωῆς του ἐκεῖ, ὁ Ἀγάθωνας καὶ ἄλλοι.

Ὁ βασιλιάς **Ἀμύντας** (πατέρας τοῦ Φιλίππου) μεγάλωσε τὸ κράτος μέχρι τὸν ποταμὸ Στρυμώνα.

Οἱ Μακεδόνες ὅμως εἶχαν νὰ πολεμήσουν μὲ πολλοὺς ἐχθροὺς πρὸς βορρᾶν, Τέτοιοι ἦσαν οἱ Ἰλλυριοί, οἱ Παῖονες, οἱ Θράκες κ.ἄ.

Ἔτσι ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ζοῦσαν τὸν χρυσοῦν αἰῶνα καὶ δημιουργοῦσαν πολιτισμὸ ἢ Μακεδονία ἦταν τὸ προπύργιο τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τῶν βαρβάρων.

2. Ὁ Φίλιππος

Ὁ Φίλιππος ἦταν γιὸς τοῦ Ἀμύντα. Σὲ ἡλικία 15 χρονῶν τὸν πῆρε ὁ Πελοπίδας ὡς ὄμηρο στὴ Θήβα. Ἐμεινε τρία χρόνια. Ὁ Ἐπαμεινώνδας φρόντισε γιὰ τὴ μόρφωσί του. Παρακολούθησε τοὺς δύο στρατηγούς, ἔμαθε τὴν πολεμικὴ τέχνη τῆς λοξῆς φάλλαγος καὶ γνώρισε τὴν πολιτικὴ κατάστασι τῆς Νοτίου Ἑλλάδος.

Ὅταν γύρισε στὴ Μακεδονία, τὴν βρῆκε σὲ κακὴ κατάστασι. Οἱ Παῖονες εἶχαν ἐπαναστατήσῃ. Οἱ Ἰλλυριοὶ κατέβαιναν πρὸς τὰ κάτω. Οἱ Θράκες ἔκαναν ἐπιδρομὲς. Ὁ βασιλιάς Περδίκας, ἀδελφός του, εἶχε σκοτωθῆ καὶ οἱ συγγενεῖς φιλονικοῦσαν γιὰ τὸ θρόνο.

Ὁ Φίλιππος στὴν ἀρχὴ ἀνέλαβε ὡς ἐπίτροπος τὸν ἀνεψιοῦ του. Ἀλλὰ οἱ περιστάσεις τὸν ἀνάγκασαν νὰ γίνῃ αὐτὸς βασιλιάς : Μόλις ἀνέλαβε τὴ βασιλεία ἀσχολήθηκε μὲ τίς ὑποθέσεις τοῦ Κράτους. Πρῶτα ἐξόντωσε ὅλους τοὺς ἀντιπάλους του καὶ στερῆωσε τὴν ἀρχὴ του. Ὑστερα ὑπέταξε τοὺς Παῖονας. Ἐνίκησε καὶ ἔδωξε τοὺς Ἰλλυριοὺς ἀπὸ τὴν Μακεδονία. Πολέμησε τοὺς θράκες καὶ ἄπλωσε τὸ κράτος μέχρι τὸ Νέστο ποταμὸ. Κατέλαβε τὸ βουνὸ Παγγαῖον ὅπου ὑπῆρχαν μεταλλεῖα χρυσοῦ.

Φίλιππος

Τέλος στράφηκε πρὸς τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς, κατέλαβε καὶ τὶς ἀποικίαις τῶν Ἀθηναίων Ἀμφίπολι, Ποτίδαια, καὶ Ὀλυνθο.

Πολὺ ἀσχολήθηκε καὶ μὲ τὴν ὀργάνωσι τοῦ στρατοῦ. Ὁργάνωσε τὴ Μακεδονικὴ φάλαγγα. Ἦταν τὸ βαρὺ πεζικὸ, παραταγμένον σὲ 16 πυκνὰς σειρὰς. Οἱ ἄνδρες κρατοῦσαν μακρὸν δόρυ τὴ σάρισσα μῆκος 6 μ. Ὅταν προχωροῦσε ἡ φάλαγγα, οἱ σάρισσαι σχημάτιζαν ἓνα τεῖχος ἀδιάβατον.

β) Οἱ ὑπασπιστὲς ἦταν τὸ ἐλαφρὸν πεζικὸ τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς.

γ) Οἱ ἑταῖροι ἀποτελοῦσαν τὸ ἵππικὸν καὶ ἦσαν ὅλοι ἀπὸ τοὺς γαιοκτῆμονες — πλοῦσιοι.

Ἐπίσης εἶχε καὶ βοηθητικὰ σώματα. πελταστὰς, ἀκοντιστὰς, τοξότας καὶ πολιορκητικὰς μηχανάς.

Στὸ στρατὸν ἐπέβαλε πειθαρχία καὶ τάξι. Οἱ νεοσύλλεκτοι διαρκῶς γυμνάζονταν σὲ συστηματικὰ πολεμικὰ γυμνάσια.

Ὁ Φίλιππος εἶχε μεγάλα σχέδια. Ἦθελε νὰ ἐνώσῃ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν του ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὴν Ἀσία γιὰ νὰ διαλύσῃ τὸ Περσικὸν κράτος.

3. Ὁ Φίλιππος εἰς τὴν Νότιον Ἑλλάδα

Ὁ Φίλιππος ζητοῦσε εὐκαιρία νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὰ πράγματα τῆς Νοτίου Ἑλλάδος. Στὴ Ν. Ἑλλάδα ὕστερα ἀπὸ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους ἐπικρατοῦσε ἀναρχία καὶ ἠθικὴ κατὰπτωσι. Ἐνας νέος πόλεμος εἶχε κηρυχθῆ τῶρα, ὁ Ἱερὸς πόλεμος.

Οἱ Φωκεῖς εἶχαν καλλιεργήσει κτήματα τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν, καὶ ἓνας στρατηγὸς τοὺς ἄρπαξε ὅλους τοὺς θησαυροὺς. Τὸ ἀμφικτυονικὸ συνέδριον τοὺς ἐδίκασε νὰ πληρώσουν μεγάλο πρόστιμον.

Θηβαῖοι, Λοκροὶ καὶ Θεσσαλοὶ ἀνέλαβαν νὰ τιμωρήσουν τοὺς Φωκεῖς καὶ ἐκήρυξαν ἱερὸν πόλεμον. Οἱ Φωκεῖς ὄχι μόνον δὲν νικῆθησαν, ἀλλὰ προχώρησαν καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Οἱ εὐγενεῖς τῆς Θεσσαλίας τότε, ἐκάλεσαν σὲ βοήθειαν τὸν Φίλιππον. Ὁ Φίλιππος πρόθυμος ἔτρεξε. Μπήκε εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐδίωξε τοὺς Φωκεῖς, ἀλλὰ ἐγένετο κύριος τῆς Θεσσαλίας.

Ἀπὸ κεῖ προχώρησε μέχρι τὶς Θερμοπύλες γιὰ νὰ περάσῃ εἰς τὴν Φωκίδα. Τὰ στενὰ ὅμως τὰ εἶχε πιάσει στρατὸς τῶν Ἀθηναίων. Δὲν θέλησε νὰ πολεμήσῃ μὲ τοὺς Ἀθηναίους καὶ γύρισε εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἔτσι ὁ Φίλιππος ἐγένετο κύριος τῆς Θεσσαλίας καὶ προστάτης τοῦ Μαντείου.

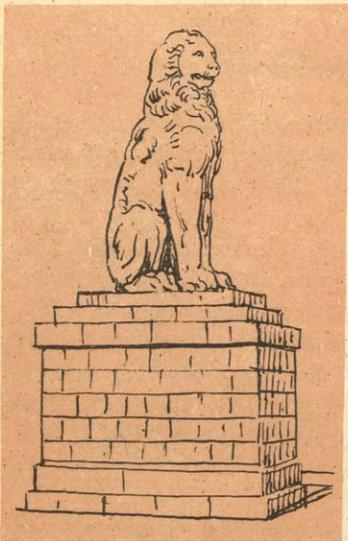
Στὴ Νότιον Ἑλλάδα ἀρχίζουν καὶ δημιουργοῦνται φιλομακεδονικὰ

κόμματα. Πολλοί πιστεύουν ὅτι κάποιος πρέπει νά ἐνώσῃ τοὺς Ἑλληνας γιὰ νά μεγαλοουργήσουν καὶ πάλι. Στὴν Ἀθήνα εἶναι ὁ **Αἰσχύνης** ὁ **Ἰσοκράτης**, καὶ ὁ στρατηγὸς **Φωκίων**. Θέλουν ἀρχηγὸ τῆς Ἑλλάδος τὸ Φίλιππο. Πολλοὶ πάλι, ὀνειρεύονται τὴν ἡγεμονία τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀντιτάσσονται. Τέτοιοι ἦταν ὁ περίφημος ρήτορας **Δημοσθένης**.

Ὁ ἱερὸς πόλεμος ὅμως ἐξακολούθησε μεταξύ Θηβαίων καὶ Φωκίων. Οἱ Θηβαῖοι ἀναγκάστηκαν νά ζητήσουν τὴ βοήθεια τοῦ Φιλίππου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ μεταξύ εἶχαν ὑπογράψῃ εἰρήνην μετὰ τὸ Φίλιππο. Ἔτσι ὁ Φίλιππος γιὰ δευτέρη φορά κατέβηκε. Πέρασε ἀνεόχλητος τὶς Θερμοπύλες, κατέλαβε τὴ Φωκίδα καὶ κατέστρεψε τὶς πόλεις τῆς. Οἱ κάτοικοι σχορπίστηκαν στὰ χωριά.

✓ 4. Ἡ μάχη τῆς Χαιρωνείας (338 π.Χ.)

Ὁ Φίλιππος ἀφοῦ κανόνισε τὰ πράγματα, ὅπως αὐτὸς ἤθελε, ἐξεστράτευσε στὴ Θράκη. Ἐφτάσε μέχρι τὴν Προποντίδα καὶ πολιορκήσε τὸ Βυζάντιο. Κατόπιν ἐστράφηκε πρὸς Βορρᾶν. Ἐκτίσε τὴν πόλι Φιλίππουπολι καὶ κατέλαβε τὴν Βάρνα στὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου. Ὅταν γύρισε

Λέων Χαιρωνείας

στὴ Μακεδονία, τὸ Ἀμφικτυονικὸ συνέδριο τὸν κάλεσε νά τιμωρήσῃ τοὺς κατοίκους τῆς Ἀμφισσας γιὰ τὴ κατεπάτησαν κτήματα τοῦ Μαντείου. Ὁ Φίλιππος ἔτρεξε ἀμέσως. Κατέλαβε καὶ κατέστρεψε τὴν Ἀμφισσα καὶ τὴν ὄχυρὴ πόλι τῆς Φωκίδας Ἐλάτεια.

Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Θηβαῖοι φοβήθηκαν γιὰ τὶς πόλεις τους. Συμμαχοῦν καὶ ἀποφασίζουν νά χτυπήσουν τὸ Φίλιππο.

Τὸ 338 οἱ ἀντίπαλοι στρατοὶ συναντήθηκαν στὴ πεδιάδα τῆς Χαιρωνείας. Ὁ Φίλιππος εἶχε 30 χιλ. πεζοὺς καὶ 2 χιλ. ἵππικὸ. Ἡ μάχη ὑπῆρξε φοβερή. Ἀθηναῖοι καὶ Θηβαῖοι πολέμησαν γιὰ τὴν ἐλευθερία τους. Οἱ 300 ἱερολοχῆται τῶν Θηβαίων ἔπεσαν ὅλοι. Ἀλλὰ ἡ στρατηγικὴ τοῦ Φιλίππου ἐνίκησε. Πρωταγωνιστὴς τῆς νίκης ἀναδείχθηκε ὁ δεκαοχτάχρονος γυιὸς τοῦ Φιλίππου Ἀλέξανδρος. Ἦταν Ἀρχηγὸς τοῦ

ἰππικῶν. Ἐνίκησε τοὺς Θηβαίους καὶ ἔτρεψε σὲ φυγὴ τοὺς Ἀθηναίους. 1000 Ἀθηναῖοι ἐφονεύθησαν καὶ 2000 αἰχμαλωτίσθησαν.

Μετὰ τὴν νίκη ὁ Φίλιππος τιμώρησε τοὺς Θηβαίους καὶ ἔβαλε Μακεδονικὴ φρουρὰ στὴν Καδμεία. Μὲ τοὺς Ἀθηναίους ἔκλεισε εἰρήνην καὶ τὸν ἀνεγνώρισαν ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ Θηβαῖοι στὸ τόπο τῆς μάχης, ἀργότερα, ἔστησαν ἓνα μαρμαρινὸν λιοντάρι τὸν λέοντα τῆς Χαιρωνείας.

Ὑστερὰ ὁ Φίλιππος κάλεσε στὴ Κόρινθο γενικὴ συνέλευσι τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Ἐλεγε μόνον ἡ περὶ φανη ἀλλὰ ταπεινωμένη Σπάρτη.

Ὁ Φίλιππος ἐκήρυξε τὴν ἔνωσι ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν Περσῶν γιὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τις ἑλληνικὰς πόλεις καὶ νὰ ἐκδικηθῇ.

Ὅλοι ἀνεγνώρισαν τὸν Φίλιππο στρατηγὸ ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ἀρχισε τις προετοιμασίαι γιὰ τὴν ἐκστρατεία τῆς Ἀσίας. Τὸ 336 π.Χ. ὅμως στοὺς γάμους τῆς θυγατέρας τοῦ **Κλεοπάτρας** δολοφονήθηκε σὲ ἡλικία 47 ἐτῶν. Βασιλιάς τῆς Μακεδονίας ἔγινε ὁ γιὸς τοῦ Ἀλέξανδρος.

5. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος

Ὁ Ἀλέξανδρος γεννήθηκε τὸ 356 π.Χ. Ἦταν γιὸς τοῦ Φιλίππου καὶ τῆς **Ὀλυμπιάδας**, κόρης τοῦ βασιλιά τῆς Ἠπείρου.

Ἔιχε πολλὰ χαρίσματα. Ἦταν εὐκρινής, φιλότιμος, ἐργατικός, μὲ μεγάλη ἀντίληψι καὶ δυνατὸ νοῦ. Ἀγαποῦσε τὰ στρατιωτικὰ καὶ ἦταν τολμηρὸς. Σὲ ἡλικία 12 χρονῶν καβαλίκεψε ἓνα ἄγριο Θεσσαλικὸ ἄλογο τὸ *Βουκεφάλαιον*. Τὸ εἶχαν κάμει δῶρο στὸν πατέρα του, κανεὶς δὲν μπορούσε νὰ τὸ καβαλίκεψῃ. Φοβόταν τὸν ἴσκιό του. Ὁ Ἀλέξανδρος τὸ γύρισε πρὸς τὸν ἥλιο καὶ πήδησε πάνω του. Ὁ Βουκεφάλαιος ἔτρεξε ἔτρεξε στὸ τέλος κουράστηκε καὶ ἠσύχασε.

Ὅταν ἐπέστρεψε ὁ πατέρας του τοῦ εἶπε : « Παιδί μου, Ἀλέξανδρε, ζήτησε ἄλλο βασίλειο, ἢ Μακεδονία εἶναι μικρὴ γιὰ σένα ».

Ἔιχε ὑψηλὸ καὶ ὠραῖο σῶμα. Ἦταν ὁμορφος μὲ σγουρὰ ξανθὰ μαλλιά . Ὅταν ἐμάθαινε ὅτι ὁ πατέρας του νίκησε, ἔλεγε στενοχωρημένος : « Ὁ πατέρας μου, δὲν θ' ἀφήσῃ τίποτε σπουδαῖο νὰ κάμω καὶ ἐγώ ».

Ὅταν ἔγινε δεκατριῶν χρονῶν, ὁ πατέρας του κάλεσε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, τὸν μεγάλο Μακεδόνά φιλόσοφο **Ἀριστοτέλη** γιὰ νὰ τὸν μορφώσῃ. Ὁ Ἀλέξανδρος τόσο θαύμαζε τὸν διδάσκαλό του ὥστε συχνά

Μέγας Ἀλέξανδρος (ἔφιππος)

ἔλεγε : « Εἰς μὲν τὸν πατέρα μου ὀφείλω τὸ ζῆν, εἰς δὲ τὸν διδάσκαλόν μου τὸ εὖ ζῆν ».

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐργάστηκε μὲ ἐπιμονὴ γιὰ νὰ τοῦ ἐμπνεύσῃ τὴν ἀγάπῃ στὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ στὰ μεγάλα ἔργα.

Ἀγαποῦσε καὶ ἐθαύμαζε ὅλους τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς, περισσότερο ὅμως τὸν Ὅμηρο. Τὰ βιβλία του τᾶφερνε πάντα μαζί του. Ἀπὸ τοὺς ἥρωες ἐθαύμαζε περισσότερο τὸν Ἀχιλλέα.

Τὸ 340 π.Χ., σὲ ἡλικία 16 ἐτῶν, ἐνῶ ὁ Φίλιππος βρισκόταν στὸ Βυζάντιο ἐπαναστάτησε μιὰ Θρακικὴ φυλὴ. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔτρεξε ἀμέσως, τιμώρησε τοὺς ἐπαναστάτες, κατέστρεψε τὴν πόλι τους καὶ ἔχτισε νέα, τὴν Ἀλεξανδρούπολι.

Σὲ ἡλικία 18 χρόνων ἔλαβε μέρος στὴ μάχῃ τῆς Χαιρωνείας. Μετὰ τὴν δολοφονία τοῦ πατέρα του, ἔγινε βασιλιάς τῆς Μακεδονίας. Τιμώρησε τοὺς δολοφόνους τοῦ πατέρα του καὶ ἔφερε ἡσυχία στὸ κράτος.

Κατέβηκε στὴν Κόρινθο καὶ κάλεσε πάλι συνέδριο τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Οἱ ἀντιπρόσωποι ἀνεγνώρισαν τὸν Ἀλέξανδρο ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀρχηγὸ τῆς ἐκστρατείας στὴν Ἀσία.

Γύρισε στὴ Μακεδονία καὶ ἄρχισε τῆς προετοιμασίας. Ἐπρεπε ὁ

μως νὰ ἐξασφαλίση τὸ κράτος ἀπὸ τοὺς γύρω ἐχθρούς. Τὸ 335 π.Χ. ἐξεστράτευσε πρὸς βορρᾶν. Πέρασε τὴν ὄροσειρὰ τοῦ Αἴμου, διέβηκε τὸν Δούναβι καὶ ὑπέταξε τοὺς Γέτες. Ὑστερα γύρισε στὴ Μακεδονία καὶ ὑπέταξε τοὺς Ἰλλυριοὺς.

Στὴν Ἑλλάδα διαδόθηκε πὼς στὸν Αἴμο νικῆθηκε καὶ σκοτώθηκε ὁ Ἀλέξανδρος. Οἱ Θηβαῖοι ἐπαναστάτησαν καὶ πολιορκήσαν τὴ Μακεδονικὴ φρουρὰ στὴν Καδμεία. Ὁ Ἀλέξανδρος σὲ δυὸ βδομάδες ἔφθασε στὴ Θήβα. Διέταξε ἐπίθεσι. Στὴ σκληρῇ μάχῃ σκοτώθηκαν 6.000 χιλ. Θηβαῖοι. Ἡ πόλις κατεστράφηκε ἐντελῶς.

Ὑστερα γύρισε στὴ Μακεδονία καὶ ἄρχισε τὶς προετοιμασίαις γιὰ τὴν ἐκστρατεία στὴν Ἀσία.

6. Ὁ Ἀλέξανδρος στὴν Ἀσία.—Μάχη τοῦ Γρανικοῦ

Ὁ Ἀλέξανδρος συγκέντρωσε 30 χιλ. πεζικό, 5 χιλ. ἵππικό, καὶ 160 πλοῖα. Στρατηγούς εἶχε τὸν Παρμενίωνα, τὸ Φιλῶτα, γιὸ τοῦ Παρμενίωνα, τὸν Περδίκκα, τὸν Κλεῖτο τὸν Ἡφαιστίωνα κ.ἄ. Στὴ Μακεδονία ἀφῆσε ἀντιβασιλέα τὸν Ἀντίπατρο.

Τὴν ἀνοιξὶ τοῦ 334 π.Χ. ξεκίνησε ἀπὸ τὴν Πέλλα διέσχισε τὴν Μακεδονία, τὴ Θράκη καὶ ἔφθασε στὸν Ἑλλήσποντο. Ἀπὸ κεῖ μὲ τὰ πλοῖα του πέρασε στὴν Ἀσία καὶ ἔκαμε θυσιὰς στοὺς Θεοὺς. Ὑστερα ἐπεσκέφθηκε τὴν Τροία. Ἐκαμε ἀγῶνες καὶ στεφάνωσε τὸν τάφο τοῦ Ἀχιλλέα.

Βασιλιάς τῆς Περσίας ἦταν ὁ Δαρεῖος ὁ Γ'. Ὅταν ἔμαθε τὸ πέραςμα τοῦ Ἀλεξάνδρου στὴν Ἀσία διέταξε τοὺς σατράπεις του νὰ ἐμποδίσουν τὴν προέλασί του.

Ἐκεῖνοι συγκέντρωσαν 20 χιλ. πεζικό, 20 χιλ. ἵππικό καὶ πολλοὺς Ἑλληνας μισθοφόρους. Ἐπίασαν τὴν ἀνατολικὴ ὄχθη τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ καὶ περίμεναν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἔφθασε καὶ αὐτὸς στὸ Γρανικό καὶ παρέταξε τὸ

στρατό για μάχη. Στή μέση έβαλε τή φάλαγγα και στα άκρα τὸ ἰππικό. Ὁ ἴδιος ανέλαβε τή στρατηγία τοῦ δεξιοῦ καὶ ὁ Παρμενίων τοῦ ἀριστεροῦ μέρους. Ἡ ἀπόστασις πού χωρίζε τους ἀντιπάλους ἦταν μικρή καὶ οἱ Πέρσες διέκριναν τὸν Ἀλέξανδρο.

Ἀπέναντί του συγκεντρώθηκαν ὅλοι οἱ σατράπες μὲ τὸ καλλίτερο ἰππικό. Ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε ἐπιθεσι.

Προχωρεῖ τὸ ἰππικό ἀλλ' ἀποκρούεται. Ἀμέσως μπαίνει στὸν ἀγῶνα ὁ Ἀλέξανδρος, περνᾷ πρῶτος τὸ ποτάμι. Σκληρὴ μάχη ἀρχίζει γύρω. Ἐπιτίθενται ἐναντίον του ὅλοι οἱ Πέρσες σατράπες. Οἱ ἰππεῖς μάχονται ἄνδρας πρὸς ἄνδρα. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀγωνίζεται πρῶτος. Σπάζει τὸ δόρυ του, παίρνει ἄλλο καὶ συνεχίζει.

Ὁ σατράπης Μιθριδάτης, γαμπρὸς τοῦ Δαρείου, σηκώνει τὸ σπαθί του νὰ χτυπήσῃ τὸν Ἀλέξανδρο ἀπὸ πίσω. Προφταίνει ὁ **Κλεῖτος** καὶ μὲ μιὰ σπαθιά κόβει τὸ χέρι του Μιθριδάτη.

Τέλος τὸ Περσικό ἰππικό ἀναγκάζεται νὰ υποχωρήσῃ. Ὁ Ἀλέξανδρος διατάσσει ἐπιθεσι κατὰ τοῦ Πεζικοῦ. Ἐκεῖ μάχονται καὶ οἱ Ἕλληνες μισθοφόροι σκληρά, ἀλλὰ στὸ τέλος νικῶνται.

Στὴ μάχη σκοτώθηκαν 2.500 χιλ. Πέρσες καὶ 8 σατράπες.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἔχασε 60 ἰππεῖς καὶ 30 πεζοῦς.

Τὴν ἄλλη μέρα ἔθαψε τοὺς νεκροὺς κι ἐπεσκέφθη τοὺς τραυματίες. Ἐκαμε χάλκινους ἀνδριάντες τῶν ἐταίρων πού ἔπεσαν πρῶτοι. Στὴν Ἀθήνα ἔστειλε 300 περσικὲς πανοπλίες, ἀφιέρωμα στὴν Ἀθηναῖα μὲ τὴν ἐπιγραφή : « Ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ γνιὸς τοῦ Φιλίππου, καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν τῶν Λακεδαιμονίων, ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν βαρβάρων στὴν Ἀσία ».

Τοὺς Ἕλληνες μισθοφόρους τοὺς ἔστειλε δούλους στὴ Μακεδονία.

7. Ὁ Ἀλέξανδρος κυριεύει τὴν Μ. Ἀσία

Στὴ μάχη τοῦ Γρανικοῦ οἱ καλύτεροι σατράπες καὶ ἡγεμόνες τῶν Περσῶν εἶχαν σκοτωθῆ. Οἱ Ἕλληνικὲς πόλεις ὑποδέχονταν τὸν νικητὴ σὰν ἐλευθερωτὴ τους. Οἱ περισσότερες πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας παραδόθηκαν χωρὶς μάχη. Ἀκόμη καὶ αὐτὴ ἡ πρωτεύουσα Σάρδεις, παραδόθηκε ἀπὸ τὸν Πέρση φρούραρχό της. Μόνον ἡ Μίλητος καὶ ἡ Ἀλικαρνασσὸς ἀντιστάθηκαν, γιὰ τὴν τις προστάτεψε Περσικὸς στόλος. Ὁ Ἀλέξανδρος τὶς πολιορκήσε καὶ τὶς κατέλαβε. Ἔτσι κατέλαβε ὅλες τὶς παραλιακὲς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας. Ὑστέρᾳ ἐστράφηκε πρὸς Βορρᾶν καὶ στὸ ἐσωτερικό τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἐφθασε σὲ μιὰ πόλι Γόρδιο. Στὴν ἀκρόπολι τῆς πόλης, ὑπῆρχε ἓνα ἀμάξι τοῦ πρώτου βασιλιά τῆς Φρυγίας. Ὁ ζυγὸς του ἦταν δεμέ-

νος με φλούδα κρανιαῖς, χωρίς νά φαίνεται οὔτε ἀρχή οὔτε τέλος. Ἐλεγαν ὅτι ὅποιος λύσει τὸ « Γόρδιο δεσμό » θά γίνη κύριος τῆς Ἀσίας.

Ὁ Ἀλέξανδρος ζήτησε νά τὸν ἰδῆ. Τράβηξε τὸ σπαθί του καὶ με μιὰ σπαθιά τὸν ἔκοψε λέγοντας: « με τὸ σπαθί μου θά γίνω κύριος τῆς Ἀσίας ».

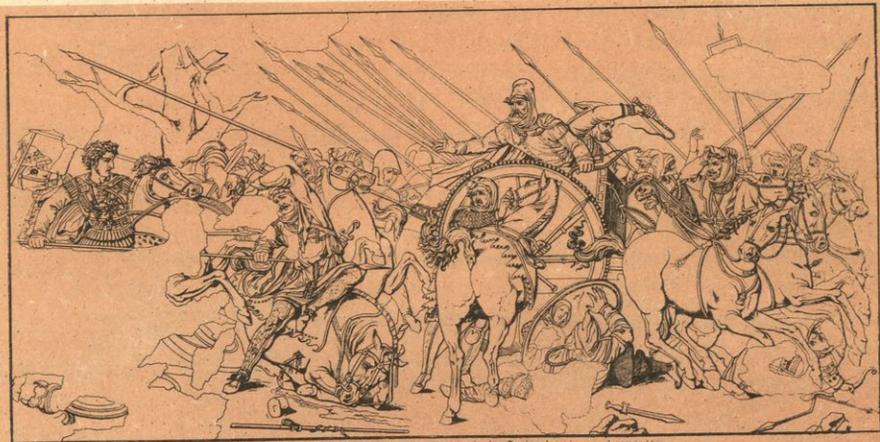
Μετὰ τὸ Γόρδιο κατευθύνθηκε πρὸς τὸ Νότο καὶ ἔφθασε στὴν πόλι Ταρσό. Ἐκεῖ λούστηκε στὰ κρύα νερά τοῦ Κύδνου ποταμοῦ καὶ ἀρρώστησε βαριά. Τὸν ἔσωσε ὅμως ὁ πατρικός του γίατρος Φίλιππος.

Ἔτσι ὁ Ἀλέξανδρος ἐκυρίευσε ὅλη τὴ Μικρὰ Ἀσία.

8. Ἡ μάχη στὴν Ἴσσο (333 π.Χ.)

Μετὰ τὴ μάχη τοῦ Γρανικοῦ καὶ τὴν κατάκτησι τῆς Μ. Ἀσίας ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο, ὁ Δαρεῖος ἀπεφάσισε ὁ ἴδιος νά πολεμήσῃ τὸν Ἀλέξανδρο.

Συγκέντρωσε στὴ Βαβυλῶνα 500 χιλ. στρατό καὶ βάρδισε γιὰ τὴν Ἴσσο τῆς Κιλικίας. Μπῆκε στὴν πόλι, ἔσφαξε τοὺς Μακεδόνες τραυ-

Ἡ ἐν Ἴσσο μάχη τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Πυρριμιανὸν ἀπεικαστὸν εἰρησκομένον ἐν Νεαπόλει.

ματίες καὶ προχώρησε νά κτυπήσῃ τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τὰ νῶτα. Ὁ Δαρεῖος ἔκαμε τὸ τρομερὸ σφάλμα νά μπῆ, με ὅλο τὸν ὄγκο τοῦ στρατοῦ στὸ μικρὸ κάμπο τῆς Ἴσσοῦ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐβάρδιζε γιὰ τὴ Συρία καὶ βρίσκονταν πρὸς νότον τῆς Ἴσσοῦ. Μόλις ἔμαθε ὅτι ὁ Δαρεῖος βρίσκονταν στὸ μικρὸ κάμπο τῆς Ἴσσοῦ, ἀμέσως ἐγύρισε πίσω, ἐπλησίασε τοὺς Πέρσες καὶ παρέταξε τὸ στρατό του γιὰ μάχη.

Οἱ δύο στρατοὶ συγκρούσθησαν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 333 π.Χ. Πρῶτος ἔκαμε ἐπίθεσις ὁ Ἀλέξανδρος. Ἡ Μακεδονικὴ φάλαγγα διέσπασε τὴν ἐχθρικήν παράταξιν. Ὁ Δαρεῖος δὲν μπόρεσε νὰ χρησιμοποιοῦσῃ ὅλην τὴν δύναμίν του. Τὸ Μακεδονικὸ ἱππικὸ κινεῖται καὶ χτυπᾷ τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὰ πλευρά. Ὁ ἴδιος ὁ Δαρεῖος κινδυνεύει. Ἐγκαταλείπει τὴ μάχην καὶ φεύγει. Ἡ εἶδησι τῆς φυγῆς του ἔφερε πανικὸν στοὺς Πέρσας. Ἀρχίζουν καὶ ὑποχωροῦν ἄτακτα. Οἱ Ἕλληνες ἐνθουσιασμένοι τοὺς καταδιώκουν.

Μέσα σὲ λίγες ὥρας διαλύθηκε ἡ Περσικὴ στρατιὰ. Πέντε στρατηγούς, καὶ 100 χιλιάδες νεκροὺς εἶχαν οἱ Πέρσας. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔχασε 300 πεζοὺς καὶ 150 ἱππεῖς.

Στὸ στρατόπεδον τοῦ Δαρείου αἰχμαλώτισαν καὶ τὴν οἰκογένειάν του, ἄφθονον χρυσάφι καὶ πολὺτιμα λάφυρα.

Ὁ Δαρεῖος ἔστειλε πρέσβεις στὸν Ἀλέξανδρον καὶ ζητοῦσε τὴν οἰκογένειάν του. Τοῦ ἐδήλωνε φιλίαν καὶ τὸν ἐχάριζε τὶς χῶρας ποὺ εἶχε καταλάβει. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπάντησε :

« Ἄλλοτε οἱ Πέρσας ἦρθαν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔκαμαν μεγάλας καταστροφάς. Τώρα ἐγὼ σὰν ἡγεμόνας τῶν Ἑλλήνων θὰ ἐκδικηθῶ. Οὔτε ἡ γῆ ἔχει δύο ἥλιους οὔτε ἡ Ἀσία μπορεῖ νὰ χηρυνθῆ διὰ δύο βασιλιάδας! ».

9. Ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Αἴγυπτον

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπροχώρησε καὶ πολιόρκησε τὶς πόλεις Τύρον καὶ Γάζαν. Ἡ Τύρος ἦταν καλὰ ὀχυρωμένη καὶ χρειάστηκε πολιορκία 7 μηνῶν γιὰ νὰ πέσῃ. Ἡ Γάζα ἔπεσε σὲ δύο μῆνες. Ἔτσι κατέλαβε τὴν Συρίαν καὶ Παλαιστίνην.

Χωρὶς ἀντίστασιν ἔφθασε εἰς τὴν Αἴγυπτον. Οἱ κάτοικοι τὸν δέχτηκαν σὰν ἐλευθερωτὴν ἀπὸ τὸν Περσικὸν ζυγόν. Φέρθηκε μὲ εὐγένειαν καὶ σεβάστηκε τὴν θρησκείαν τους. Προχώρησε καὶ ἔφθασε εἰς τὴν πρωτεύουσαν Μέμφιν. Ὁ Πέρσης σατράπης παρέδωκε τὴν πόλιν μὲ ὅλους τοὺς θησαυροὺς.

Στὶς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου ποταμοῦ ἔκτισε μιὰ ὠραία πόλιν τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ὁ ἴδιος ἔκανε τὸ σχέδιον τῆς πόλεως. Ἀργότερα ἔγινε τὸ μεγαλύτερον κέντρο τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Προχώρησε εἰς τὴν Ἐρημὸν Λιβύην καὶ ἐπεσεκέφθηκε τὸ μαντεῖον τοῦ Ἄμμωνα. Οἱ ἱερεῖς τοῦ Μαντείου τὸν ὠνόμασαν παιδὶ τοῦ Δία.

Εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔμεινε πέντε μῆνες γιὰ νὰ ξεκουραστῇ ὁ στρατός καὶ νὰ ἄρθουν ἐνισχύσεις ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν.

10. Ἡ μάχη στὰ Γαυγάμηλα (331 π.Χ.)

Ἄφου ὁ Ἀλέξανδρος δὲν δέχθηκε τίς προτάσεις εἰρήνης, ὁ Δαρεῖος ἀπεφάσισε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά νὰ δοκιμάσῃ τὴ τύχη του. Συγκέντρωσε λοιπὸν τεράστιες δυνάμεις. Ἐνα ἑκατομμύριο πεζικό, 40.000 ἵπποις, 200 δρεπανοφόρα ἄρματα, πολεμικοὺς ἐλέφαντες καὶ γκαμήλες.

Ὁ Ἀλέξανδρος μὲ 40 χιλ. πεζικό καὶ 7 χιλ. ἵππικό, πέρασε τοὺς ποταμοὺς **Τίγρη** καὶ **Εὐφράτη** χωρὶς ἀντίστασι. Τὸ βράδυ ἔφθασε ἀπέναντι τῆς Περσικῆς παρατάξεως στὴ θέσι **Γαυγάμηλα**.

Ὁ Παρμενίων συμβούλεψε νὰ ἐπιτεθοῦν τὴ νύκτα γιὰ νὰ αἰφνιδιάσουν τοὺς Πέρσες. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως ἀπάντησε «Ἐγὼ δὲν κλέβω τὴ νίκη».

Τὸ πρῶτῳ ἄρχισε ἡ ἐπίθεσι. Πρῶτος ὀρμᾶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐναντίον τοῦ Δαρείου. Οἱ Πέρσες μάχονται σκληρά. Εἶναι ἡ τελευταία τους μάχη. Ἡ μακεδονικὴ φάλαγγα ὅμως διασπᾶ τὴν ἐχθρική παράταξι. Ὁ Ἀλέξανδρος μὲ τὸ ἵππικό του κτυπᾶ ἀπὸ τὰ πλευρά, δημιουργεῖται σύγχυσι καὶ ἀταξία. Κινδύνευσε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Δαρεῖος. Ὁ Ἀλέξανδρος τὸν βλέπει στὴ μάχη καὶ ὀρμᾶ ἐπάνω του. Πλήγωσε τὸν ὀδηγὸ τοῦ ἄρματος τοῦ Δαρείου ἀλλὰ ἐκεῖνος κατεβαίνει, ἀρπάζει ἕνα ἄλογο καὶ φεύγει. Ἔτσι σώθηκε ἀπὸ τὴ σύλληψι καὶ τὸ θάνατο.

Τὸ πεδίο τῆς μάχης σκέπασαν 300 χιλ. νεκροὶ Πέρσες. Ἡ μεγάλη στρατιὰ τοῦ Δαρείου εἶχε διαλυθῆ.

Ἡ *Βαβυλώνα*, τὰ *Σοῦσα*, ἡ *Περσέπολις* μὲ τοὺς ἀμύθητους βασιλικοὺς θησαυροὺς ἄνοιξαν τίς πύλες νὰ δεχθοῦν τὸ νικητὴ βασιλιά.

Ὁ σατράπης *Βῆσσο* ἐφόνευσε τὸ Δαρεῖο κι ἔγινε αὐτὸς βασιλιάς. Ὁ Ἀλέξανδρος κατεδίωξε τὸ Βῆσσο τὸν συνέλαβε καὶ τὸν ἐθανάτωσε τὸ δικαστήριον τῶν Περσῶν. Τὸ σῶμα τοῦ Δαρείου τὸ παρέδωσε στὴν οἰκογένειά του γιὰ ταφή.

Ἔτσι διαλύθηκε τὸ ἀπέραντο Περσικὸ κράτος

11. Ἐκστρατεία στὶς Ἰνδίες (327 π.Χ.)

Μετὰ τὴν διάλυσι τοῦ Περσικοῦ κράτους, ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεφάσισε νὰ προχωρήσῃ πρὸς Ἀνατολάς. Ἦθελε νὰ κατακτήσῃ τὴν ἀπέραντη καὶ πλούσια χώρα τῆς Ἀσίας, τίς Ἰνδίες.

Τὸ 327 π.Χ. ἐξεκίνησε μὲ 120 χιλ. πεζοὺς καὶ 15 χιλ. ἵπποις. Πέρασε τὸν Ἰνδὸ ποταμὸ καὶ ἐνίκησε τοὺς διαφόρους ἡγεμόνας καὶ μικροὺς βασιλεῖς.

Ὅταν ἔφθασε στὸν Ὑδάσπη ποταμὸ, πληροφορήθηκε ὅτι πέρα ἀπὸ

τὸν Ὑδάσπη βρίσκεται ὁ βασιλιάς **Πῶρος**. Εἶχε 50.000 στρατὸ, ἄρματα, ἵππικὸν, πολεμικοὺς ἐλέφαντες, ἔτοιμος νὰ χτυπήσῃ τὸν στρατὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως κατῴρθωσε νὰ περάσῃ τὸν Ὑδάσπη ποταμὸ καὶ νὰ ἐπιτεθῇ ξαφνικὰ ἐναντίον τοῦ Πῶρου. Ὁ Ἰνδὸς βασιλιάς ἀγωνίσθηκε γενναῖα ἀλλὰ νικήθηκε καὶ πιάστηκε αἰχμάλωτος.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐθαύμασε τὸ παράστημα του, τὴν ἀνδρεία του καὶ τὸν ἐρώτησε: « Πῶς θέλεις νὰ σὲ μεταχειριστῶ; » Ὁ Πῶρος ἀπάντησε μὲ θάρρος: « Βασιλικὰ ». Ὁ Ἀλέξανδρος ἐθαύμασε τὸ θάρρος του, τοῦ χάρισε τὴ ζωὴ καὶ τὸ βασιλείου του.

Ἐπειτα ὁ Ἀλέξανδρος ἐπροχώρησε καὶ ἔφθασε στὸν Ὑφρασι ποταμὸ. Εἶχε σκοπὸ νὰ φθάσῃ στὸ Γάγγη ποταμὸ καὶ ἀπὸ κεῖ στὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό.

Ὅμως στρατὸς καὶ ἀξιωματικοί, κουρασμένοι ἀπὸ τὶς ταλαιπωρίες καὶ τοὺς πολέμους, γιὰ πρώτη φορὰ ἀρνήθησαν. Ἦθελαν νὰ γυρίσουν στὴν Πατρίδα τους. Ὁ Ἀλέξανδρος προσπάθησε νὰ τοὺς πείσῃ, ἀλλὰ στάθηκε ἀδύνατο. Ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψουν. Στὸ μέρος ἐκεῖνο διέταξε νὰ κτισθοῦν 12 βωμοὶ πρὸς τιμὴν τῶν 12 θεῶν καὶ σὰν σημεῖο τοῦ τέλους τῆς ἐκστρατείας πρὸς Ἀνατολάς.

Τὸ Φεβρουάριο τοῦ 325 π.Χ., ἓνα μέρος τοῦ στρατοῦ τὸ ἔβαλε σὲ 200 πλοῖα καὶ μὲ τὸν ναύαρχο **Νέαρχο**, τὸ ἔστειλε διὰ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, στὸν Περσικὸ κόλπο. Αὐτὸς ὅμως μὲ τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ στρατοῦ πέρασε τὴν ἔρημο τῆς *Γεδρωσίας*, τὸ σημερινὸ Βελουχιστάν. Ὑπέφεραν ἀπὸ πείνα, δίψα, καὶ ἄλλες κακουχίες, πολλοὶ στρατιῶται πέθαναν στὸ δρόμο. Ὑστερα ἀπὸ ἓνα χρόνον ἔφθασεν στὰ Σοῦσα.

12. Ὁ θάνατος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (323 π.Χ.)

Στὰ Σοῦσα ὁ Ἀλέξανδρος ἔκαμε μεγάλες γιορτὲς γιὰ νὰ γιορτάσῃ τὴ νίκη καὶ τὸ θρίαμβό του. Ἐκεῖ ἔκαμε καὶ τὸ γάμο του. Ἐπῆρε γυναῖκα μιὰ ὠραία Περσίδα τὴ **Ρωξάνη**. Χιλιάδες Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ πῆραν γυναῖκες Περσίδες. Ἀπὸ κεῖ ἀνεχώρησαν γιὰ τὴ Μακεδονία 10 χιλ. παλαιοὶ πολεμιστὰι « οἱ ἀτόμαχοι ».

Ἀπὸ τὰ Σοῦσα ἐπροχώρησε στὰ **Ἐκβάτανα**. Ἐκεῖ ὅμως πέθανε ὁ στενός του φίλος στρατηγὸς **Ἡφαιστίων**. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔκλαψε πικρὰ τὸ θάνατό του, τὸν ἔθαψε μὲ τιμὲς καὶ ἔκανε πολλὰς θυσίας.

Ὑστερα ἐβάδισε γιὰ τὴ μεγάλη πρωτεύουσα τῆς Μεσοποταμίας, τὴ **Βαβυλώνα**. Ἕλληνες μάντιες καὶ Πέρσες μάγοι τοῦ εἶπαν νὰ μὴ προχωρήσῃ στὴ Βαβυλώνα. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἄκουσε καὶ ἄρχισε προετοιμασίες γιὰ νέες ἐκστρατείες.

Ὅμως τόσα χρόνια ἐκστρατεία, οἱ πόλεμοι, οἱ πορεῖες, οἱ κακουχίες, τὸν ἐκούρασαν. Στὴ Βαβυλώνα ἀρρώστησε βαρειά. Ὁ πυρετὸς τὸν ἐψῆνε. Οἱ γιατροὶ δὲν μπορούσαν νὰ κάνουν τίποτε. Ἐλπίδα σωτηρίας δὲν ὑπῆρχε.

Ὁ στρατὸς ζήτησε νὰ ἰδῆ γιὰ τελευταία φορὰ τὸ βασιλιά του. Ἄνοιξαν τὴ μεγάλη σκηνὴ γιὰ νὰ ἰδῆ τοὺς στρατιῶτες του, πού μὲ δάκρυα στὰ μάτια περνοῦσαν μπροστά του. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν μιλοῦσε πιά. Σήκωσε μόνο τὸ κεφάλι του καὶ παρακολοῦθοῦσε τοὺς γενναίους συμπολεμιστὲς του μὲ τὰ μάτια πλημμυρισμένα δάκρυα.

Ὅταν οἱ στρατηγοὶ του κατάλαβαν πὼς ἤρθε πιά τὸ τέλος του, τὸν ρώτησαν ποιὸν ἀφήνει διάδοχο τῆς βασιλείας του. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐβγάλε τὰ δαχτυλίδι του, τὸ ἔδωσε στὸ στρατηγὸ **Περδίκκα** καὶ εἶπε : « τῷ κρατίστῳ », δηλαδή, « στὸν ἄριστο ».

Σὲ λίγο ἦταν πιά νεκρός.

Ἐβασίλευσε 12 ἔτη καὶ 8 μῆνες. Ἀπέθανε στὶς 11 Ἰουνίου τοῦ 323 π.Χ., σὲ ἡλικία μόλις 33 ἐτῶν.

Ἡ ἱστορία τὸν ὠνόμασε **Μέγα Ἀλέξανδρο** καὶ πραγματικὰ ὑπῆρξε «**Μέγας**».

13. Τὸ ἔργο τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου

Μέσα σὲ ὀκτὼ χρόνια ὁ Ἀλέξανδρος διέλυσε τεράστια καὶ πανίσχυρα κράτη. Κατέλαβε ἐδάφη εἴκοσι φορές μεγαλύτερα τῆς Ἑλλάδος. Ὑπέταξε εἴκοσι διαφορετικούς λαούς. Ἀναγνωρίσθηκε αὐτοκράτορας ὅλου τοῦ κόσμου.

Τὸ ἔργο του δὲν ἦταν μόνο στρατιωτικό, ἀλλὰ καὶ ἐκπολιτιστικό. Διέλυσε τὸ ἀπέραντο Περσικὸ κράτος, πού καταπίεζε τοὺς λαούς, ἐμπόδιζε τὴν πρόοδο καὶ ἀπειλοῦσε τὸν πολιτισμό.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκήρυξε ἐλεύθερες καὶ ἰσόνομες ὅλες τὶς πόλεις. Ἰδρυσενέες, καὶ ἔδωσε τὸ ὄνομά του. Πάνω ἀπὸ 200 νέες πόλεις ἐκτίσθηκαν ἀπὸ τοὺς διαδόχους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι ἦσαν Ἕλληνες, ἀργότερα πῆγαν κι ἄλλοι κάτοικοι. Διατήρησαν τὸ ἀρχαῖο πολιτικὸ σύστημα, δῆμο, βουλή, ἄρχοντες, στρατηγούς καὶ ἔγιναν κέντρα ἐλληνισμοῦ.

Τὴν ἐκστρατεία τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀκολούθησαν, σοφοί, ποιητές, καλλιτέχνες, μηχανικοὶ καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων. Μὲ σκοπὸ νὰ μελετήσουν τὶς διαφορὲς χώρες, τοὺς λαούς ἀλλὰ καὶ νὰ διδάξουν, νὰ ἐκπολιτίσουν.

Μὲ τὸ γάμο του ἔδωσε ζωντανὸ παράδειγμα γιὰ τὴν ἔνωσι τῶν λαῶν καὶ τὴν ἀνάπτυξι τῆς ἀγάπης μεταξὺ των.

Ἡ ἐκστρατεία τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἄλλαξε τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου καὶ δημιουργήσῃ τις προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

14. Οἱ διάδοχοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀκολοῦθησαν φιλονικίες καὶ μάχες ἀκόμη, μεταξύ τῶν στρατηγῶν του, ποιοὶ θὰ γίνουσι βασιλεῖς.

Τέλος ἡ ἀπέραντη αὐτοκρατορία διαιρέθηκε σὲ τρία βασίλεια.

α) Τὸ βασίλειον τῆς Μακεδονίας, ὅπου ἐβασίλευσαν οἱ ἀπόγονοὶ τῶν Ἀντιγόνου, οἱ Ἀντιγονίδαι.

β) Τὸ βασίλειον τῆς Αἰγύπτου ὅπου ἐβασίλευσαν οἱ ἀπόγονοὶ τοῦ Πτολεμαίου, οἱ Πτολεμαῖοι.

γ) Τὸ βασίλειον τῆς Ἀσίας, ὅπου ἐβασίλευσαν οἱ ἀπόγονοὶ τοῦ Σελεύκου οἱ Σελευκίδαι.

Στὴν Ἀσία ὀνομαστὴ πόλις ἔγινε ἡ Πέργαμος. Εἶχε βιβλιοθήκη μὲ 200 χιλ. βιβλία, ἀναπτύχθη ἡ βιομηχανία τῆς Περγαμηνῆς (χαρτιοῦ), ἡ μηχανικὴ, τὰ μαθηματικὰ καὶ γενικὰ τὰ γράμματα καὶ οἱ τέχνες ὥστε ἡ Πέργαμος ἔγινε μιὰ νέα Ἑλλάδα.

Ἄλλη σπουδαία πόλις ἦτο ἡ Ἀντιόχεια, τῆς Συρίας.

Στὸ βασίλειον τῆς Αἰγύπτου πρωτεύουσα ἦταν ἡ Ἀλεξάνδρεια. Οἱ Πτολεμαῖοι φρόντισαν νὰ ἀναπτυχθῇ τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτιλία. Πολὺ ὅμως προώδευσαν στὴν Ἀλεξάνδρεια τὰ γράμματα, οἱ τέχνες, καὶ οἱ ἐπιστῆμες, τόσο, πὺ ἡ περίοδος ἐκείνη λέγεται ἑλληνιστικὴ ἢ Ἀλεξανδρινὴ περίοδος.

Ἦπῃρχε βιβλιοθήκη μὲ 700 χιλ. βιβλία, μὲ αἴθουσες διδασκαλίας, γραφεῖα, κήπους, στοές.

Τὸ κράτος τῆς Αἰγύπτου διατηρήθη ἀπὸ τὸ 300 ἕως τὸ 30 π.Χ. δηλ. 270 χρόνια.

Οἱ διάδοχοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου συνέχισαν τὸ ἐκπολιτιστικὸ ἔργον του.

15. Ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδος στοὺς Ρωμαίους (146 π.Χ.)

Στὴν κυρίως Ἑλλάδα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐπεκράτησαν ἀναρχία καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι γιὰ πολλὰ χρόνια. Οἱ πόλεις διατήρησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τους ἀλλὰ χωρὶς καμμιά πρόοδον.

—Τὸ βασίλειον τῆς Μακεδονίας περιωρίστηκε στὰ παλιὰ του σύνορα. Δὲν μπόρεσε νὰ ἐπιβάλῃ τὴν τάξιν.

—Ἡ Ἀθήνα, ἡ Σπάρτη καὶ ἡ Θήβα ἔχασαν τὴν δύναμιν καὶ τὴ παλιὰ τους δόξαν.

—Οἱ πόλεις τῆς Πελοποννήσου συνεννόηθηκαν καὶ ἔκαμαν μιὰ συμπολιτεία μὲ τὰ ἴδια δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις. Ἦταν ἡ Ἄ-
χαϊκὴ Συμπολιτεία.

—Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ στὴ Δυτικὴ Στερεὰ Ἑλλάδα. Ἡ Αἰτωλικὴ
Συμπολιτεία.

—Στὴν Ἡπειροὺ ὁ γενναῖος βασιλεὺς **Πύρρος** δημιούργησε τὸ
κράτος τῆς Ἡπείρου.

Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἕνας ἄλλος λαὸς ἀπειλεῖ τὴν Ἑλλάδα· οἱ **Ρωμαῖοι**.

Οἱ **Ρωμαῖοι** ἦταν λαὸς πολεμικὸς καὶ δραστήριος. Ἐεκίνη-
σαν ἀπὸ τῆς Ρώμης, τὴν πρωτεύουσα τῆς σημερινῆς Ἰταλίας. Ὑπέ-
ταξαν ὅλους τοὺς γειτονικοὺς λαοὺς καὶ ἔγιναν κύριοι τῆς Ἰταλικῆς
χερσονήσου.

Τὸ 250 π.Χ. ἐκήρυξαν πόλεμον μὲ τὴν **Καρχηδόνα**. Ἦταν ἰσχυ-
ρὸ κράτος τῆς Ἀφρικῆς ἀπέναντι τῆς Ἰταλίας. Μὲ πολέμους ποὺ
διήρκεσαν 100 χρόνια τὴν ἐνίκησαν καὶ τὴν κατέστρεψαν.

Στὴν Ἑλλάδα ἐπικρατοῦσαν ἐμφύλιοι πόλεμοι. Οἱ **Ρωμαῖοι**
ἀνεμίχθηκαν στὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος. Στὴν ἀρχὴ ἐνίκησαν τὸ
βασιλιά τῆς Μακεδονίας στὰ **Φάρσαλα**.

Τὸ 146 π.Χ. ὁ **Ρωμαῖος** στρατηγὸς **Λεύκιος Μόμιος** κοντὰ
στὸν Ἴσθμὸ τῆς Κορίνθου, ἐνίκησε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἡ Ἑλλάδα ὑπο-
τάχθηκε καὶ ἔγινε **Ρωμαϊκὴ ἐπαρχία**.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

Περίληψις

1. Τὸ ἔτος **360** π.Χ. ἀνῆλθε στὸ μακεδονικὸ θρόνον ὁ **Φίλιππος Β'**. Ὁ **Φί-
λιππος** φιλοδοξοῦσε νὰ δημιουργήσῃ ἕνα κράτος μεγάλο καὶ ἰσχυρό. Νὰ γίνῃ
ἀρχηγὸς ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Νὰ διαλύσῃ τὸ κράτος τῶν Περσῶν καὶ νὰ ἐπεκτα-
θῇ πρὸς τὴν Ἀσία.

2. Στὰ σχέδια τοῦ **Φιλίππου** ἀντιδρῶν κυρίως οἱ Ἀθηναῖοι, ποὺ τοὺς πα-
ρακινεῖ σ' αὐτὸ ὁ μεγάλος ρήτωρ **Δημοσθένης**. Μὲ ἀφορμὴ τὸν ἱερὸ πόλεμον
ἐκστρατεύει πρὸς Ν. καὶ τιμωρεῖ τοὺς Φωκεῖς καὶ Ἀμφισσειεῖς. Τὸ ἔτος **336** π.Χ.
ἐνωμένος Ἀθηναϊκὸς καὶ Θηβαϊκὸς στρατὸς συγκρούεται μὲ τοὺς Μακεδόνας, κοντὰ
στὴ **Χαιρώνεια**, ἀλλὰ τελικὰ συντρίβεται. Τὴν ἴδια χρονιά συγκαλεῖ πανελληνίον
συνέδριον στὴν Κόρινθον, ὅπου καὶ διορίζεται ἀρχιστράτηγος ὅλων τῶν Ἑλλήνων
στὸν πόλεμον κατὰ τῶν Περσῶν. Γυρίζοντας στὴ Μακεδονία δολοφονεῖται.

3. Τὸν **Φίλιππο Β'**, διαδέχεται στὸ θρόνον ὁ γυιὸς του **Ἀλέξανδρος**. Θέλει
νὰ συνεχίσῃ τὰ μεγαλεπίβολα σχέδια τοῦ πατέρα του. Καταπνίγει ἐπανάστασι
τῶν Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων καὶ τὴν Ἄνοιξιν τοῦ **334** π.Χ. περνάει στὴν Ἀσία.
Τὸν ἀκολούθησαν ὅλοι οἱ Ἕλληνες πλὴν τῶν Σπαρτιατῶν.

4. **Πολεμικὰ κατορθώματα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.**

α. Κατατροπώνει τοὺς Πέρσες στὸ **Γρανικὸ ποταμὸ 334** π.Χ.

- β. Νικᾶ τούς Πέρσες κοντὰ στὴν Ἴσσο. **333** π.Χ.
 γ. Ὑποτάσσει τὴ Συρία καὶ τὴν Αἴγυπτο. Χτίζει τὴν Ἀλεξάνδρεια.
 δ. Τελεία καταστροφή τῶν Περσῶν κοντὰ στὰ Γαυγάμηλα. Διάλυση Περσικοῦ Κράτους. **331** π.Χ.
 ε. Ἐκστρατεία στὶς Ἰνδίες. Αἰχμαλωσία τοῦ βασιλιᾶ Πῶρου. **327** π.Χ.
 στ. Ἐπιστροφή ἀπὸ τὶς Ἰνδίες καὶ Θάνατος αὐτοῦ στὴ Βαβυλώνα, τὸν Ἰούνιο τοῦ ἔτους **323** π.Χ.

5. Τὸ ἀπέραντον κράτος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τὸ διεμοίρασαν 4 στρατηγοὶ τοῦ.

- α. **Ἀντίγονος**: Ἔλαβε τὸ βασίλειο τῆς Μακεδονίας.
 β. **Σέλευκος**: Ἔλαβε τὸ βασίλειο τῆς Ἀσίας.
 γ. **Πτολεμαῖος**: Ἔλαβε τὸ βασίλειο τῆς Αἰγύπτου. Στὴν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα γίνονται διαρκῶς στάσεις καὶ ἐπαγαστάσεις ἐναντίον τῶν Μακεδόνων.

6. Στὰ χρόνια τῶν διαδόχων ἐμφανίζονται φοβερὸς ἐχθρὸς τῆς Ἑλλάδος οἱ Ρωμαῖοι. Καμμιά δύναμη δὲν μπορεῖ νὰ σταματήσει τὸ ξάπλωμά τους πρὸς Α. Τὸ ἔτος **146** π.Χ. ἡ Ἑλλάδα ὑποτάσσεται στοὺς Ρωμαίους.

Ἔργασίες - Ἐρωτήσεις

1. Ὁ Φίλιππος Β' ἔμαθε τὴν τέχνη τοῦ πολέμου.....
 καὶ ἀνέβηκε στὸ θρόνο τὸ ἔτος π.Χ. καὶ ἦταν γιὸς τοῦ βασιλιᾶ

2. Ποιά ἦταν τὰ σχέδια τοῦ Φιλίππου ;

3. Τὸ μακρὸν δόρυ τῶν Μακεδόνων ὠνομάζονταν
 καὶ ὁ τρόπος παρατάξεως τοῦ στρατοῦ στὴ μάχη ἐλέγετο

4. Ὁ Φίλιππος ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους στὴ
 τὸ ἔτος π.Χ. καὶ ἀνακηρύχτηκε ἀρχιστράτηγος στὴν

5. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε διδάσκαλο τὸν.....
 Ἐδάμασε τὸ σὲ ἡλικία 12 ἐτῶν καὶ ἀνέβηκε
 στὸ θρόνο τὸ ἔτος π.Χ.

7. Τί ἦταν ὁ Γόρδιος δεσμός ;

8. Τί ἔκανε ὁ Ἀλέξανδρος, ὅταν ἐπέρασε στὴ Μ. Ἀσία;

9. Συμπλήρωσε τὶς χρονολογίες, ποὺ ἀντιστοιχοῦν στὰ παρακάτω ἱστορικὰ γεγονότα:

1. Μάχη στὴ Χαιρώνεια π.Χ.
 2. Πανελλήμιον Συνέδριον Κορίνθου..... π.Χ.
 3. Μάχη τοῦ Γρανικοῦ..... π.Χ.

4. Μάχη τῆς Ἴσσοῦ..... π.Χ.
 5. Μάχη στὰ Γανγάμηλα π.Χ.
 6. Ἐκστρατεία στὶς Ἰνδίες..... π.Χ.
 7. Θάνατος Ἀλεξάνδρου..... π.Χ.

10. Ὁ Ἀλέξανδρος πέθανε στὴ ἐτάφη στὴν

11. Γράψε σὲ στήλη τὰ ὀνόματα τῶν 3 διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ δίπλα τὰ βασιλεία τους.

1.

2.

3.

12. Γράψε ποιά ἄλλα ἰσχυρὰ ἑλληνικὰ κράτη ὑπῆρχαν στὰ χρόνια τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

1..... 2..... 3.....

13. Πόσες πόλεις ἴδρυσεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος;

14. Σώζεται καμμιὰ σήμερα καὶ ποῦ εὑρίσκεται;

15. Νὰ διαβάσης τὸ βιβλίο « Μέγας Ἀλέξανδρος ». (Ἐκδόσεις Ἀτλαντίδος).

16. Νὰ γράψης ἔκθεση μὲ θέμα τὴ γνωστὴ παράδοσι γιὰ τὴ Γοργόνα, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τὸ ποίημα τοῦ Γ. Δροσίνη « Ἡ Γοργόνα ».

17. Οἱ Ρωμαῖοι ἐνίκησαν τοὺς Ἕλληνες κοντὰ στὴν.....
 τὸ ἔτος π.Χ. καὶ εἶχαν στρατηγὸ τὸν

18. Γιατὶ νικήθηκαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους;

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οἱ Ἕλληνες χωρισμένοι σὲ μικρὰ κράτη - πόλεις, λόγω τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους, μὲ τὴν ἴδια γλῶσσα, τὴν ἴδια θρησκεία, τὰ μαντεῖα, τοὺς ἀγῶνες καὶ τίς κοινές γιορτές, ἀποτελοῦσαν μιὰ φυλὴ τὴν Ἑλληνική.

Διαμορφώθηκαν πολιτικὰ σὲ κράτη, μὲ νόμους, ἄρχοντες, στρατό. Ἰδρυσαν ἰσχυρὲς πόλεις καὶ ἀνέπτυξαν τὸν Κρητικὸ πολιτισμό.

τὸ Μυκηναϊκὸν. Ἀργότερα ἴδρυσαν ἀποικίες στὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς Θυράκης, Εὐξείνου Πόντου, Κάτω Ἰταλίας καὶ Σικελίας μέχρι τὰ παράλια τῆς Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας. Παντοῦ διαδόθηκαν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα.

Καὶ ὅταν οἱ Πέρσες θέλησαν νὰ ὑποδουλώσουν τὴν Ἑλλάδα, τότε ἐνωμένοι τοὺς πολέμησαν στὸ Μαραθῶνα, στὶς Θερμοπύλες, στὴ Σαλαμίνα, στὶς Πλαταιές, στὴ Μυκάλῃ. Ἀπόκρουσαν τὸν ἐχθρὸ καὶ ἐλευθέρωσαν τὶς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας.

Τὴν ἴδια δραστηριότητα ἔδειξαν στὰ γράμματα καὶ τὶς τέχνες. Ἰδρυσαν ναοὺς, (Παρθενῶν, Ἐρέχθειον, Ὀλυμπίου Διός), τοὺς στόλισαν μὲ ἀγάλματα, καὶ τὶς πόλεις μὲ γυμναστήρια, κρήνες καὶ τόσα ἄλλα.

Διακρίθηκαν στὰ γράμματα, (Σωκράτης, Πλάτων, Ἀριστοτέλης (σοφοί), Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης, Ἀριστοφάνης, (μεγάλοι ποιηταί), Ἡρόδοτος καὶ Θουκυδίδης (μεγάλοι ἱστορικοί), Δημοσθένης ὁ μέγας ρήτωρ κ.ἄ.

Ὅμως κακὴ μοῖρα ἐβάσκανε τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἀντιζηλία τῶν δύο μεγαλυτέρων πόλεων τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Ἀθήνας ὠδήγησαν τὴ χώρα μας σὲ ἐμφύλιους πολέμους ὅπως ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος, ποὺ κράτησε 27 χρόνια καὶ ἐχάθηκαν 500 χιλ. στρατὸς καὶ 500 πλοῖα. Ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δόξα ἔσβυσαν γιὰ πάντα. Οὔτε ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης, οὔτε ἡ ἡγεμονία τῶν Θηβῶν ἔφεραν τὴν παλιὰ δόξα.

Ἀργότερα ὅμως ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ δύναμι τοῦ Φιλίππου ἔνωσαν τοὺς Ἕλληνας γιὰ νὰ βαδίσῃ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος μέχρι τὰ βάρη τῶν Ἰνδιῶν. Γρανικός, Ἰσσός, Γαυγάμηλα εἶναι σταθμοὶ τῆς ἐνδόξου πορείας.

Μὲ τὴν ἐστρατεία τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου διαδόθηκε ὁ Ἑλλ. πολιτισμὸς στὰ βάρη τῆς Ἀσίας καὶ στὴν Αἴγυπτο.

Ἀλλὰ καὶ πάλι χωρισμένοι ὑποτάχτηκαν στοὺς Ρωμαίους γιὰ ν' ἀναστηθῇ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ὡς Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ἀργότερα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

1. Ἡ ζωὴ τῶν πρωτογόνων ἀνθρώπων .. ✓	Σελίς	5
2. Καταγωγή τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων (Προέλληνες) .. ✓	»	6
3. Ἀχαιοὶ - Δωριεῖς ("Ἕλληνες)..... ✓	»	6
4. Ἡ θρησκεία τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων .. ✓	»	7
5. Ἡ λατρεία τῶν θεῶν	»	8
6. Μαντεῖα	»	8
7. Οἱ Ἀμφικτυονίαις	»	9
8. Ἱεροὶ τόποι καὶ Πανελληνιαὶ ἀγῶνες	»	10
9. Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες..... ✓	»	10

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

1. Οἱ κάτοικοι τῆς Σπάρτης	Σελίς	12
2. Ὁ Λυκοῦργος..... ✓	»	12
3. Οἱ Νόμοι τοῦ Λυκοῦργου	»	13
4. Πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος	»	15
5. Δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος..... ✓	»	15

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

1. Ἡ Ἀττικὴ..... ✓	Σελίς	17
2. Ὁ Βασιλεὺς Κόδρος	»	18
3. Οἱ ἄρχοντες τῆς Ἀθήνας καὶ οἱ νόμοι τοῦ Δράκοντος	»	18
4. Ὁ Σόλων	»	19
5. Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος	»	20
6. Σόλων καὶ Κροῖσος	»	21
7. Ὁ Πεισίστρατος	»	22
ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ- ΕΡΓΑΣΙΕΣ	»	23-25

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

1. Ἑλληνικὲς ἀποικίαις	Σελίς	26
2. Ἴωνικὴ ἐπανάστασις	»	26
3. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Μαρδονίου..... ✓	»	27
4. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Δάτι καὶ τοῦ Ἀρταφέρνη	»	28
5. Ἡ μάχη τοῦ Μαραθῶνος	»	28
6. Προετοιμασίαι τῶν Περσῶν	»	31
7. Προετοιμασίαι τῶν Ἑλλήνων	»	31
8. Ἡ μάχη τῶν Θερμοπυλῶν	»	33
9. Ὁ Ξέρξης καταστρέφει τὴν Ἀθήνα	»	34
10. Πολεμικὸ Συμβούλιο στὴ Σαλαμίνα..... ✓	»	35
11. Ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας	»	36
12. Ὁ Μαρδόνιος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι..... ✓	»	37
13. Ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν	»	38

14. Ἡ μάχη τῆς Μυκάλης ✓	»	39
15. Τὸ τέλος τοῦ Πausανία... ✓	»	40
16. Ὁ Κίμωνας ✓	»	41
ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ - ΕΡΓΑΣΙΕΣ ✓	»	43-45

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

1. Οἱ Ἀθηναῖοι ἡγεμόνες τῶν συμμάχων ✓	Σελίς	46
2. Ὁ Περικλῆς	»	47
3. Ἄλλες πόλεις τῆς Ἑλλάδος ✓	»	49
ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ - ΕΡΓΑΣΙΕΣ ✓	»	51-52

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

1. Αἷτια καὶ ἀφορμὲς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.. ✓	Σελίς	53
2. Πρώτη περίοδος τοῦ πολέμου ✓	»	54
3. Δευτέρα περίοδος τοῦ πολέμου. ✓	»	54
4. Τρίτη περίοδος τοῦ πολέμου ✓	»	55
5. ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ ✓	»	56
6. Οἱ τριάκοντα τύραννοι στὴν Ἀθήνα ✓	»	57
7. Ἡ ἀνάβασις τοῦ Κύρου καὶ ἡ κάθοδος τῶν μυρίων ✓	»	57
8. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ἀγησιλάου ✓	»	58
9. Ἡ τυραννία ✓	»	59
10. Ἡ μάχη στὰ Λεῦκτρα ✓	»	60
11. Οἱ Θηβαῖοι στὴ Πελοπόννησο, Θεσσαλία καὶ Μακεδονία ✓	»	60
12. Ἡ μάχη τῆς Μαντινείας ✓	»	61
ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ - ΕΡΓΑΣΙΕΣ ✓	»	62-63

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ

1. Μακεδονία καὶ Μακεδόνες ✓	Σελίς	65
2. Ὁ Φίλιππος ✓	»	66
3. Ὁ Φίλιππος στὴ Νότιο Ἑλλάδα ✓	»	67
4. Ἡ μάχη τῆς Χαιρωνείας ✓	»	68
5. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ✓	»	69
6. Ὁ Ἀλέξανδρος στὴν Ἀσία - Μάχη τοῦ Γρανικοῦ. ✓	»	71
7. Ὁ Ἀλέξανδρος κυριεύει τὴν Μ. Ἀσία... ✓	»	72
8. Ἡ μάχη στὴν Ἴσσο ✓	»	73
9. Ὁ Ἀλέξανδρος στὴν Αἴγυπτο ✓	»	74
10. Ἡ μάχη στὰ Γαυγάμηλα ✓	»	75
11. Ἐκστρατεία στὴς Ἰνδίες ✓	»	75
12. Ὁ θάνατος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ✓	»	76
13. Τὸ ἔργο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. ✓	»	77
14. Οἱ διάδοχοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ✓	»	78
15. Ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδος στοὺς Ῥωμαίους ✓	»	78
ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ - ΕΡΓΑΣΙΕΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ✓	»	79-80
ΕΠΙΛΟΓΟΣ ✓	»	81

